

Özcan Alper
Sonbahar

VE YAYINEVİ

Ö. Alpar.

Fotoğraf: Muhsin Akgün

Özcan Alper

1975'de Artvin'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Bilim Tarihi bölümünü bitirdi (2003). 1996-2001 yılları arasında sinema atölyelerine katıldı. *Sonbahar* (2007) ve *Gelecek Uzun Sürer* (2011) adlı filmleri çok sayıda ulusal ve uluslararası festivalde gösterildi, birçok ödül aldı. 2014 yılının yaz aylarında çekimlerini gerçekleştirdiği son filmi *Rüzgârın Hatıraları* 2015 sonbaharında gösterime girecek.

Ve Yayınevi - 014
Sinema - 001

Sonbahar / Özcan Alper

Yayına Hazırlayan
Kenan Yücel

Dizgi, Baskı Öncesi Hazırlık
Kenan Yücel

Kapak Tasarımı
Cansın Bozoğlu

Son Okuma
Nedim Yeşiloğlu

Baskı ve Cilt

Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.
Başkent Organize Sanayi Bölgesi 22. Cadde No: 6 Malıköy - Temelli / Ankara
Tel: 0 312 640 16 23 Faks: 0 312 640 16 24
www.ertem.com.tr
Sertifika No: 26886

1. Basım: Haziran 2015
ISBN: 978-605-84579-4-2

© Ve Yayınevi, 2015

Sertifika No: 30122

Ve Yayınevi
Caferağa Mah. Sarraf Ali Sk. No: 25/10 Kadıköy - İstanbul

www.veyayinevi.com
e-posta: info@veyayinevi.com
facebook.com/VeYayinevi
twitter.com/VeYayinevi

SONBAHAR

Özcan Alper

EN İYİ FİLM

SONBAHAR

A. ONUR SAYLAK

MERİT BOZCLADIZ

2011

İçindekiler

Sinopsis • 9

Karakterler • 11

Senaryo • 15

Hakkında Yazılanlar

‘Sonbahar’ / Jay Weissberg • 70

Mevsimler Gelir Mevsimler Geçer / Atilla Dorsay • 72

Bir Ömre Bir ‘Sonbahar’ Yeter / Uğur Vardan • 74

Bir Davayı Ölesiye Sevmek / Işıl Özgentürk • 77

Yazılardan Alıntılar • 81

Söyleşiler

Özcan Alper ile İki Söyleşi

“Önce Sokağını Anlat Der Çehov” / Yeni Film • 100

90’ların Acısı ve Umudu Üzerine / Altyazı • 109

Künye • 119

Ödüller • 121

Film Ekibi • 123

Kaynakça • 127

Onur Saylak, Megi Kobaladze

Sinopsis

Yusuf 1997 yılında yirmi iki yaşındaki bir üniversite öğrencisi iken girdiği cezaevinden, on yıl sonra sağlık nedenleriyle tahliye edilir. Yusuf'u, cezaevinden çıkıp geldiği Doğu Karadeniz'deki köyünde bir tek yaşlı ve hasta annesi karşılar. O cezaevinde iken babası ölmüş, ablası ise evlenip büyük bir kente taşınmıştır.

Ekonomik nedenlerle sadece yaşlıların kaldığı bu dağ köyünde Yusuf yalnızca çocukluk arkadaşı Mikail ile görüşmektedir. Sonbaharın kendini yavaş yavaş kışa teslim ettiği günlerde, Yusuf, Mikail ile birlikte gittiği bir meyhanede fahişelik yapan genç ve güzel Gürcü kızı Elka ile karşılaşır. Farklı dünyalardan gelen bu iki insanın birlikteliği için ne zaman ne de koşullar uygundur. Yine de Yusuf için aşk son bir kez hayata tutunma ve kendi yalnızlığından sıyrılma çabasına dönüşür. Elka içinse Yusuf bu dünyadan çok uzakta, hatta şimdiki zamanda yaşamayan, Rus romanlarından kaçmış bir karakterdir.

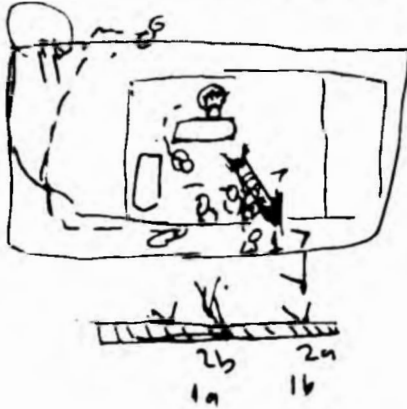

Onur Saylak, Raife Yenigül

Karakterler

<i>Yusuf</i>	Onur Saylak
<i>Gülefer</i>	Raife Yenigül
<i>Elka</i>	Megi Kobaladze
<i>Mikail</i>	Serkan Keskin
<i>Maria</i>	Nino Lejava
<i>Onur</i>	Cihan Çamkerten
<i>Asiye</i>	Sibel Öz
<i>Cihan</i>	Serhan Pırpır
<i>Koğuş Yaşar</i>	Yaşar Güven

SAHNE 26 → AZAG ATOLYESI

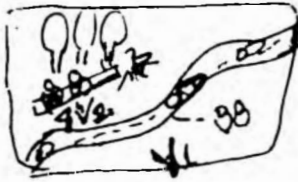

1A → Yusuf gelmiş ama emyo -
 1- Kameranın karşısında ortas
 ilaletle mikahil uydurmakla
 Kameranın karşısına doğru gelir
 Yusuf kultra girer --

2- Dişenden taşlar --
 Kaahin solundan çıkarlar

SAHNE 27 - ATOLYE ÖNÜ

1- Yusuf ve Mikahil gelip
 ağacın altında oturur.

2- Yusuf Mikahil ile konuşur buke
 tinden daha yakın ilki
 "Sen ne yaptın nasıl geçti..."

3- Gelip karpislerinden duvarın
 önüne gelir

4- ikili "Yahu ne yaptın"

5- ihtiyar --- laf ve gitme

6- ikili ---

SAHNE 28 - KASABA TELEFON KÜLÜBESİ

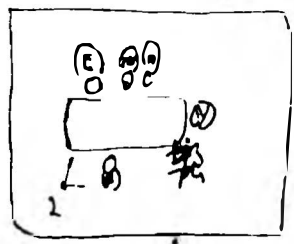
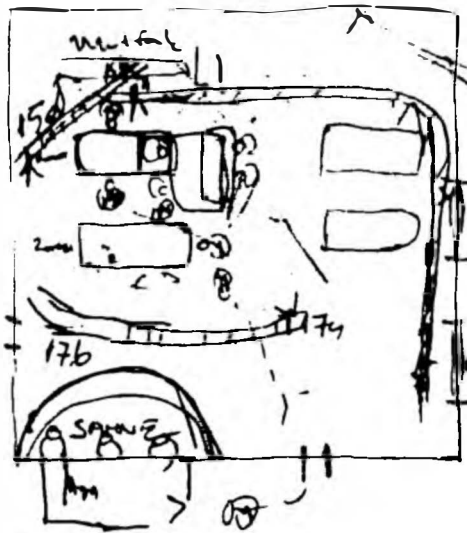
1- Genel plandan Ağaca bir dolun ve telefon
 kulübesini görürüz. --- Casus edinece.
 Elkan dışarıya doğru döner --

2- Elkan gözden geçirecek plandan (2-4'te)

3- Elkan Bel den - Tamam sorsitom
 Tamam cici emyo -- ar şilind: telefon
 derken Marangoz "Okulda beklem --

4. 2m planda Elkan telefon bitir siler --

SAHNE 39 - MEYHANE -

- 1- Kısım sarp berride tıkkapıyı pörecek şekilde yarım U çizer. Bu arada Yusuf ve Mikail kapıdan girip konuşturmalarıdır.
- 2 Yusuf ve mikail yerine oturma anı ve etrafı bakma şekli -- → Gırsan peki -- Buraya ot --
3. Yusuf yp. etrafı izleme
4. Yusuf gözdey sahe.
5. Yusuf gözden arka masal
6. Yusuf sipen (Gırsan ve Mikaille konuşma!)
7. Yusuf gözden Mikail ve Gırsan konuşma! Arka derinlikle Eka ve maria -- Conata yon dönme!
8. Mikail şarbu Bekli detay -- 3'lu ve tekli --

Yönetmen Özcan Alper çekim planları üzerinde çalışırken...

Senaryo

Giriş: Siyah fonda aşağıdaki yazı belirir.

*Ey benim yitip giden diriliğim,
Huysuz gözlerim, taşkın duygu ırmağım.
Sakınır oldum şimdi dileklerimi bile,
Yaşantım benim, düşte mi gördüm seni yoksa?
Sanki ilkbazın tınlayan erkeninde
Aktım geçtim pembe bir tayla dörtnala.*

Sergey Yesenin
(Çev.: Ataol Behramoğlu)

Özcan Alper

Onur Saylak, Ekrem Bat

1: İÇ – GÜN – HAPİSHANE REVİRİ

Hapishane reviri olarak kullanılan küçük, nemli bir odada doktor, Yusuf'un (34) sırtını stetoskopla dinlerken bir taraftan da daha derin nefes almasını söyler. Yusuf'un ciğerlerinden gelen hırıltı doktorun umut arayan çabasını güçleştirmektedir. Hapishane koridorlarından gelen uğultunun dışında sadece Yusuf'un hırıltılı nefesi duyulur. Avurtları içe çökmüş, bakışları yıllar içinde çoktan donuklaşmış Yusuf, revirin kirli beyaz duvarlarını, pencerenin pis camlarının ardında belli belirsiz görünen avluyu, avlu duvarına konup kalkan kargaları izler. Neden sonra doktorun sesi sessizliği bozar. Doktor kapı önünde bekleyen iki gardiyana döner.

DOKTOR: Siz biraz kapı önünde bekleyin. Mahkûmla yalnız konuşmak istiyorum.

Yusuf üstünü giymeye çalışırken hâlâ zorlukla nefes almaktadır. Doktor, düşüncelerini toparlayarak Yusuf'a içinde bulunduğu durumu açıklamaya çalışır. Bu arada gidip masasına oturur. Vereme yakalanmış olan Yusuf, doktorun bütün uyarılarına karşın son açlık grevlerine de katılmış ve yıllardır cürümekte olan bedenini tedavisi imkânsız bir duruma getirmiştir.

DOKTOR: Size son açlık grevlerine katılmanızın sağlığını için pek uygun olmadığını söylemiştim.

Yusuf, avlu duvarına konan kuşları seyre devam ederek dinler doktoru. Gözlerindeki donukluğa derin bir hüznün eklenir belli belirsizce. Doktor son bir kez kendini toparlayıp tekrar lafa girer.

DOKTOR: Yapılabilecek pek bir şey yok... Ciğerler iflas etmiş. Altı ay ya dayanır ya dayanmaz.

Kısa bir sessizlik anı tüm odaya yayılır. Doktor tekrar lafa girer.

DOKTOR: Maalesef benim yapabileceğim başka bir şey yok!!

Doktorun son cümlesi Yusuf'un o ana kadarki tüm kaygısızlığını keser, gözlerindeki donukluğa derin bir hüznün katılır belli belirsizce. Üzerine giydiği gömleğin son düğmesini zoraki ilikler.

2: İÇ – GÜN – HAPİSHANE KORİDORU

Solgun ve grimsi bir renge boyalı olan uzun ve sessiz koridor boyunca Yusuf iki gardiyanın arasında sessizce kameraya doğru yürür. Boş koridorda yalnızca ayak sesleri çınlamaktadır. Derinden ve insanın içine işleyen bir müzikle giriş jeneriğinin ilk kısmı akar. Görüntü siyaha düşer.

Önur Savlak

3: İÇ/DIŞ – ŞAFAK – SAHİL YOLU

Siyahtan açıldığımızda müzik devam etmektedir. Şehirlerarası bir yolcu otobüsü, Doğu Karadeniz'de, sabil boyunca ilerleyen kıvrımlı bir yolda ilerlemektedir. Çok uzun bir yoldan geldiği belli olan otobüsün yolcuları, yolculuğun son saatlerini kâh uyuyarak, kâh sessizce, toz içinde kabmış pencerelerden akan görüntüleri seyrederek tamamlamaya çalışırlar. Kamera Yusuf'un yorgun ve süzölmüş yüzündedir. Yusuf sahil yolunun bölük pörçük, tamamlanmamış viyadüklerine ve akan görüntülerine şaşkın ama bir o kadar da umarsızca, öylesine bakar. Çirkin, tamamlanmamış viyadüklerin ardındaki Karadeniz'in fırtına öncesi iyice kararmış dalgaları ve kapkara ufku en tanıdık görüntüdür onun için. Uzaktan ağlarını atmış dönmekte olan birkaç balıkçı teknesini izler. Ve peşi sıra hamsi dalaşına tutuşmuş martıları... Bir öksürük nöbeti otobüsün tekdüze motor gürültüsüne karşıdır. Hafiften bir yağmur çiselemeye başlar. Otobüsün camından akan görüntü flulaşmaya başlar. Yusuf yorgun

argın dışarıyı seyre dalar. Yol yapımında çalışan kepçeler ve kocaman arabalar akıp gider silik görüntünün ardında... Deniz'in içinden, kıyıya âdeta yapışmış yol boyunca otobüsün ilerleyişini izleriz.

4: DIŞ – GÜN – İLÇE – MEYDAN

Şiddetli bir gök gürlemesi ile başlayan sağanak yağmurun iyice yalnızlaştırdığı küçük bir Karadeniz kasabasının bomboş meydanında, bir saçağın altında, saçaklardan eski asfaltın üzerinde düşen yağmur damlalarını seyrederek köye gidecek minibüsü beklemektedir Yusuf. Elinde hapishane artığı iki parça eşyasını taşıdığı partal bavulu ve hapishanedeki ressam arkadaşının yaptığı, gazete kâğıdına sarılı bir resim tablosu var. Yağmur'un altında insanlar ıslanmamak için sağa sola koşuşturmaktalardır. Tanıdık kimseye rastlamamak için Yusuf pek etrafa bakmamaya çalışmaktadır. Bu arada karşıdaki bakkalın saçağının altında bekleyen, sıkska, uzun sarı saçlı ve iri mavi gözlü, oralara ait olmadığı hemen anlaşılan genç bir kadın –Elka (23)– dikkatini çeker. Kasabaya gelir gelmez ilk dikkatini çeken kişidir bu yabancı kadın. Yanında orta yaşlı başka bir kadın –Maria (32)– daha olan bu genç kadının inceliği ve çocuksu masumiyeti gözlerine yansımaktadır. Yağmur dinecek gibi değildir. Kadınlar ellerindeki çantalarını kafalarının üzerinde şemsiye niyetine tutup kendi aralarında şakalaşarak yürümeye başlarlar. Genç kadının kısa eteği rüzgârda uçuşur. Yusuf arkalarından uzun uzun bakar. Az sonra ilçe meydanına gelen kırmızı minibüsün içinden gençten bir delikanlı kafasını uzatıp meydana seslenir.

MUAVİN: Şana... Şana..!!

Dükkanlardan, saçak altlarından ya da kabveden aniden fırlayan yolcular yarım dolu olan minibüse biner. Yusuf da siyah montunun yakalarını omzuna doğru çekerek minibüse doğru koşar.

Not: Elka ve Yusuf'un birbirlerini fark etme planlarını unutma.

5: İÇ/DIŞ – GÜN – İLÇE – KÖPRÜ

Minibüs ilçe çıkışındaki köprü üzerinden köy yönünde geçer gider.

6: İÇ – GÜN – MINİBÜS – KÖY YOLU

Sonbaharın kahverengi ve sarımsı renklere boyadığı ağaçlarla çevrili köy yolunda ilerler minibüs. Sağanak yağmur bütün şiddeti ile yağmaya devam etmekte, minibüsün camına vuran yağmur damlaları kasetçalardan gelen müziğin

Hikmet Alper, Onur Saylak

ritmine eşlik etmektedir. Yusuf müziğe kulak verir. Yeni çıkan parçalara aşına değildir ama müzik hoşuna gider, bir yandan da yağmurun ve minibüsün içindeki sıcak havanın buğuladığı camdan dere boyunca akıp giden yolu izleyen Yusuf dalıp gider. Müziğin sesini yeniden duymaya başladığında, ihtiyarların kendisi hakkında konuştuklarını işitir. Şoför önünü görebilmek için sürekli sileceklerini çalıştırmaktadır. Yaşlı amcalardan biri Yusuf'a bakar, tanıyamayınca yanındakine dönüp sorar.

YAŞLI ADAM: Delikanlı kim yahu?

MUAVİN: Demirci İskender Amcanın oğlu Yusuf... Cezaevindeydi ya!

İhtiyarlar kendi aralarındaki konuşmayı bırakıp Yusuf ile ilgili konuşmaya başlarlar. Yusuf babasının cenazesine bile gelememiştir.

YAŞLI ADAM: Vay anasını, kaç yıl oldu hee. Koca Demirci İskender...

2. YAŞLI ADAM: Kaç yıl oldu Yusuf?

YUSUF: On iki yıl oldu İdris Amca.

2. YAŞLI ADAM: Deme yahu... Demek o kadar oldu. Yıllar ne çabuk geçiyor be. Geldi geçti yel gibi... Oy dağlar dağlar.

Minibüsün yan camına vuran yağmur damlaları arasında ihtiyarların konuşmaları yokuş yukarı çıkan arabanın motor gürültüsüne karışır.

7: DIŞ – GÜN – KÖY YOLU

Minibüs iki tarafı ağaçlarla çevrili yol boyunca kameraya doğru ilerler. Yusuf, yağmurun nispeten durulduğu ve toprak yolda çoktan küçük göletler oluşturduğu kov yolunun başında minibüsten iner. Minibüs devam eder. Yusuf bir an

yerinde kalır. Yavaşça etrafına bakınır. Sonra bakışlarını tepedeki ahşap ve eski eve çevirir. O yönde yürümeye başlar.

8: İÇ/DIŞ – GÜN – EV ÖNÜ

Yusuf nefes nefese kalmış bir halde tepedeki eski ahşap evin önüne gelir, durur. Karşı tepeden yağmur sonrası bulutlar yavaşça yol almaktadır. Kapıdaki çeşmeden leğene su damıtalari düşmektedir. Bu arada onu yolda karşılayan yaşlı köpek üzerine zıplayıp durmaktadır. Yusuf nefes almak için elindeki bavulu yere koyar. Dış kapı hafif aralıktır. Yusuf bir anlık tereddüitten sonra yerdeki çantayı alıp kapıyı aralar ve eve girer.

Onur Saylak, Raife Yenigül

9: İÇ – GÜN – HOL VE SALON

Yusuf'un aralayıp içeri girdiği tahta kapı hafifçe gıcırda. İçerisi hafif aydınlanır. Holden geçerek salona geçer. Salonun girişinde elindeki bavulu yere bırakır. Karşı camın kenarında tahta sedirde uzanmakta olan annesine bakar. Yanmakta olan sobanın ışığı Gülefer Hanımın (70) yüzüne vurur. Annesi camdan bakışlarını alır, şaşkınlıkla Yusuf'a bakar.

YUSUF: Anne.

Anne bir an sanki rüyadaymış gibi algılar, ağzından sessizce laflar dökülür.

ANNE: (Hemşince) Yusuf... Sen misin?

Anne yerinden doğrulmaya çalışırken Yusuf gelip annesine sarılır. Birbirlerine uzun uzun sarılırlarken annenin gözlerinden yaşlar gelir.

ANNE: (Hemşince) Allah bağışladı canımı! Seni görebilmem için bu

kadar güç verdi. Keşke baban da görseydi seni burada... Biraktı gitti beni yalnız.

Not: Annenin tüm konuşmaları Hemşince olacak. Yusuf ise yer yer annesi ile konuşurken Hemşince, diğer zamanlarda ise Türkçe konuşacak. Tüm sahnelerde anne ile Yusuf arasındaki diyaloglar Hemşince olacaktır.

10: İÇ – AKŞAM – EV – ODA

Anne zar zar öksürerek Yusuf'un eşyalarını yerleştirmeye çalışmaktadır. Yusuf bir köşede durmuş onu ve odayı izlemektedir. Sürekli hastalığından ve ağrılarından şikâyet eden annesinin, odasını neredeyse on iki yıl önceki düzeninde tutmuş olmasına şaşırır. Sanki zaman hiç akmamıştır, her şey bir hafta önce bırakılmış gibidir. Duvara monte edilmiş kitaplık, üniversitede arkadaşları ile çekilmiş fotoğrafları, sararmış şiirler, sevdiği birkaç yazarın gazeteden kopartılmış resimleri... Annesi yatağı yerleştirip konuşurken Yusuf raftaki eski birkaç kitabını karıştırır.

ANNE: Hiç kimseye vermek istemedim elbiselerini! Belki biraz küçülmüşlerdir. Odanı her hafta temizledim. Her gün sanki o yoldan çıkıp gelecekmisşin gibi geliyordu... Oy dizlerim. Lanet olasıcalar, iki dakika ayakta duramıyorum.

Yusuf elindeki kitabı rafa bırakıp annesine döner.

ANNE: Çok ağladım oğul. Kimseye de derdimi göstermek istemedim. Gittim hep tarlada, bahçede ağladım ağladım geldim.

YUSUF: Tamam, sen yorma kendini anne. Ben hallederim. Sen git uzan...

Annesi ayakta zor durduğu belli olacak şekilde çıkar. Yusuf gelip yatağa oturur. Vadiye bakan tepedeki bu eski ahşap ev yalnızlığını ve hüznünü daha fazla artırır. Annesinin hiç değiştirmedığı odasının yanı sıra zamanın köyde hiç akmamış gibi durduğunu hissetmesi, içinde yaşanmamış yıllarına dair bir sızgı yaratır. Tekrar duvarda asılı, arkadaşları ile çekilmiş, gülümsemekte olduğu resme bakar. Çantasındaki birkaç kitap, fotoğraf vb özel eşyalarını çıkarır, yatağının yanındaki küçük sehpaye bırakır. Çerçevesinden bir ressam arkadaşının hediye ettiği, yanında taşıdığı resmi sardığı kâğıtları yırtarak açar. Duvara asacak yer arar, sonra şimdilik bir köşeye bırakır. Resim, Fransız ressam Gustav Courbet'in bir tablosudur. Yusuf belli ki bu tablo ile kendisi arasında bir özdeşlik kurmaktadır.

Not: Yusuf ile anneye daha farklı bir diyalog?

11: DIŞ – SABAH – EV ÖNÜ

Sabahın erken saatleri. Yusuf kapıdaki karayemiş ağacının altındaki sedirde oturmuş sonbaharın farklı renklere boyadığı vadiyi izlemektedir. Sigarasından derin bir yudum alır. Öksürmeye başlar. Yeni yaktığı sigarasını söndürüp uzaklara dalar. Sessizliği kuş sesleri ve aşağıdaki vadide akmakta olan nehrin çok uzaktan gelen sesi bozmaktadır. Uzun uzun sessizliği dinler. Yerinden kalkar, vadinin köye bakan yamacına doğru yönelir. Uzaktaki evlerin üzerinde koşuşturan çocuklar vardır. Hemen karşıdaki akrabalarına ait eski ve yaşlı eve bakar. Terk edilmiş ve harabe bir durumdadır. “Yusuf” diye seslenen bir kadın sesi işitilir. Bir an dalgınlığından kurtulur. Seslenen annesidir. Annesi uzaktan eliyle gel işareti yapar, eve girer, kaybolur.

12: İÇ – GECE – EV – SALON

Yusuf’un cezaevinden geldiğini duyan konu komşu ve birkaç arkadaşı ziyaretine gelmiştir. Yusuf, alıŝkın olmadığı belli, sessizce konuşulanları dinlemektedir. Yanında arkadaşı Mikail (34) oturmaktadır. İdris Amca (77), köyden bir iki delikanlı, birkaç yaşlı kadın, Mikail’in oğlu Onur (10), karısı Asiye (29) ve köyden birkaç kişi de orada bulunmaktadır. Geçmiş olsunlar falanlar filanlar bitmiş, konuşmalar kendi aralarındaki ufak tefek şeylere kaymıştır. Yusuf İdris Amcanın bir sorusuyla kendine gelir.

İDRİS AMCA: Hücrelerin kapısını akşamları mı kapatıyorlar?

Yusuf son anda kendisine sorulduğunu anlar. Kafasını kaldırır. Toparlamaya çalışarak...

YUSUF: Hı... Nasıl? Evet. Gündüz üç odanın kapısını açıyorlar. Sayımdan sonra akşam yine gelip kontrol edip kapatıyorlar. Herkes kendi odasında geceleri tek kalıyor.

İDRİS AMCA: Dışarıdan artık yiyecek de almıyorlar herhalde?
YUSUF: Yok... Kantinden parayla belli miktarda alabiliyoruz.

Bir anlık bir sessizlik olur, sanki kimse ne konuşacağını bilememektedir. Herkes televizyona döner... Mikail'in oğlu Onur bir köşede uyuklamaktadır. Asiya sedirde uyuklamakta olan Onur'u gösterir.

ASİYE: Geç oldu, biz de kalkalım.

Bunu söylerken Onur'u uyandırmaya çalışır. Onur uyanmaz. Mikail gelip Onur'u kucagina alır ve kalkarlar...

MİKAIL: Yusuf, görüşürüz da... Atölyeye uğrarsın.

Diğerleri de bu arada kalkarlar. Idris Amca da...

İDRİS AMCA: Bayağı geç olmuş. Bari biz de kalkalım.

Herkes kalkar ve çıkar. Ev tekrar sessizliğe gömülür.

13: RÜYA – İÇ – GECE – HAPİSHANE – KORİDOR VE HÜCRE

Öznel bir kamera ile bir çift adım koridor boyunca ilerler. Sadece ayak sesleri işitilmektedir. Bir odanın demir kapısının penceresi sert bir çarpma ile açılır. Yusuf hücrelerinde yattığı yerden uyanarak fırlar. Demir mazgal aynı sertlikle çarpılarak kapanır.

Not: Daha sonra tekrar edecek olan rüya ve geçmişte yaşanan sahneler video görüntü olarak çekilecek ya da yaşanmış gerçek olayların TV görüntüleri kullanılacaktır.

14: İÇ – GECE – YUSUF – ODA

Yusuf bağırdığını zannederek ve ter içinde kalmış bir halde irkilerek rüyadan uyanır. Sonra bir an nerede olduğunu anlamak için odasına bir yabancı gibi bakınır. Dışarıdan mavimsi bir ışık odaya yayılmaktadır. Yanı başındaki bardağı alıp su içer. Rahatlayarak nefes alır.

15: İÇ – GÜNDOĞUMU – YUSUF – ODA

Bir önceki sahnedeki son plandan bu sahnenin ilk planına aynı çerçeve ile geçilir. Işık değişimi ile zaman atlaması yaratılır. Yusuf'un sırtı bize dönüktür. Yatakta yan dönerek kaptıya doğru bakar. Yüzünden uyumaya çalıştığı ama

halen uyuyamadığı bellidir. Gece neredeyse hiç uyuyamamıştır. Sabah ezanı okunmaya başlar. Gözlerini açık kapı aralığına diker. Annesi oflaya oflaya ağrıyan dizini ve belini tutarak abdest almaya gider. Sonra gıcırdayan kapı seslerini, sobanın açılan kapaklarını, ateşin yanışını, hatta yanan odunun çirtirtularını dinlerken küçük bir öksürük nöbetine tutulur. Gözlerinden hafif yaş gelir. Gözlerini tavana diker. Sonra biraz olsun rahatlamak için bacaklarını koynuna doğru çekerek küçülür. Yorgun düşen gözlerini yavaşça kapatıp sabahın ilk ışıklarında kendini yuğunun kollarına bırakır.

16: İÇ – GÜN – EV – SALON

Anne yemek yapmakta, sobanın yanında bir şeylerle uğraşmaktadır. Yusuf cam kenarındaki sedirde oturmuş kitap okumaktadır. Elindeki kitabı (John Berger, “Bir Zamanlar Avrupa”) bırakıp dışarıyı seyre dalar. Açık olan televizyonda gündüz kuşağı daha çok kadınlara dönük bir yarışma programı (“Gelinim olur musun?” tarzında) oynamaktadır. Gülefer Hanım bir taraftan da televizyona laf yetiştirmektedir.

ANNE: Lanet olasıcalar... Ne ar kalmış bunlarda ne de namus... Kepazeler...

Yusuf başını çevirip annesine bakar (genel plan). Tekrar yakın planda Yusuf’u görürüz.

(Kesme)

Tekrar genel plana geçtiğimizde hava kararmak üzere ve Yusuf hâlâ cam kenarında aynı şekilde oturmaktadır... Uzaktan gök gürültüsü duyulmaktadır.

17: DIŞ – GÜNBATIMI – GENEL

Vadinin karşı tarafından evi görürüz. Havada simsiyah bulutlar... Uzaklarda çoktan yağmur başlamıştır.

18: İÇ – GECE – EV – SALON

Yusuf’un evli ve Ankara’da yaşayan ablası telefon açmış, Yusuf onunla konuşmaktadır. Dışardan yağmur sesleri gelmekte, Yusuf kendinden bezmiş bir halde kesik kesik konuşmaktadır.

YUSUF: Yok, iyiyim. Siz ne yapıyorsunuz... Yok, buraya gelmeden uğramayı düşündüm size ama ne bileyim, olmadı sonra...

Karşı taraftan ablası bir şeyler sorar...

Onur Saylak

YUSUF: Bır süre daha buradayım... Sonra bakalım, bilmiyorum. Siz ne zaman geleceksiniz bu taraflara... On beş tatilinde mi? Tamam sen de selam söyle enişteye. Veriyorum...

Yusuf telefonu annesine uzatır. Sedire geçer.

ANNE: Nasıl olalım, iyiyiz... Biraz yine dizlerim ağrıyor... İlaçları kullanıyorum da pek fayda etmiyor. Siz ne yapıyorsunuz? Çocuğu da alıp gelemiz misin?

Telefon kulağında karşı tarafı dinlemekte, bir taraftan da Yusuf'a bakmaktadır. Yusuf köşede duran albümü alır, alırken içinden birkaç fotoğraf yere düşer.

ANNE: Yok iyi, iyi. Tamam kızım, ara yine ara sıra...

Annesi kısa bir konuşma yaptıktan sonra telefonu kapatıp gelir ve sedire oturur. Biraz efkarlanır. Lafı Yusuf'un babasına getirir. Yusuf aile albümünü karıştırmayı sürdürür. Anne Yusuf'un baktığı fotoğraflardan bir kaçını alır, fotoğraflara bakarken lafa girer...

ANNE: Ablan da bu çocukla evleneceğim diye tutturunca baban çok karşı çıktı. Ey gidi ihtiyar. Hep suçu bana atıyordu. Senin çocukların hep kafalanının dikine gittiler diye... Hep ben ona dedim diyordu, "önce okulunu bitir." O yüzden birkaç sene yanına gelmeyeceğim diye inat etti... Sonra zaten hastalanınca...

Lafını bitiremez, kalkar yerinden, sobanın üzerindeki kaynayan suyu kenara alır. Konuşmalardan Yusuf ve babası arasında bir dargınlık olduğu hissedilir. Yusuf susmayı tercih etmektedir.

ANNE: Son zamanlarda gelmeyi çok istiyordu ama olmadı.

Yusuf fotoğraflardan bakışını kaldırır. Bir şey söylemek ister ama söyleyemez. Annesi içerideki odaya doğru yönelirken kendi kendine konuşur gibi sessizçe mırıldanır. Yusuf elindeki fotoğraflara bakmaya devam eder. Bir müzik başlar. Fotoğraflar üniversitede arkadaşları ile çekildiği fotoğraflardır. Devam eder.

ANNE: Nasip değildi demek ki.

Not: Anımsama sahnesi için son üç fotoğraf yakın!

19: RÜYA – İÇ – GÜNDÜZ – OKUL – KORİDOR

Bir tarafı demir parmaklıklarla kapalı bir üniversite koridorunda bir grup genç bir duvarın dibine sıkıştırılmıştır. Kasklı polisler üzerlerine doğru gelmektedir. Altta metalik bir müziğe bağrışmalar ve sesler karışmaktadır...

SESLER: Polis üniversiteden defol... Yaşasın özgürlük... Arkadaşlar kaçmayın... Üniversiteler bizindir bizimle özgürleşecek...

Havada uçuşan defter ve kitap yaprakları arasında yerlere sürüklenen gençler ve kaçıp koşanlar görülür. Bir genç kız sendeleyerek yere düşer, arkasından yetişen bir genç onu yerden kaldırır, yanında sürüklemeye çalışır. Bu arada arkasından bir polis copla vurmaya başlar. Ortalık iyice karışır. Bu görüntülerin üzerine kalabalık bir grup gencin arbede anındaki bağrışmaları ve slogan atışları duyulmaktadır. Heyecanlı ve ritmik bir müzik görüntülere eşlik eder. Bir demir kapının sertçe çarpmasıyla müzik son bulur.

20: İÇ – GECE – YUSUF – ODA

Yusuf ter içinde uyanır. Kulaklarında aynı ses yankılanmaktadır sanki. İçgüdüsel olarak kafasını yoklar. Etrafına bakınır. Rahatlar, yanı başındaki lambayı yakar. Karşı duvarda cezaevindeki ressam arkadaşının yaptığı resim asılıdır, düello anında yere düşmekte olan gencin resmine takılır bakışları.

Alternatif çekim – Sahne 20/A

Yusuf uyanmış, dışarıda, karanlıkta oturmaktadır. Yalnızca içtiği sigaranın ışığı vurmaktadır yüzüne. Annesi içeriden gelir.

ANNE: Ne oldu Yusuf, uyuyamadın mı?

YUSUF: Uykum kaçtı, sen git uyu.

21: İÇ – GÜNDOĞUMU – EV

Sabahın erken saatleri... Hava henüz yeni ışıkmaktadır. Evin içi karanlıktır. Yusuf bir gölge gibi odasından çıkar. Kamera holde geniş plan. Yusuf evin ön kapısını açar. Dışarının mavi ışığı ekranın yarısını kaplar. Bir siluet olarak Yusuf'un dışarı çıkışını görürüz. Yusuf gider, kapıdaki sedire oturur.

22: DIŞ – GÜNDOĞUMU – GÜN – EV ÖNÜ

Yusuf sabit bir halde gözlerini uzaklara çevirir. Sadece rüzgârın ve sallanan ağaçların sesi duyulmaktadır. Sonra bir ağacın sallanışını ve yapraklarının dökülüşünü görürüz. Tekrar karşı tepelere bakar. Karşıdaki evlerin üzerinde küçük bir sis silsilesi kaotik bir görünümde ilerlemektedir. Yusuf'un gözüyle genel, yakın vb. planlarla görüntü akar. Otmekte olan karganın sesine belli belirsiz bir tulumun bozuk akort sesleri karışır...

(Kesme)

Tekrar genele çıktığımızda (tepeden evin üst köşesinden) Yusuf ayaklarını karnına çekmiş uyuklamaktadır... Annesi gelip söylenerek üzerine bir battaniye örter.

Not: Bu sahnede de aynı şekilde ışık değişimi ile zamansal atlama yapılacaktır...

23: İÇ – GÜN – OTEL ODASI

Elka bir otel odasında üstünü giymektedir. Yatakta orta yaşlı ve göbekli bir adam sırtüstü yatmakta ve horlamaktadır. Gece birlikte oldukları belli olan adam aynanın önüne yüz dolar bırakmıştır. Elka aliecele üstünü giyiyor, bir an önce odadan çıkma telaşındadır. En son aynanın önünde duran siyah peruğunu çantasına tıktırıp odadan çıkar.

24: İÇ – GÜN – TAVAN ARASI

Yarı aydınlık ve örümcek ağları ile örümlü çatıya ev içinden çıkılan kısmın küçük tahtasını kaldıran Yusuf tavan arasına çıkar... Etrafa göz gezdirir. Gider, öbür köşedeki kırılmış tahta kutusunun içindeki eşyaları karıştırır. İçinden eskimiş tozlar içindeki kırık dökük tulumu –müzik aletini– çıkarır. Üzerindeki tozu silkelere ve yanına almak için ayırır.

Not: Tavan arsından süzülen ışıklar ve havalanan toz...

Onur Saylak

25: İÇ – GÜN – YUSUF – ODA

Gülefer Hanım elinde bir süt bardağı ile içine kattığı balı karıştırarak gelir, Yusuf'un odasına girer. (Odanın bir köşesinde barış durumdaki tulum durmaktadır.) Annesi elindeki bardağı Yusuf'un yamı başına koyar. Bir taraftan da Yusuf'a söylenir. Cama doğru yürürken:

GÜLEFER HANIM: Saat iki oldu, kalksana... Neredeyse on gün oldu, bir kalk dolaş. Kendine gelirsin. Hayde.

Camı açar odadan çıkarken, Yusuf yatağında hafifçe doğrulur.

GÜLEFER HANIM: Hava güzel... Bir git Mikail'e uğra bari...

Anne çıkar... Yusuf yüzünü ovuşturur, arkasından bakar. Anne, içeride bir kadınla konuşmasına devam eder.

GÜLEFER HANIM: (SES) Estağfurullah. Çocuk on gün oldu evden avrılmadı. Gece yatmıyor. Gündüz de neredeyse bıraksam akşama kadar yatacak.

KADIN: (SES) Ka ne olacak. İçeride vücudu öyle alışmış demek ki.

Yusuf camdan dışarıyı izler. Hava gerçekten güzel görünmektedir. Bir müddet öylece yatağında kalır. Cam kenarında fır fır dönen pervaneye gözleri takılır. Kalkar, ne yapacağını bilmez bir halde kafasını kaşır.

Not: Sahnenin ilk planı, anne ve komşu kadın holde, cam önünde!!

26: İÇ – GÜN – AĞAÇ ATÖLYESİ

Mikail bir ağaç atölyesinde ağaç kesmektedir. Yusuf içeri girer. Mikail başını kaldırır. Yusuf'u görür. Eliyle işaret ederek bir şey söyler. Makinenin gürültüsünden bir şey duyulmaz. Yusuf köşede bekler. Mikail elindeki ağacın son parçasını kesip kenara atar. Gider makineyi durdurur. Ortalık bir anda sessizliğe gömülür. Yusuf'un yanına gelir.

MİKAIL: Ne oldu Yusuf, dışarısı sarmadı seni galiba?

YUSUF: Yok ya... Hava değişikliğinden galiba, biraz halsizdim. Uğrayacaktım ama olmadı.

Yürüyerek kapı önüne çıkarlar. Mikail toz halindeki üstünü başını temizlemeye çalışmaktadır.

27: DIŞ – GÜN – ATÖLYE ÖNÜ

Yusuf ve Mikail atölyenin önündeki ağaç altındaki kütüklerden birine gidip karşılıklı otururlar. Mikail cebinden bir sigara çıkartıp yakar. Bir tane de Yusuf'a uzatır.

MİKAIL: Hava da bugün yaz havası gibi değil mi?

Yusuf başıyla öylesine onaylar. Sigarasından bir yudum çeker. Ama devam edemez. Öksürmeye başlar. Sigarayı yere atıp söndürür. Mikail ona bakar. Bir müddet sonra lafa girer.

MİKAIL: Ne yapmayı düşünüyorsun? Dönecek misin İstanbul'a?

YUSUF: Yok, şimdilik buradayım. Birkaç ay bir şey yapmayı düşünmüyorum.

Kısa bir sessizlik olur. Yusuf arkadaşına döner.

YUSUF: Sen ne yaptın, nasıl geçti?

Mikail sigarasından bir yudum alır. Tekrar lafa girer.

MİKAIL: Ben de üniversiteye giremeyince babamın yanında bu işe başladım. Güya birkaç aylığına takılıp kaçacaktım. Ama sonra bir baktım on yıl geçmiş.

Mikail elindeki sopayla yeri eşeler. Tekrar lafa girer.

MİKAIL: Bakma sen, burası da başka türlü bir hapisane. Burada insan zaman nasıl geçiyor hiç anlayamıyor.

Bu arada köydeki ihtiyarlardan biri oradan geçmektedir. Tam karşılılarına gelir durur.

HARUN AMCA: Mikail bitti mi benim kapılar?

MİKAIL: Yahu Harun Amca, dün söyledim ya sana, elimde iş var, daha başlayamadım diye.

Ihtiyar kendini tutamayıp sinirli sinirli...

HARUN AMCA: Yahu öyle diyorsun da kış geldi dayandı kapıya. Kocakarı ile kötü ettin beni yahu... Allah allah.

Harun Amca söylenerek uzaklaşır. Mikail çattık dercesine kafasını sallar.

MİKAIL: Zaten köyde, bu siktiğimin ihtiyar bunaklarıyla kala kala insan onlara benziyor.

Nino Lejava, Megi Kobaladze

28: DIŞ – GÜN – KASABA – TELEFON KULÜBESİ

Kasaba meydanındaki postane binasının dış kısmındaki telefon kulübelerinden birinde Elka telefon açmaktadır. Annesi ile belli ki kendisini ve kızını terk eden alkolik kocası ile ilgili konuşur.

ELKA: (GÜRCÜCE) Yok anne. Sen tanımadın mı halen daha Varlam'ı, o sapsız alkoliği. Onun pişmanlığı iki saati geçmez. Tamam, gelsin görsün çok istiyorsa Sopiko'yu ama boş ver sen ona. Nasıl olsa gelmeye cesaret edemez... Yok on beş gün sonra vizem bitiyor. Ben de çok özledim Sopo'mu. Orda değil mi, çağırsana... Sopiko, nasıl benim kızım, anneanneni üzmüyorsun değil mi? Tamam, aferin kızım. Ne istiyorsun... Atlı araba mı? Tamam Sopikom. Tamam, cici anneye ver şimdi telefonu.

Bu arada yan telefon kulubesinde daha önce Elka'nın yanında gördüğümüz diğer Gürcü kadın Marika çıkar. "Bitmedi mi?" der. Elka içeriden el işareti ile ("değil mi?" lafından sonra) "sen yürü" der. Marika uzaklaşır. Elka içeride telefon konuşmasını bitirir, telefonu kapatır, öylece kalakalır bir süre.

29: İÇ – GÜN – EV SALON

Yusuf'ların evinde, salonun bir köşesinde İdris Amca ile Gülefer Teyze karşılıklı oturmuş, bir şey konuşmaktalar...

İDRIS AMCA: Allah aşkına Gülefer, bizim zamanımızdaki gibi mi zannediyorsun! Ben ölünce kendine bakamaz diyorsun da hangi genç şimdi evlenmek için annesine babasına soruyor ki?

Kısa bir sessizlik olur. Gülefer'i ikna edemediğini düşünen İdris Amca lafa tekrar girer.

İDRIS AMCA: Hadi ben birini buldum, kız kabul eder mi? Ya senin oğlun, öyle köylü möylü biri değil ki... Hem normal biri değil ki o, siyasi biri. Neredeyse kırkına merdiven dayamış... Sen onu hâlâ içeriye girmeden önceki küçük oğlun olarak görüyorsun sanırım...

Gülefer Hanım İdris Amcanın söylediklerine rağmen pek de ikna olmamıştır...

İDRIS AMCA: Hele sen bir dur, acele etme... Belki kendi düşündüğü biri vardır. Kendisi ile konuş bakalım.

Gülefer yerinden kalkar. Ateşe odun atarken söylenir.

GÜLEFER: Ben bugün varım yarın yokum... Kim ilgilenecek onunla?

30: DIŞ – SABAH – GENEL KASABA

Sabah saatleri, denizin içinden kasabanın genel görünümü... Sisler dağlara doğru hareket halindedir. Yusuf yürüyerek iskeleye iner. Bir sigara yakar, etrafı izler.

31: DIŞ – GÜN – KASABA

Yusuf kasabanın arka caddelerinde sağa sola bakınarak yürümektedir. Bazıları onu tanımaktadır. O da bazılarını tanımakta, selam vermektedir. Sokakta yürüyerek kaybolur. Sonra sokakta dolanırken bir kırtasiye dükânının önündeki raflardan oranın aynı zamanda kitapçı olduğunu anlar, içeriye girer.

Not: İlk plan Kemalpaşa meydanından geçme ve sonra köprü üstünden geçme. Bu iki plan kasabanın pazar kurulduğu güne denk gelirse iyi olur. Pazarıcı Rus kadınlar vb. dokümanter planlar Yusuf p.o.v'den. Belki eski bir fotoğraf makinesine bakabilir.

Megi Kobaladze, Onur Saylak

32: İÇ – GÜN – KİTAPÇI

İçeride birkaç çocuk defter, kalem ve benzeri şeyler almaktadır. Dükkân sahibi Yusuf'u yabancı görür, kafası ile selam verir. Bir genç kız kitap bölümünde raflardan kitap aramaktadır. Yusuf da o yöne doğru yönelir. Tam bu arada kız tezgahındaki adama bir şey sormak için döner. Yusuf ile göz göze gelir. Yusuf Elka'nın yüzünü anımsar. Yusuf raftaki kitaplara bakmaya başlar. Elka kötü Türkçeyle adama sorar.

ELKA: Rus romanları var mı acaba?

ADAM: Üst rafa bakın. Oradaki romanlar arasında birkaç kitap olacak sanırım.

Bu arada Yusuf rafta Lermontov'un bir şiir kitabını bulur, şaşırır, kitabı alıp sayfalarını karıştırırken aslında kulağı yabancı aksanı ile konuşan kızdadır. Elka gelir, raflara bakınırken Yusuf raftan Dostoyevski'nin Budala romanını alır, uzatır. Elka gülümser.

ELKA: Teşekkür..

Elka gider, tezgaha parasını ödeyip çıkarken Yusuf elindeki şiir kitabını tezgaha bırakır. Elka göz ucuyla kitaba ve Yusuf'a bakar, çıkar gider. Yusuf Elka'nın arkasından bakarken adam kitabın fiyatını söyler.

ADAM: Sekiz milyon...

Yusuf kapıya doğru bakarak cebinden bir on milyon çıkarır. Adam Yusuf'un Elka'nın arkasından baktığını fark eder. Biraz şaşkınlıkla, "Bak, görüyor musun?" der gibi.

ADAM: Vallaha orospuları bile kültürlü bunların abi.

Yusuf adamın küçük poşete koyduğu kitabı alır, çıkacakken adam Yusuf'u anımsar gibi olur.

ADAM: Sen hiç gözüme yabancı gelmiyorsun. Buralı mısın? Gözüm bir yerden ısıyor ama.

YUSUF: Sen öyle diyorsan doğrudur.

Bunu söyler ve kitapçıdan çıkar.

33- DIŞ – SABAH – EV ÖNÜ

Sabah güneşin kendini iyice hissettirdiği saatler. Mevsime göre sıcak bir gün. Yusuf elinde Lermontov'un bir şiir kitabı, üzerinde battaniye, uyuklamaktadır. Bir çırtırtı duyulur. Annesi eve girip çıkmaktadır. Bu sırada bahçeye gelen Onur'u gören Gülefer Hanım ona seslenir.

GÜLEFER HANIM: Uyandırmayasın, bırak uyasun biraz.

Onur tamam anlamında başını sallar, Yusuf'un yanına yaklaşır. Anne çamaşır asma işini bitirir, içeriye geçer. Onur elindeki sopayla yerdeki bir şeyi eşeler. Yusuf yarı uyanık, gözlerini aralayarak Onur'a bakar. Onur onun uyandığını görünce yaklaşır. Konuşmaya başlarlar...

YUSUF: N'aber?.. Okula gitmedin mi bugün?

ONUR: Gittim. Öğretmen hastalanmıştı, tatil yaptılar.

Yusuf biraz dalga geçerek Onur'a sorular sormaya devam eder. Onur bu arada yanaşır, gelip sedirin öbür köşesine oturur.

YUSUF: Yalan söylemiyorsun değil mi? Bak yarın okula gelip sorarım ha...

Onur oturduğu sedirde bir ileri bir geri sallanıp durmaktadır. Gayet ciddi bir ifadeyle kafasını sallayarak...

ONUR: Çıı...

YUSUF: Kaça gidiyorsun?

ONUR: Dörde.

YUSUF: Nasıl derslerin? Türkçen mi iyi matematiğin mi?

ONUR: Türkçe daha iyi.

Onur Saylak, Cihan Çamkerten

YUSUF: Matematiğin kaç?

ONUR: Hıı... Üç.

YUSUF: Çok iyi sayılmaz. Büyüyünce ne olmak istiyorsun peki?

ONUR: Doktor.

YUSUF: Oo, bir de doktor olmak istiyorsan o zaman çok matematik çalışman lazım. Hem başka bir şey olmak istersen bile matematik öğrenirsen kafan daha iyi çalışır.

ONUR: Tamam.

YUSUF: Bisikletin var mı?

ONUR: Yok... Babam geçen sene alacağım dedi ama sonra unuttu.

YUSUF: Bak o zaman senle bir anlaşma yapalım. Hafta sonları gel matematik çalışalım. Matematiğin beş olursa ben de sana bisiklet alayım. Anlaştık mı?

ONUR: Hıı... Anlaştık.

Yusuf bir an sessizce Onur'a bakar. Onur bu defa daha rahat davranıp ona sorular sormaya başlar.

ONUR: Kaç yıldır neredeydin sen?

YUSUF: Cezaevinde!

ONUR: Nerede orası? Buraya çok uzak mı?

Yusuf Onur'un bu sorusu karşısında biraz gülümser. Ama yine de ona çocuk dünyasının karşılığı bir cevap verir.

YUSUF: Eh işte, İstanbul'dan biraz uzakta.

Onur duraklar, tekrar bir soru sorar.

ONUR: Sen büyüyünce ne okudun?

YUSUF: Ben mi... Ben matematik okudum.

ONUR: (*Şaşırarak*) Matematik öğretmeni mi oldun?

YUSUF: Yok öğretmen değil. Hani araştırmacı olurlar ya... Öyle bir okulda okudum. Ama bitirmedim.

ONUR: Bilimadamı gibi mi?

Yusuf gülümser.

YUSUF: Öyle bir şey işte.

34: İÇ – GÜNDÜZ – KAHVE

Müdavimlerini daha çok köyün yaşlılarının oluşturduğu eski kahvede yaşlılar kâğıt ve okey oynamaktalar. Yaşlı bir amca cam kenarında oturmuş sigara içmektedir. Yusuf köşedeki masada oturmuş çayını yudumlarken bir taraftan da sigara dumanları içinde okey oynayan ihtiyarları izleyerek, onların günlük tartışmalarını dinleyerek vakit öldürmektedir. Bir masada kâğıt oynayan ihtiyarlar yenilen arkadaşlarını kızdırmaya çalışırlar.

SESLER (Kâğıt oynayan ihtiyarların konuşmaları...)

Diğer bir masadaki ihtiyarların o sıralarda hararetle konuştuğu en önemli konuların başında, köyden yaylaya yirmi yıldır yapılamayan yolun nihayet bu yıl bitirilecek olması gelmektedir.

1. İHTİYAR: Bitirilmez tabii on yılda... Sen kendi yolun için uğraşmazsan elin memuru ne diye uğraşsın...

2. İHTİYAR: Bakalım şimdi gitmiri¹ Kazım hangi yoldan yaylaya gidecek. Bana yol gerekmiyor diyordu. Şimdi yine yazın gelen to-runlarını atla mı yaylaya çıkaracak...

1. İHTİYAR: Bırak Allah aşkına o pintiyi... Onun babası da iki karış toprak parçası için köy yoluna karşıydı kırk yıl önce.

2. İHTİYAR: O yol sonra ilk ona gerekti. Hastaneye zor yetiştirdiler.

1. İHTİYAR: Yaylada bıraksaydılar o pintiyi... Geberseydi orada... Anlardı o zaman yolun gerekip gerekmediğini!..

Köylülerin hararetle konuşmaları sürerken Yusuf'un ilgisini nedense cam kenarında oturan yaşlı adam (78) çeker. Yaşı yüzündeki derin çizgilerden anlaşılan, kemikli parmaklarının ucuna ya da dudağının kenarına sanki hep

1) gitmir: Cimri anlamına gelen 'kıtırmir' sözcüğünün yerel lehçedeki telaffuzu.

aynı boydaymış izlenimi veren bir sigara sıkıştırıp pencere kenarında hep aynı sandalyede öylece oturuveren bu yaşlı adam, hemen hiç kimse ile konuşmadan ya etrafı dinlemekte ya da uyuklamaktadır. Bir ara Yusuf ile göz göze geldiklerinde adam sanki onda ölümü görmüş gibi tuhaf bir şekilde bakıp gözlerini çevirir. Yusuf bir an dalgınlaşır. İhtiyarların konuşmaları uğultuya dönüşür. Ve sonra bir an, Yusuf kapının çarpması ile rüyalarındaki aynı demir kapı sesini duymuş gibi irkilerek ayağa kalkar. Herkes susmuş tuhaf bir şekilde ona bakmaktadır... Yusuf masadaki gazetesini alıp dışarı çıkar... Herkes arkasından tuhaf ve şaşırılmış bir halde bakacaktır.

35: DIŞ – GENEL – VADİ

Havalar artık soğumaya başlamıştır. Genel görünümde zamanın geçtiği renklerden bellidir. Vadi artık sarı renkten yavaş yavaş siyah renge doğru kaymaktadır. Dağlardaki beyazlık vadiye doğru inmiştir.

Alternatif çekim – Sahne 35/A

Yusuf ara patika yoldan eve doğru yürümektedir. Kadraja girer ve çıkar, arkada tüm vadiyi görürüz.

36: İÇ – GÜN – EV – SALON

Yusuf sobanın yanındaki taburede oturmuş tulumunu tamir etmektedir... Anne sobanın üzerindeki tencereyi alıp mutfağa bırakır. Bu arada uzaktan da olsa ikinci ezanın sesi evin içine yayılır. Anne mutfaktan içeriye gelip saate bakar. Vaktin uyuşmadığını görüp serzenişte bulunur.

ANNE: Hay lanet olası. Bu yine mi geri kalmış.

Yusuf da kafasını kaldırır, saate bakar. Saat gerçekten geridedir.

ANNE: Ne zaman ikinci oldu... Şunu bir ayarlasana Yusuf.

Tam bu sırada telefon çalar. Arayan Mikail'dir. Gülefer Hanım salonda tulumla uğraşan Yusuf'a seslenir.

ANNE: Yusuf... Kalk hele... Telefon. Mikail arıyor.

Yusuf odasından kalkıp telefonun olduğu yere gelir.

MİKAIL: (SES) Yusuf... Evde çürüdün be... Hadi... Birazdan yola in. Köprüden alırım seni. Gidip bir iki tek atalım aşağıda.

Yusuf miskin miskin saate bakar. Kaygılıdır...

YUSUF: Bilmem ki! Saat geç değil mi?

Annesi bu telefon konuşmasını fırsat bilip atılır öbür taraftan:

ANNE: E git işte... Hava alırsın. Ne oldu böyle, evde evde...

YUSUF: Tamam. Inerim bir on dakika sonra.

Yusuf telefonu kapatıp odasına yönelir.

Not: Bu sahnenin önünde belki Yusuf ve anne emprovize konuşma.

37: DIŞ – GÜN – YOL

Mikail arabasıyla köprüde beklemektedir. Yusuf onu görünce hızlanır, gidip arabaya biner. Araba köy yolunda ağaçların arasında kaybolur...

38: DIŞ – AKŞAM – KASABA MEYDANI

Yusuf ile Mikail kasabaya vardıklarında neredeyse akşam olmak üzeredir. Mikail'in odun çekmek için kullandığı külüstür ilçenin girişindeki köprüden geçer. Mikail, kasabanın meydanındaki köşeye gelip park eder arabayı. Kasaba yavaş yavaş sessizliğe gömülmektedir. Meydandan tek tük insanlar geçer.

39: İÇ – GECE – MEYHANE

Yusuf Mikail'in müdavimi olduğu anlaşulan meyhaneyi pek sevmez ve kendini rahatsız hisseder. Meyhanedeki birkaç masada, orada konsomatris olarak çalıştıkları anlaşulan Rus ve Gürcü kadınlar oturmaktadır. Yusuf, meyhanedeki bir masada oturmakta olan, daha önce yağmurun altında beklerken gördüğü ve sonra kitapçıda karşılaştığı genç kadını fark eder. Kalbi çarpmaya başlar. Bir süre sonra Mikail, Yusuf'un dikkatle baktığını fark ettiği genç kadının da aralarında bulunduğu kadınları masalarına davet eder. Yusuf, genç kadının adının Elka (23) olduğunu öğrenir ve onun diğerlerinden biraz daha farklı olduğunu iyice hisseder. Elka'nın fazlasıyla neşeli ve rahat görünümüne rağmen Yusuf onun gözlerindeki hüznü yakalar. Elka da Yusuf'un masada eğreti oturuşunu ve bir yabancı gibi duruşunu fark etmiştir. Göz göze gelmekten kaçınarak birbirlerini süzerler. Elka hiç tanımadığı bu adamın yanında sanki yaptığı işten rahatsız olmuştur. O da şen şakrak halini bırakıp sessizleşmeye başlar. Göz göze geldikleri an ikisi de yeni yetmeler gibi heyecanlanırlar. Yusuf, o an yüreğinde acıma ile karışık derin bir sızı hisseder. Meyhanede sanki sadece ikisi vardır. Çalan müzik ve tüm konuşma sesleri bir uğultuya dönüşür. Farklı iki ülkeden iki yabancı olmalarına rağmen birbirleri için aynı kaygıları hissederler.

Not: İlk kısımda Elka daha uzak bir masadadır, Yusuf'un tuvalete gidip geldiği bir arada Mikail onları masalarına çağırmıştır.

40: DIŞ – GECE – İLÇE MEYDANI

Mikail ve Yusuf –her hallerinden sarhoş oldukları bellidir– meyhanenin önüne çıkarlar. Yusuf tam arabaya yönelirken, Mikail gelip arabayı kapatır. Arabanın öbür tarafındaki Yusuf'a döner.

MİKAIL: Yusuf, ben kendimi iyi hissetmiyorum. Bu halde araba sürersem erkenden boylarız öbür tarafı. Gel bu gece otelde kalalım. Sabah erkenden çıkarız köye.

Yusuf bir anlık tereddüitten sonra cevap verir.

YUSUF: Sen bilirsin. Asiyeye merak etmez mi seni?

MİKAIL: Sen merak etme, otelden ararım ben...

Mikail'in aslında niyeti başkadır. Gece boyunca Yusuf'un Elka'yla bakışmalarını fark etmiştir. Sabah boyunca yürürler.

41: İÇ – GECE – OTEL LOBİSİ

Meyhaneye yakın, deniz kenarındaki bir otele gidip ikisi de ayrı odalara çıkarlar.

42: İÇ – GECE – OTEL ODASI

Odasındaki yatakta tek başına uzanmış kanaldan kanala zıplamakta olan Yusuf'un kapısını beklemediği bir ziyaretçi çalar. Kalkıp kapıyı açar. Karşısında hayli sarhoş bir haldeki Elka'yı görür, ayakta zor durmaktadır. Bir an ne diyeceğini şaşırır. Yusuf hiçbir şey diyemeden Elka kapıyı hafifçe iterek içeri süzülür, rahat davranmaya çalışarak üzerindeki fosforlu, ucuz montu yatağın kenarına bırakır. Umursamaz ve rahat davranmaya çalışsa da aslında acemi ve tedirgindir. Yusuf ne yapacağını bilemez. Elka her zamanki alışkanlıkla soyunmaya başlar, Yusuf Elka'nın yanına gelip oturur. Eliyle soyunmasını engellemeye çalışır.

YUSUF: Dur... Ben böyle bir şey istemedim.

Elka bir an öylece kalır. Ama o kadar sarhoőtur ki, ağzından çıkan kelimeler bile birbirine dolanmaktadır. Yusuf'un durumdan haberi olmadığını anlar. Ama yine de kızgınlıkla, kendini örtmeye çalışan Yusuf'un elini itişirir.

ELKA: Ne fark eder ki? Ha sen istedin ha arkadaşın. Benim bu geceki ücretim ödendi.

Yusuf ne yapacağını bilmez bir halde son bir ısrarla:

YUSUF: Bak, dur biraz. İstedğim bu değil.

Elka şaşırır ve birden durur. O ana kadar kaçırmaya çalıştığı gözlerini ilk kez kaçırmayarak Yusuf'un gözlerinin içine bakar. Bir süre bakışırlar. Elka çözdüğü gömleğini önüne çeker, yerinden kalkıp banyoya geçer. Yusuf odanın ortasında kalakalır.

(Kesme)

Onur Saylak, Megi Kobaladze

43: İÇ – GECE – OTEL ODASI

Küçük bir zaman aşımı sonrası Yusuf ve Elka yatakta yan yana uzanmış, devam etmekte olan bir konuşma içinde birbirlerini tanımaya çalışmaktadırlar. Yusuf hikâyesini çoktan anlatmıştır, Elka da kırık dökük kelimelerle kendi hikâyesini anlatmaktadır.

ELKA: Bir küçük kızım var. İsmi Sonya. Dört yaşında. Annem ile birlikte şimdi. Babasını görmesini bile istemiyorum. Onun da arayıp sorduğu yok zaten.

Kendisi ile ilgili söylediği cümleyi bitirdikten sonra kalkıp pencereyi açar. Bir sigara yakar. Yusuf'a dönmeden, dışarıyı izlerken tekrar lafa girer.

ELKA: Peki sen gençliğinin en güzel dönemini, hem de tam on iki yılını sosyalizm için hapiste mi geçirdin?

Gecenin mavi ışığında çıkardığı sigara dumanları geçip giden yılları anımsatır insana. Dışarıyı izlerken Yusuf ona bakmaktadır. Derin bir sessizlik olur. Görüntü kararır.

Not: Elka hikâyesini daha uzun anlatabilir. Elka'nın oyunlarında Brecht'in *Sezuan'ın İyi İnsanı* adlı tiyatro metnini düşün.

44: İÇ – GÜNDOĞUMU – OTEL ODASI

Görüntü açıldığında odaya günün ilk ışıkları girmeye başlamıştır. Elka yine cam kenarında sigara içmektedir. Dönüp uyuyan Yusuf'a bakar. Yusuf'un hırıltılı nefes alışından ve kesik kesik öksürüklerinden çok hasta olduğunu hissetmiştir. Tekrar pencereden dışarı bakar. Sabah sisi içinde balığa açılan teknelerin uzaklaşmasını seyre dalar. Geri gelip yatağın kenarına oturur. Yusuf gözlerini güçlüğüyle açar. Yanı başında Elka'yı görünce:

YUSUF: Sen hiç uyumadın mı?

Elka sessiz kalarak soruyu geçiştirir. Sonra Yusuf'a kaygıyla bakar.

ELKA: Doktora gitmen gerekiyor.

Yusuf sesini çıkarmaz. Elka onun durumunu bildiğini anlar.

45: İÇ – GÜN – EV – SALON

Zaman akıp giderken annesi komşu kadınlarla hep aynı konuşmayı, hep aynı endişeyle yapmaya devam eder. Yusuf içeriden odanın aralığından net göremediği köylü kadınları görmektedir. Annesi onun uyuduğunu zanneder.

ANNE: Kimi söylesem karşı çıkıyor. Daha kimi bulayım ki? Daha civar köylerde bakmadığım yer kalmadı.

KÖYLÜ KADIN: Ka Gülefer allahısana senin dediğinle birini beğenir mi o... Yine bir yerlerde göreceğ karşılaşıacak, tanıyıp öyle beğenir de...

ANNE: Sanki hiç takatı kalmamış. Geldiğinden beri hiç iyileşmedi. Evlense, bir işe girse.. Ben de ölmeden kimdir, nedir görürdüm.

Yusuf içerideki konuşmaları duymuştur. Daha bir hüzünlenip içe çekilmiştir.

46: DIŞ – GÜN – EV ÖNÜ

Yusuf ve Onur bahçede sedirin üstünde matematik çalışmaktalar.

YUSUF: Bak bütün matematiğin temeli, toplama, çıkarma, çarpma, bölme. Diğeri de soruyu anlama. Bu kadar basit.

Yusuf, Onur'un şiir kitabını karıştırdığını görünce "hadi bakalım, oku bir tane" der.

Onur Saylak, Cihan Çamkerten

Onur Lermontov'un şiir kitabını alır, herhangi bir sayfayı açar. "Kaygıyla bakıyorum bizim kuşağa" şiirini okumaya başlar.

47: DIŞ – GÜN – BAHÇE – MEZARLIK

Anne bahçedeki mezarın etrafını temizlemektedir. Uzaktan görmekteyiz. Sonra bir ara kadrajın içine Yusuf girer. Uzaktan mezara ve annesine bakar, bir an kararsız kalır, sonra geri dönüp eve doğru yürür.

48: İÇ – GECE – MEYHANE

Elka, Maria ve başka bir Gürcü kadın garip, diskotek gibi bir yerde, yanlarında müşterileri olduğu halde bir köşe masada oturmuş içmektedirler. Elka kendisine sürekli sokulmaya çalışan orta yaşlı adamaan rahatsızlık duysa da pek bir şey yapamamaktadır. Tavandaki neon ışıkları müziğin ritmine göre döner. Işık azalır veya artar. Maria, Elka'yı idare etmek istercesine, ona fazlaca sokulan adamı kolundan tutup dansa kaldırır. Diğer kadın da hayli alışmış belli ki, yanındaki adama "gel dans edelim" der ve onu dansa kaldırır. Hayatlarında hiç dans etmemiş olan ve çoğu köylü olan adamlar aynanın karşısında çok komik görünmektedirler. Havada dönen küre ortamı rengarenk ışıklara boyarken Elka'nın yanındaki diğer adamın ona sarıldığını görürüz. Müzik birden kesilir. Kimse ne olduğunu anlamadan iki sivil polis konuşmaya başlar.

SIVİL POLİS: Asayiş kontrol. Herkes kimlik veya pasaportunu hazırlasın!

Polisler buldukları yerden kimlik kontrolüne başlar. Uğultular yükselir.

49: İÇ – GECE – KARAKOL – ODA

Polis karakolundaki yabancılar bölümünde sivil bir memur masada oturmuş Elka ve Maria'nın pasaportlarını incelemektedir. Bir problem olduğu bellidir...

POLİS: Tamam sen gidebilirsin. Elka, senin bir haftadır vizen bitmiş. Sınır dışı etmemiz lazım seni.

Maria bu arada cep telefonundan birini aramış konuşmaktadır.

MARIA: Ahmet, he karakoldayız, sen gelemes misin? Elka'nın viza bittiği için problem var. Tamam veriyorum.

Bu arada polis memuru uğraşmamak için Maria'nın uzattığı telefonu almaya çalışarak konuşur.

POLİS: Bakın bayan, benim yapacağım bir şey yok. Yasal işlem ne ise onu uygulayacağız.

Maria telefonu uzatırken memura bir taraftan izah eder.

MARİA: Sizi istiyor.

POLİS: Alo, ha... Turan ben... (*Dinler.*) Ya nasıl yapalım Ahmet. Yardımcı olayım da gözüm, resmi işlem yapılmış.

Telefonun karşı tarafındaki kişi bir şeyler söylemektedir. Polis dinlemektedir.

POLİS: Bir hafta idarede...

Bu arada hiçbir şey Elka'nın umurunda değil gibidir. Adam telefonda konuşup dinlerken bir taraftan da onu kesmektedir. Elka sigarasından bir tane yakıp içmeye başlar.

POLİS: Vallaha senin hatrın için... Neyse, bir akşam dört kişilik özel yemek sözünü unutma.

Gayet nazik konuşurken telefonu kapatır kapatmaz sinirle Elka'ya patlar.

POLİS: Söndür şunu orospu... Dingonun ahırını mı lan burası...

Elka sakinliğini hiç bozmadan sigarasını söndürürken Maria telaşla lafa karıştır.

MARIA: Yanlış anladınız bey. Bilmiyordu sigara içilmediğini.

Memur düzenlenen kâğıtları yırtar. Pasaportlarını uzatır. Elka'ya manalı manalı bakarken...

POLİS: Neyse bu sefer de yırttınız...

50: EV – SALON

Anne ve Yusuf salonda oturmaktadırlar. Saat hayli geç olmuştur. Anne kal-kız odasına çekilir. Yusuf gece haberlerine bakar, NTV ya da CNN Türk'te Behiç Aşçı haberine rastlar. (Anımsama!)

51: İÇ – GÜN – HAPİSHANE – RÜYA

Yusuf rüyasında hapisanedeki açlık grevi yapan arkadaşlarını görür... Bir duvarın dibine sıralanmış kırmızı bandanalı insanlar kameraya bakarlar. Kamera duvar boyunca kayar. Arka taraftan marş sesleri gelmektedir. Sonra yaka paça sürüklenen insanların uğultusu yükselir.

52: İÇ – GECE – YUSUF – ODA

Rüzgâr uğultusu... Açık kalan bir pencere rüzgârda çarparak ses çıkarmaktadır. Gidip pencereyi kapatır. Gelip yatağına uzanır. Öylece olduğu yerde kalır. Karşı duvardaki resimlere bakar. Sonra bir sigara yakar. Rüzgâr tekrar cama çarpar, açılan pencereden camın kenarındaki pır pır dönen pervane sesi tüm odaya yayılır.

53: İÇ – GECE – OTEL ODASI

Bir otel odasında tavanda dönen bir pervane görüntüsünün üzerine bir adamın kesik kesik sesi düşer. Elka otel odasında bir müşterisi ile yatmaktadır. Adam üstünde kesik kesik nefes almaktadır. Adamın kafasını ve Elka'nın tavana bakan yüzünü görmekteyiz. Elka'nın yüzünde derin bir acı... Tavan-daki pervane dönmekte...

54: İÇ – GÜN – YUSUF – ODA

Yusuf odasında yatağına uzanmış sabit bakışlarla etrafa bakmaktadır. Gözleri pencere kenarına takılı rüzgârda dönen el yapımı oyuncak pervaneye takılır. Rüzgâr estikeçe pır pır ses çıkarmaktadır. Dışarıda ceviz ağacının üzerine kargalar konmaktadır. Ağacın yaprakları biraz daha dökülmüştür. Gürültülerden annesinin salonda yine bir şeylerle uğraştığını anlar. Yatağında yan dönerken içindeki ağrıyı bastırmak istercesine ayaklarını karnına doğru çekerek kıvrılır. Kapı aralığından annesini izlemeye başlar. Dışarıdan karga sesleri gelmektedir. Bakışlarını yavaşça annesinden dışarıdaki ağaca çevirir. Aynı anda annesi de dışarı çıkmış kargaları kovalamaktadır.

ANNE: (SES) Lanet olsun başınıza! Nereden musallat oldunuz, uğursuz yaratıklar. Kışa!.. Cehennem olun.

Söylenmektedir. Yusuf'un gözüyle annenin ceviz ağacı üzerindeki kargaları taş atıp kovuşunu görürüz. Kargalar bir anda dallardan kalkıp havalanırlar. Bir yaprak yavaşça salınarak havada uçuşur. Yaprığın salınışına uygun bir müzik akmaktadır.

55: İÇ – GÜN – EV – SALON

Yusuf'un tulumu bir kenarda durmaktadır. Hayli tamir etmiş. Küçük sehpanın yanına çömelmiş, Onur ile matematik çalışmaktalar. Bir defter ve soru çözdükleri epeyce yıpranmış bir kitap var.

YUSUF: Tamam, bak ezberlersen olmaz. Hep soruyu anlamaya çalış. Tamam, iyi, yine de bir gelişme var. Haftaya çarpım tablosunu 9'a kadar öğrenirsen tamam.

ONUR: Hıı.

YUSUF: Tamam, bugünlük bu kadar yeter.

Bu arada Onur kendini televizyonda başlayan çizgi filme kaptırmıştır çoktan. Anne geri kalan saatle ilgili yine serzenişte bulunmaktadır...

ANNE: Lanet olsun bu saate, yine mi durmuş.

Elinde yıkanmış çamaşırlar, dışarı çıkar. Yusuf kumandayı alır, kanallarda dolaşmaya başlar. Onur ters ters Yusuf'a bakar. Yusuf TRT 3'deki buz pateninde karar kılar. Kalkıp saati köşedeki saate göre düzeltir. O arada Onur kumandaya uzanır. Tam çizgi film oynayan kanalı açtığı sırada geri gelen Yusuf tekrar kumandayı alıp hiçbir şey olmamış gibi buz pateni gösterisinin olduğu kanalı açar. Onur bir hayli bozulur ama Yusuf hiç anlamaz. Yusuf ona kendi çocukluğundaki Rus patencilerden bahseder.

YUSUF: Çok güzel dans ediyorlar değil mi? Benim çocukluk zamanımda da Rus ikili vardı. Bütün şampiyonalarda birincilik alıyorlardı. Hoop... Sanki havada uçuyorlar gibi değil mi?

Onur bu arada çoktan toparlanmıştır, kendi kendine konuşmakta olan Yusuf'u dinlemeyip dışarı çıkar. Kapıdan çıkarırken hayli bozulduğu bellidir.

56: DIŞ – GÜN – KAPI ÖNÜ

Kapıda eşyaları asmakta olan Gülefer Teyze Onur'un hirsından ağlayarak gittiğini görür, arkasından seslenir.

GÜLEFER TEYZE: Ne oldu Onur? Elma alsaydın.

ONUR: Bir daha size gelmeyeceğim. Hiç çizgi film açmıyor... Bilim adamı da değilmiş yalancı. Teröristmiş.

57: DIŞ – GÜN – KASABA – ÇARŞI

Elka kasabada oyuncaklar satan birkaç dükkâna girer. Ath oyuncak araba sormaktadır. En son girdiği dükkânda aradığı oyuncuğu bulur, satın alır. Yanında Maria vardır. Hayli büyük olan oyuncuğu ikisi birer ucundan tutarak alıp çıkarlar.

58: DIŞ – GÜN – KÖY YOLU

Yusuf yolda yürümektedir... Yol kenarındaki köprü ayağında dört yaşlı amca oturmuş konuşmaktadırlar... Yusuf selam verip geçecekken ihtiyarlardan biri ona seslenir:

1. İHTİYAR: Nereye? Çarşıya mı? Bekle. Yukarı minibüs geçi, gelir birazdan.

Yusuf gelir yanlarına oturur. İhtiyarlar kendi aralarındaki tartışmaya devam ederler.

2. İHTİYAR: Yahu Dursun, sen boş boş konuşma bir kere. Neyin yatırımı, turizm ile gelişme mi olur?

1. İHTİYAR: Yahu niye öyle diyorsun. Otel açılacak. Pansiyon açılacak ki iş olsun da herkese.

2. İHTİYAR: Yahu boş konuşma. Görüyoruz işte turistleri. Geliyorlar a köprüde iki şip şak, çöplerini de bırakıp gidiyorlar şehre. Sana ne faydası var onların, tam tersine doğayı mahvediyorlar.

Yusuf ihtiyarların konuşmalarına bir süre kulak verir. Sonra yavaşça gözlelerini karşı ağaçtaki salyangoza çevirir. Bu arada ihtiyarlar konuşmaya devam ederler.

SESLER (Spontane diyalog)

Ihtiyarlardan biri en sonunda bakar ki durum baş edilecek gibi değil, topu Yusuf'a atarak kurtulmak ister.

1. İHTİYAR: Sen sus bir kere, bak burada okumuş, hem de on yıl ceza mektebi görmüş adam var, ona soralım. Öyle değil mi Yusuf?

Yusuf tekrar geri gelir. İhtiyarın sorusunu anlamamıştır.

YUSUF: Ne dedin İbrahim Amca?

İhtiyarlardan biri diğere, 'peh, sorduğun kişiye bak' dercesine işaret çeker. İhtiyar tekrar soru sormaz. Yusuf ayağa kalkar.

YUSUF: Minibüs geç gelecek galiba... Ben yürüyeyim bari.

Bunu söyleyerek kalkar, yoluna devam eder. Kamera sabit. Yusuf yolda yürümekte. İhtiyarlar bir müddet Yusuf'un arkasından öylece baktıktan sonra tartışmalarına tekrar devam ederler.

1. İHTİYAR: Ya, hapiste bunun aklını almışlar galiba. Öyle normal görüldüğüne bakmayın.

2.İHTİYAR: Akıl mı kalır orada. On iki sene dört duvar arasında...

Minibüs gelir, ihtiyarların önünde durur. Biri biner. Minibüs hareket eder. Gider yoldan Yusuf'u da alıp yoluna devam eder. Minibüs ağaçlı yolda uzaklaşır...

59: DIŞ – KASABA – SOKAK

Yusuf kasabada bir sokakta yürürken karşı yönden gelen Elka'ya rastlar. Elka yanında Maria ile oyuncakçı dükkânından dönmektedir. Yusuf bir dükkânın önünde oyalanır. Arkalarından bakıp geçer.

60: DIŞ – GÜN – BAKKAL

Yusuf ilçede bir tekel bayiiine girer. Elindeki parayı uzatır. Dalgınlıkla sorar.

YUSUF: Üç tane jeton alabilir miyim?

Adam tubaf bir şekilde Yusuf'a bakar.

BAKKAL: Jeton mu, ooo! Nerede kaldı jeton. Sen on yıldır Paris'te miydin kardeşim.

Bunu der ve bir telefon kartı çıkarıp Yusuf'a uzatır. Yusuf'un uzattığı paranın üstünü verir. Yusuf telefon kartını alarak çıkar.

61: İÇ/DIŞ – GÜN – TELEFON KULÜBESİ

Yusuf eski püskü küçük bir telefon defteri çıkarır. Bir numara bulup çevirir. Cezaevi arkadaşlarından biridir aradığı.

YUSUF: Cihan benim, Yusuf... İyiyim, yok köyde kalıyorum daha çok. Fırsatım olmadı pek daha önce aramaya. Yok kimseyle pek görüşemedim.

Karşı tarafı dinler. Bu arada sokaktan geçen insanlara bakmaktadır.

YUSUF: Tamam, görüşelim, köye gelmen zor olur. Yok, iyi sayılırım. İnerim ben yarın da, sorun değil. Yok, cep telefonu almadım. Tamam, ben seni saat ikide postanenin önünde beklerim. Tamam, görüşürüz Cihan. Sen de.

Yusuf telefonu kapatır. Bir an öylece kalakalır telefon kulübesinin içinde. Sanki biri onu gelip çıkarana kadar çıkamayacakmış gibi içeriden... İfadeleri donuklaşır. Noktasal elektroniğe yakın bir ritimde müzik şiddeti artan oranda yayılır. Tın.Tın.Tın.Tın.

62: İÇ/DIŞ – AKŞAM – KÖY YOLU

Mikail'in odun çekmek için kullandığı arabasıyla köye dönmekteler... Mikail teypten çalan türküye eşlik temektedir. Şarkı sözlerini Yusuf'a yorumlar... Yusuf tepelere bakar. Sonra sessizliği bozup Mikail'e döner.

YUSUF: Hafta sonu için yoksa yaylaya çıksak.

MİKAİL: Bu havada yaylaya çıkılır mı! Kar yağmıştır çoktan.

YUSUF: Daha iyi ya işte. En son yine bir sonbaharda gitmiştik ya...

MİKAİL: Araba ile bir yere kadar gidebiliriz. Sonra bayağı yürümemiz lazım. Boş ver, baharda çıkarız.

Yusuf Mikail'e döner. Kendisi için bahar olmadığını bilmektedir. Araba köy yolunda kaybolur.

63: DIŞ – GÜNBATIMI – SAHİL

Yusuf ile cezaevinden tanıdığı, kendinden yaşça büyük Cihan deniz kenarında yürümekteler. Deniz kenarından plajın yazın açık olduğu belli olan yerine doğru gelirler. Uzaktan konuşmaları duyulmaktadır.

Sonra oturma bölümüne gelip sırtları dönük otururlar, bir sigara yakıp konuşmaya başlarlar.

CİHAN: Nasıl oldun Yusuf, toparladın mı kendini? Var mı herhangi bir sıkıntın?

YUSUF: Yok abi, iyiyim.

CİHAN: Dün dergidekileri aradım. Merak etmişler seni. Haber alamışlar senden...

YUSUF: Bilmiyorum, zaman da çabuk geçiyor! Kasabaya çok inmiyorum. Arayamadım işte.

CİHAN: Neyse, onlar da çok selam söylediler sana. Bir ihtiyacın var mı yok mu diye sordular.

YUSUF: Yok, sağ olsunlar. Bi ara ararım. Ararsan sen de selam söyle.

CİHAN: Olur, söylerim.

YUSUF: Sen ne yaptın abi?

CİHAN: Ben de ne yapayım işte! İçerde zaman geçmiyordu ama dışarıda da lanet su gibi akıp geçiyor. Biliyorsun, bizim bir oğlan vardı, bir de kızımız oldu.

YUSUF: Hadi yaa, çok güzel! Bizim dönemdeki arkadaşlardan haber alıyor musun?

CİHAN: Arıyorum ara sıra. Bizim Sinan'ı hatırlıyor musun, Astro-nomi bölümünden? Feriha diye bir kız vardı, onunla evlenmiş, bir de çocukları olmuş. Geçen yaz Erzincan'dan kalkıp buraya geldiler ailesiyle. Yaylaya çıkıp bir hafta geçirdik hep beraber.

YUSUF: Hadi ya çok sevindim. Sinan da baba olabildi yani?

CİHAN: Oldu valla. Biz de çok sevindik!

YUSUF: Neslihan'dan haber alabiliyor musun?

CİHAN: Yusuf, Neslihan evlendi ya!

YUSUF: Öyle mi?

CİHAN: Gel oturalım şöyle. Vay be... Hatırladın mı, üniversiteyi kazandığında, doksan bir senesinin yazında... Seninle yine burada sabahlamıştık!

YUSUF: Hatırlamaz mıyım? On altı sene olmuş.

CİHAN: Ne yapalım, hayattan bizim payımıza da bu düştü. Ama hiçbir şey boşuna değil. Yaşanması gerekiyorsa yine yaşarız anasını satayım!

Not: Serhan Abi ve Cemil ile emprovize öncesi diyalog prova yap.

Onur Saylak, Raife Yenigül

64: İÇ – GECE – EV – SALON

Yusuf ve annesi evde oturmaktalar. Annesi her zamanki gibi yine ağır aksak yürüyerek işlerini yapmakta. Yusuf sedirde oturmuş tavan arasında bulunduğu tulumla uğraşmakta... Annesi bir bahanesini bulup evlilik meselesini açar...

ANNE: Ben bugün varım yarın yokum...

Anne biraz duraksar. Yusuf konunun nereye geleceğini tahmin etmektedir ashında.

ANNE: Madem İstanbul'a da dönmeyeceksin. Buradan helal süt emmiş birini bulsak. Ben sağken evlendirsem seni.

Yusuf konuyu değiştirir...

YUSUF: Daha erken anne. Bakarız... Yarın Mikail ile yaylaya çıkacağız.

İkisi de yeni bir cümle kurmazlar. Arka fonda gözüken saat yine her zamanki zaman aralığında durmuştur.

65: İÇ/DIŞ – GÜN – ZİLKALE – YOL

Mikail ve Yusuf sabah Zilkale (belki Maçabel) sisler içindeyken Mikail'in odun çekmek için kullandığı küllüştür arabayla yola koyulurlar. Yusuf dağların zirvelerine bakıp yukarda havanın nasıl olduğunu tasavvur etmeye çalışır. Araba stabilize yolun çamurlu virajlarını tırmandıkça ağır ağır aşağıya çöken bir sisin içine girerler.

66: İÇ/DIŞ – GÜN – YAYLA YOLU

Yukarıya tırmandıkça göz gözü görmez olur. Arabanın farları yoğun siste boşluğu aydınlatır sadece. Hiçbir şey görmeden ilerlemek Yusuf'u etkiler. Nihayet dağa çıkan bir avcıya rast gelirler. Yusuf'un çocukluğundan beri tanıyıp hatırladığı Yaşar Amcadır arabaya aldıkları.

YAŞAR AMCA: Ne oldu, gahırdır, siz da benim gibi yolunuzu mu şaşırdınız?

MİKAIL: Biraz öyle oldu. Belki yaylaya çıkacağız.

Mikail'in sesi hafif çamurlu yolda ilerleyen arabanın üzerine düşer. Araba siste kaybolur.

(Kesme)

Arabaya tekrar döndüğümüzde Yaşar Amca yüksek sesle bir şey anlatmaktadır... Yusuf onun hiç değişmemiş gibi duran yüzüne bakar.

YAŞAR AMCA: E hadi eşşeoğlu eşşek... Hadi içindeki boku yedün. Doğru yesana, indirmuş kovanları olduğu gibi aşıya, içindeki arıları bile yemiş namussuz.

Yusuf kimden bahsettiğini tam anlamamıştır. Ama Mikail onu kafaya almaktadır belli ki.

MİKAİL: Şu işe bak ki gidip Dursun'un balını yemiyor da her sene gelip senin balı yiyor.

YAŞAR AMCA: O da bok yemesi... İnşallah rastlarım... Alnunun ortasına yeyince kurşunu göreceğününü.

Yusuf biraz şaşkınlıkla, biraz da keyifle dinler. Sonra döner:

YUSUF: Kim?

Sanki bir insandan bahsedermişçesine konuşan Yaşar Amca dönüp gayet doğal bir şekilde:

YAŞAR AMCA: Kim mi? Ayu, ayu oğlu ayu, kim olacak.

Mikail muzipçe Yaşar Amca'yı daha fazla kızdırmak için devam eder.

MİKAİL: Vallaha bana bu işte Çoban Salih'in parmağı olabilir gibi geliyor.

Yaşar Amca ilerdeki virajı gösterir.

YAŞAR AMCA: Ha burada indür beni...

Yaşar Amca sisler içinde patika yola sapar, araba yoluna devam eder.

67: İÇ/DIŞ – GÜN – YOL

Araba sislerin içinden çıkıp artık iyice karla kaplanmış yolda durur. Mikail ve Yusuf arabadan inip çantalarını alırlar. Yaylaya doğru karlı yolda yürümeye başlarlar. Yusuf yukarıya doğru çıktıkça nefes alma zorluğu çekmeye başlar, fenalaşır.

MİKAİL: İstersen geri dönelim ha...

YUSUF: Yok, sadece alışık olmadığım için nefesim kesiliyor o kadar.

Mikail, ilk kez Yusuf'un hastalığı ile ilgili ciddi kuşkulara kapılır.

68: DIŞ – GÜN – YAYLA

Normalden daha uzun bir sürede ve epeyce zorlanarak yaylaya varırlar. Yusuf neredeyse nefes alamamaktadır ama şimdi gördüğü manzara onu biraz

Onur Saylak, Serkan Keskin

olsun rahatlatır. Her yer karlarla kaplıdır. Dört bir yanda dağların zirveleri gözüktür. Aşağısı ise bir sis denizi ile kaplıdır. Mikail nara atarak silahını çıkarıp art arda ateşler ve yayla evlerine doğru yürür. Yusuf kendini karlara bırakıp uzanır.

69: DIŞ – GÜNBATIMI – YAYLA

Yusuf kalktığımda sanki saatler geçmiş gibi hisseder. Güneş gözlerini kamaştırır. Mikail'i bulmak için evlere doğru yürür.

70: İÇ – GÜNBATIMI – YAYLA EVİ

Mikail bir evin kapısını açmış, ateş yakmış, yemek için bir şeyler hazırlamıştır.

YUSUF: Dönmeyelim bu gece ha, ne dersin? Ben kalalım derim.

MİKAIL: Vallaha güzel olur. Yedekte bir otuz beşlik de var. Gerisi hikâye. İyi ki gelmişiz.

71: İÇ – GECE – YAYLA EVİ

Yusuf ve Mikail, kuzinede yanan odunun çtırtılarını ve kaynayan kar suyunun tıkırtılarını dinlerken bir taraftan da rakı içmekteler. Uzaktan kurt ulumaları ve rüzgârın uğultusu belli belirsiz duyulur. Yusuf, Mikail'in anlattıklarını masal dinler gibi dinler.

MIKAIL: Asiye'ye deli gibi aşkıttım, şimdi eve bile gitmek istemiyorum...

Bardağına rakı doldurur ve tekrar lafa girer.

MIKAIL: Eskiden bari amina koyuyim, doğru ya da yanlış, bir sosyalizm ümidi vardı.

Köz halini almış ateşe bir odun daha atar, konuşmasına devam eder.

MIKAIL: En azından yanı başımızda başka bir dünya var diye biliyorduk... Yıktilar amina koyuyim orasını da, karılar gelip orospilik yapıyor şimdi. Erkekleri de fabrika demirlerini yağmalayıp buralara satıyorlar.

Yusuf Mikail'in son sözlerini dinlerken ilk defa çok derin ve huzurlu bir uykunun kucağına bırakır kendini, yüzünde belli belirsiz bir gülümsemeyle.

72: İÇ – SABAH – YAYLA EVİ

Sabahın erken saatleri, Mikail yayla evinin bir köşesinde sızıp kalmış. Kamera sedirde uyuyan Mikail'den pencereye doğru kayar. Yusuf yayla evinin içini havalandırmak için tahta pencerenin her iki panjurunu açmıştır. Pencereden dışarıdaki yayla evlerini ve vadiye doğru olan kısımda Yusuf'un o yöne doğru yürüdüğünü görürüz.

73: DIŞ – GÜN – YAYLA

Yusuf yayladan tüm vadiyi gördüğümüz bir yerde oturmuş vadiyi izlemekte. Vadi sisle kaplı. Yer yer sisler dağılınca tüm Kaçkarlar gözükmemekte. Derin bir sessizlik tüm vadiye hakimdir. Yusuf'u vadiyle birlikte oturduğu yerde sırtından görmekteyiz. Sonra sesler duymaya başlarız. Bu sesler yaylada oynayan çocukların sesleridir. Uzaktan yayla halkının sesleri de karışmaktadır bu seslere. Bir ara Yusuf'a seslenen bir çocuk sesi duyarız. Sonrasında ise uzaklardan gelen bir atının ayak sesleri gittikçe artarak yaklaşır. Artan müzikle birlikte nefes nefese kalan atın sesi tüm vadide yankılanır.

74: İÇ – SABAH – GÜLEFER HANIM – YUSUF – ODA

Yayla macerasından sonra Yusuf yakalandığı şiddetli öksürük nöbetlerinden kurtulmaya çalışırken annesi yaylaya bu zamanda çıktıkları için hiç durmadan serzenişte bulunmaktadır. Yatakta yattığı yerde sadece başını kaldırarak annesinin getirdiği ballı sütü içmeye çalışır Yusuf. Dışarıda sağanak bir yağmur yağmaktadır.

ANNE: Hadi sen neyse de Mikail bilmiyor muydu. Bu zamanda yaylaya çıkılır mıydı.

Gülefer Hanım odadan çıkar gider. Ateşteki çaydanlığa su ilave eder. Yusuf saçaklardan yağın yağmuru izlerken derin bir yalnızlığa gömülür. Dışarıdaki hurma ağacının neredeyse tüm yaprakları dökülmüştür. Bir kuş gelip cam kenarına konar.

75: DIŞ – GENEL – VADI

Havalar yavaş yavaş soğumaya başlamıştır. Genel görünümde zamanın geçtiği renklerden bellidir. Vadi artık sarı renkten yavaş yavaş siyah renge doğru kaymaktadır. Dağlardaki beyazlık yavaş yavaş vadiye doğru inmiştir.

Megi Kobaladze

76: İÇ – SABAH – OTEL ODASI

Elka aynı zamanda evi olarak kullandığı otel odasında camın kenarına gelip dışarıyı seyre dalar. Sağanak yağmurdan dolayı aşağıdaki caddede herkes sağa sola koşmaktadır. Dalgaların boyu neredeyse iskeleyi aşmaktadır. Elka ağlamamak için kendini zor tutar. İçeriye döner. Camlı aynanın önünden bir sigara alıp yakar, tekrar cam kenarına gelir. Kamera pencerenin dışına çıkar. Elka'yı camın ardından, yağmur taneleri arasından görürüz.

77: İÇ – GÜN – YUSUF – EV – ODA

Yusuf cam kenarında dışarıyı izlemekte. (Kamera camın dışında.) Cama vuran yağmur damlaları arasından Yusuf'un silueti üzerine dışarıdaki tamamen yapraksız kalan ağacın dallarının gölgesi düşmekte...

78: İÇ – GECE – EV – SALON

Anne her zaman uzandığı sedirde uyuya kalmış. Yusuf televizyon izlemekte. TRT 2'de "Vanya Dayı" adlı Rus yapımı film oynamakta... Sonya ile Vanya Dayı'nın finalde yaptıkları konuşma duyulmakta... Sonya, Vanya Dayı'ya herkesin gittiğini ama ikisinin çalışarak yeniden eski günlerdeki gibi mutlu olmaya çalışacaklarını anlatmakta...

79: İÇ – SABAH – YUSUF'UN ODASI

Yusuf yatağında uyumaktadır, hoparlörden gelen sala sesiyle uyanır. Gözlerini açar.

DIŞ SES: ...Esselamunaleyke...

Annesi içerde kendi kendine söylenmektedir.

ANNE: Lanet olsun bu kargaların başına! Belliydi birini götürecekeri... Kim öldü acaba?

Birden Yusuf'un aklına ölüm düşünceci gelir. Dışarıdaki meyve ağacına bakar. Bütün yaprakları dökülmüş, kısıpkuru dalları rüzgârda sallanmaktadır. Duvardaki fotoğraflara göz gezdirir. Cam kenarında bir karasinek dışarı çıkmak için vızıldayıp durmaktadır. Hüznünlü ağır aksak bir müzik görüntüye eşlik eder.

80: DIŞ – GÜN – KÖY – GENEL

Hafiften yağmur çiselemekte... Ağaçlar son yapraklarını dökmiş. Uzaktan bir cenaze alayının sesi gelmekte... Köylü kadınlar ölen kişinin arkasından ağıt yakmakta...

81: DIŞ – GÜN – CAMİ AVLUSU

Aynı gün, köy meydanından yaşlı bir adamın cenazesi kaldırılır. Ölen, Yusuf'un kabvede sürekli cam kenarında sigara içerken gördüğü amcadır. Bir grup insan tabutu kaldırıp mezarlığa doğru yürümeye başlarlar. Yaşlı kadınlar ağıt yakmaya başlar. Yusuf kalabalıkla birkaç adım ilerler. Ama sonra sanki kendi ölümü aklına gelir ve öylece kalakalır. Kalabalık, tepedeki mezarlığa doğru akar gider. Yusuf geri döner, kameraya doğru yürüyerek kadrajdan çıkar. Kararma.

82: DIŞ – GÜN – KÖY – MAHELLE – PATİKA YOL

Yusuf mahallede patika yolda yürümektedir... Vadideki renk değişimini görürüz.

83: DIŞ – GÜN – KAHVE

Yusuf her zaman gittiği kahvede oturmaktadır... Yine aynı rutin içinde yaşlılar kâğıt oynarlar... Yusuf alışkanlıkla her zamanki yerinde oturmaktadır... Yaşlılar yayla yolu için kullanılan dozerin bozulduğunu konuşmaktadırlar...

1. İHTİYAR: Bu anasını sattığım dozer yine mi bozulmuş? Bu karayolcular para yemek için yapmasınlar, şerefsizler.

2. İHTİYAR: Para isteyecek tabii. O dağın başında bizim Yaşar'ı bağlasan durmaz üç gün.

1. İHTİYAR: Ula sahi o çatlak nerde kaç gündür? Ortalıkta gözik-miyir. O da ayı peşinde mefta olmasın da.

2.İHTİYAR: Yok yok... Ucuz atlatmış. Burnunu koparmış ayı...

Hepsi kabkaba ile güler. Yusuf'un gözü cam kenarındaki masaya kayar. Her zaman orada oturan yaşlı amca yoktur. Onun oturduğu sandalye boştur. Önündeki gazeteyi katlar, çay parasını masaya bırakıp dışarı çıkar.

84: DIŞ – GÜN – VADİ – PATİKA YOL

Yusuf patika yolda yürümektedir. Ama hayli zorlanır. Bir yere kadar gelir, nefes nefese kalır. Bir süre durup vadiye bakar. Tekrar yoluna devam eder.

Onur Saylak

85: DIŞ – GÜN – SAHİL

Çok şiddetli bir rüzgâr esmekte... Deniz simsiyah... Patlayacak yağmuru haber vermekte... Yusuf ufka bakar. Sonra üşüdüğünü fark eder. Montunun

yakalarını kaldırır. Iskeleden geri döner. Kamera yerinde kalır. Yusuf yapayalnız duygular içerisinde uzaklaşır. Gök gürültüsü sağanak bir yağmurun başladığını haber verir. Müzik, iç sıkıntısı, yoğun bir patlama öncesi...

86: DIŞ – GÜN – İLÇE MEYDANI

Yağmur hızlanmış. Yusuf ıslanmamak için saçak altlarından hızla yürümekte... Bir grup lise öğrencisi her kesten farklı olarak, yağmura meydan okurcasına, gayet rahat bir şekilde, yağmurun altında güle oynaya yürüyerek geçmektedirler.

87: İÇ – AKŞAM ÜZERİ – MEYHANE

Yusuf daha önce Mikail ile gittiği meyhaneye girip bir köşeye oturur. Bir bira söyler. Meyhane hemen hemen boştur. Gözleriyle etrafı tarayan Yusuf sonunda diğer köşedeki masada sırtı kendisine dönük oturmakta olan Elka'yı fark eder. Elka'nın masasında başka bir kadın ve iki delikanlı daha vardır. Samimi bir hava içinde içmektedirler. Yusuf içemediği biranın parasını masaya bırakıp sıkıntıyla dışarı çıkar.

88: DIŞ – AKŞAM ÜZERİ – SOKAK

Yusuf canı sıkılan bir halde dışarı çıktığında yağmurun iyice şiddetlendiğini fark etmez bile. Ceketinin yakalarını yukarı kaldırır. Omuzlarını içeri çeker. Yağmuru hiç umursamadan ağır ağır yürürken biri ona arkasından seslenir.

ADAM: Yusuf, iyi misin?

YUSUF: İyi değilim... Bu dünyada iyi olanın da anasını s... Anlaşıldı mı!...

Böyle der ve sokakta kaybolur.

89: İÇ – GECE – YUSUF'UN ODASI

Yusuf odasındadır, küçük kitaplıktaki kitaplardan birkaçını alıp karıştırır. Bir şiir kitabını alıp sayfalarını çevirir. Gelip yatağa oturur. Yesenin'in malum şiirini okumaya başlar. Ama daha bir bölümünü bile okuyamadan ciddi bir öksürük krizine tutulur. Ağzını beyaz bir mendille kapatır. Yatağa âdeta devrilir. Öksürmesi biter, mendiline bakar. Ve mendilinde gördüğü kan lekesi ilk defa onu da kaygılandırır.

90: İÇ – GÜN – AĞAÇ ATÖLYESİ

Yusuf'un gerek geceleri gördüğü rüyalar gerekse son yaşadığı şeyler içindeki

boşluk duygusunu ve yalnızlığını daha da artırır. Ama kimseyle, Mikail'le bile konuşmak istemez canı. Mikail'in atölyesine gider. Mikail yine ağaç kesmektedir. İçeriye gürültü hakimdir. Yusuf Mikail'in yanına gider, bir şeyler söyler. Mikail eliyle köşedeki masa işlevi gören yeri işaret eder. Yusuf gidip oradan Mikail'in küllüstürünün anahtarını alır. Mikail arkasından bağırır. Ama sesi duyulmaz. Yusuf dışarı çıkar.

Onur Savlak

91: İÇ/DIŞ – YOL

Arabayı hızla sürmekte olan Yusuf, toprak yoldan asfalt yola çıktığı an teybe bir kaset koyar. Dar ve virajlı bir yolda son sürat yol alır. Müziğin ritmi arttıkça Yusuf da buna paralel olarak hızını artırır. Keskin bir virajda önüne çıkan minibüse neredeyse kafadan girmek üzere iken minibüs manevra yaparak çarpışmayı önler. Görüntüler hızla akarken (anımsama!!!!) o sanki bir an önce hayatına son vermek istiyor gibidir. Son süratle bir tarafı uçurum olan viraja girerken içgüdüsel olarak frene basar. Araba acı bir fren sesi ile durduğunda Yusuf kafasını direksiyona dayayıp ağlamaya başlar. Belki de ilk kez içinden geldiği gibi ağlamaktadır.

92: DIŞ – GÜN – MAHALLE – YOL

Havalar soğumaktadır, yağmurlar iyice bastırmaya başlar. Herkes sanki bir şey bekliyor gibidir. Yüzlerde garip bir tedirginlik vardır. Yusuf eve giderken önünden geçtiği evlerin pencerelerinde dışarıya, esen şiddetli rüzgâra bakanları görür. Yaşlı bir nine evinin kapısının önünde oturmaktadır. Yan evde iki

küçük çocuk üst kattaki pencereden sarkmış aşağıyı izlemektedir. Birden bire çıkan rüzgâr açık pencerelerin çarpmasına yol açar. Dalları rüzgârın şiddetiyle sallanan ağaçlardan son yapraklar da düşer. Yerlerde daha önce düşen yapraklar uçuşmaktadır. Herkes gelecek fırtınayı bekler. Birden yerde duran bir leğen rüzgârda sağa sola çarparak savrulur. Çocukların elindeki ipe bağlı naylon poşet ellerinden kaçıp uçmaya başlar. Herkes telaşla koşuştururken bu hızlı devinime ayak uydurmak istemeyen sadece Yusuf'tur. Çocukların elinden uçan naylon poşeti bir süre göz ucuyla takip eder. Karşı mahalleden bir adam bu taraftaki mahalleden biriyle kaybolan ineği ile ilgili bağırarak konuşmaktadır. Gökyüzü ikiye bölünmüşçesine bir şimşek çakar, bir süre sonra gök gürler...

93: DIŞ – GÜN – PATİKA YOL

Evlerin önünden geçip kendi evine doğru yürümekte olan Yusuf sanki yağacak yağmuru beklemektedir. Aniden ip gibi bir yağmur başlar. Bu ses Yusuf'a sanki sonsuza dek sürecekmış gibi gelir.

94: İÇ – GÜN – EV – SALON

Bir saat geçmiş olmasına rağmen bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaya devam etmektedir. Yusuf cam kenarında saçaklardan düşen yağmur damlalarını izlerken annesi telaşla dışarıda kalan eşyaları içeriye almaya çalışır ve kendi naif dünyasından bir şeyler söylenip durur.

ANNE: Lanet olsun. Kaç gündür kurutmaya çalıştım. Sabah keşke toplasaydım. Nerede kurutacağım şimdi bunları.

Yusuf onu dinlememektedir.

95: İÇ – GÜN – OTEL ODASI

Aynı anda Elka da, kaldığı otel odasının penceresinde elinde sigarasıyla yağmuru izlerken Yusuf'u düşünmektedir. Sahilde arabalar bile yağmurdan kaçmaya çalışmaktadır sanki. Büyük dalgalar çok sert bir şekilde kıyıları dövmetedir.

Not: Daha önceki benzer iki sahneden farklı olarak bu iki sahnede kamera dışarıda değil içeride.

96: İÇ – GÜN – EV – SALON

Tekrar Yusuf'ların evine döndüğümüzde, Yusuf'un gözüyle yağmur tanelerinin camdan akışını ve onun camda yansıyan görüntüsünde kendine bakışını görü-

rüz... Dışarıdan, kupkuru kalan ağacın dalları arasından onun belli belirsiz silüetini görürüz. Annesi elinde seccade söylenip durmaktadır...

ANNE: Bu saat yine mi geri kalmış? Ne oldu buna Yusuf?

Yusuf annesini duymaz.

97: DIŞ – GÜN – VADI

Yağmur sonrası, neredeyse tüm vadiye sis çökmüş... Genel görünümünden mevsimin artık kışa girdiği bellidir.

98: İÇ/DIŞ – GÜN – SAHİL

Genellikle kapalı yerlerde kalamadığı için limana ve deniz kenarına kaçan Yusuf fırtına sonrası ilçeye indiği bir gün kendini deniz kenarına atar. Sahildeki bir restoranın önünden kıyıya inerken camlı restoranda Elka bir müşteri ile oturmaktadır. Yusuf'u fark eder, göz ucuyla takip eder... Yusuf ise Elka'yı fark etmeden kıyıya iner. Yağmur sonrası iyice yükselen deniz, kıyıyı ağaç parçaları ve plastik atıklarla doldurmuştur. Tek başına yürürken ileride dalgalarla oynayan çocukları izler. Dört beş ortaokul öğrencisi dalgalarla kovalamaca oynamaktadır. Dalgalar çekilince denize yaklaşır, geldiğinde ise hızla kaçarlar. Yusuf da merakla izlemeye koyulur. Bir an biri arkada kaldığında dalgalar onu boydan boya sular içinde bırakır. Diğer çocuklar ufaklığın suyun içinde bir anda kaybolmasına kabkabalılarla gülerler.

99: İÇ – GÜN – BİRAHANE

Yusuf aynı gün camı sıkı bir şekilde birahaneye gelir. İçeri girip arka taraftaki masalardan birine oturmak üzereyken başka bir masada oturan bir genç onu görünce yerinden doğrulur. Yusuf genci tanımakta zorlanır.

SINAN: Otursana Yusuf abi. Geçmiş olsun.

YUSUF: Sağ ol. Kusura bakma, ilk başta tanıyamadım. Sinan'dı değil mi? Büyümüşsün.

Masada bir paket sigara, çakmak ve Dostoyevski'nin "Ecinmiler" adlı romanı bulunmaktadır. Sinan (24) hemen garsona işaret eder. Garson bir bira alır getirir. Bir an sessizlik olur.

YUSUF: Sen neler yapıyorsun? Üniversiteye gittin mi?

Sinan bir sigara yakar. Yusuf'a da uzatır ama Yusuf 'sağ ol' der gibi bir işaret yapar.

SİNAN: Üniversite yeni bitti. Gazi sosyoloji. Bir yıl iş aradım ama bir şey çıkmadı. Ben de bari askerlik aradan çıksın dedim. Aralığın 12'sinde askerim. Gidiyorum ama dönünce ne yapacağımı bile bilmiyorum.

Yusuf onun çok sıkkan olduğunu görüp konuyu değiştirmek için kitabı gösterir.

YUSUF: Ne okuyorsun?

SİNAN: Yapacak bir şey yok, yeni yazılan şeyleri okuyamıyorum, dönüp dolaşıp klasiklere bakıyorum.

Bir an için kendi ölümünü ve yaşanmamış gençliğini unutan Yusuf kaygıyla Sinan'a bakar.

YUSUF: Boş ver, içelim öyleyse. Yapacak bir şey yoksa sarhoş olalım.

Sinan gülümser. Birasından bir yudum alır. Sessizliği bozar.

SİNAN: Sevgilimi aramak bile istemiyorum. Bir romanda okumuştum. "İnsan herhalde en çok yeni bir cümle kurmaktan korkar" diye. Aradığımda ne diyeceğimi bile bilmiyorum.

Sinan biten sigarasını söndürüp bir diğerini yakar.

100: İÇ/DIŞ – AKŞAM ÜZERİ – KÖY YOLU – MİNİBÜS

Minibüs köy yolunda ilerlemektedir. Yusuf minibüsün arkasında birkaç ortaokul öğrencisi ile oturmaktadır. Orta sıralarda daha önce dağ yolunda gördüğümüz Yaşar Amca vardır. Yaşar Amcanın kafasının her tarafı sarıdır. Otuz yaşlarında komik bir genç konuşamamakta olan Yaşar Amcayı tiye alan konuşmalar yapmaktadır.

GENÇ: Yaşar Amca ne olacak bu maçın rövanşı? Sen bunu ayının yanına bırakmazsın.

Yaşar Amca sinirli sinirli ona bakmaktadır... Minibüsteki kulakları duymayan yaşlı amca söylenenleri yanlış anladığından ikide bir sözünü kesip başka bir şey sorar ona. Hikâyeyi anlatan muzip genç dayanamayıp onu tiye almaya başlar.

YAŞLI AMCA: Kim ölmüş? Kim?

GENÇ: Arafat ölmüş, Arafat!

YAŞLI AMCA: Genç miydi? Kimlerdendi? Allah rahmet eylesin.

GENÇ: Garbemoğlu Ferit'in torunuydu.

Sesini biraz daha kısıp onun duymayacağı şekilde:

GENÇ: Seks durumun nasıl İsmet Amca? Sen boş ver dünyayı.

YAŞLI AMCA: Ne?..

Herkes kahkahalarla güler.

GENÇ: Sen tanırdın, asker arkadaşındı değil mi?

Minibüs kıvrımlı yolda kaybolur.

Not: Salih Abi olsun... Yaşlı, kulağı duymayan kişi yerine o konuşsun. Yaşar'ı tiye alsın...

101: DIŞ – GÜN – İLÇE

İlçenin genel görünümünde çok kapalı bir hava hakimdir. Yağmurun başlamasına anlar vardır.

102: DIŞ – GÜN – KASABA

Yusuf ilçenin çıkışıındaki dev hidroelektrik santralinin önünden geçerek sahile doğru yürümekte...

Megi Kobaladze, Onur Saylak

103: DIŞ – GÜN – İSKELE

Iskeleye doğru yürümekte olan Elka uzakta bir siluet olarak gördüğü kişinin Yusuf olduğunu fark eder ve ona doğru yönelir. Yusuf ile Elka karşılaştıktan sonra iskelenin ucuna kadar konuşmadan yürürler. Karşı kıyıda belli belirsiz Batum şehri gözükmemektedir. Elka sessizliği bozmak için konuşmaya çabalar.

ELKA: Biliyor musun babam anlatırdı. Büyük babası da Narodnik-miş. On yılını cezaevinde geçirmiş çarlık zamanında.

Uzun bir sessizlik olur. Tekrar lafa girer.

ELKA: Sanki siz bizden yüz yıl sonra aynı şeyleri henüz yaşıyor gibisiniz.

Tekrar sessizliği bozar.

ELKA: Doktora gittin mi?

Yusuf sessizliğini bozamaz.

ELKA: Biliyor musun ne düşünüyorum. Hatta söylemek bile istiyorum. Ama gerçekleşmeyeceğini bildiğim için söylemekten bile çekiniyorum.

Tekrar kısa bir sessizlik olur. Yusuf sesi titreyerek:

YUSUF: Söylesene. Neyse onu.

ELKA: Keşke her şeyi geride bırakıp uzun bir yolculuğa çıkabilseydik seninle.

İkisi de iskelenin ucunda, sanki dünyanın kıyısında durmuşcasına yapayalnız, öylece durmaktalar. Kamera uzaktan, güneş denizin üzerinde batarken, öylece, yerlerinde kalakalmış görür onları.

Not: Son plan Şahin Tepesi'nde kamera... İskelenin ucundaki ikiliden deniz ve gökyüzüne tilt.

Megi Kobaladze, Onur Saylak

104: İÇ – GECE – OTEL ODASI

Aynı gece Yusuf Elka'yla kaldığı otel odasına gelir. İkisi de ilk kez bütün dünyayı ve yaşanmış her şeyi unutup sadece o anı yaşamaya çalışırlar. Konuşulan her şey iyi ve güzel olana dair, çikarsız ve kaygısızcadır. Yatağın her iki ucuna uzanmış, birbirlerine dönmüş konuşmaktalar.

ELKA: Peki daha önce hiç başkası ile sevişmedin mi?

Yusuf cevap vermez. Ama Elka cevabının olumsuz olduğunu anlar.

ELKA: Peki sevgilin de mi olmadı hiç?

YUSUF: Oldu. Cezaevine girmeden önce. Onunla aynı üniversitedeydim.

ELKA: Nerde o şimdi peki? Görüşüyor musun?

YUSUF: Evlenmiş. Geçen haber aldım.

Bir taraftan da şarap içmektedirler. Elka ona az içmesiyle ilgili uyarılarda bulunmayı ihmal etmez.

ELKA: Neyse, sen biraz az iç. Bana bakma.

Yatakta uzanmış halde konuşmaları devam eder. Bir an sessizleşirler. Elka iki eliyle Yusuf'un yüzünü elleri arasına alır, daha önce hiç kimseye dokunmamış gibi şefkatle parmaklarını yüzünde dolaştırır. Sonra ikisi yan yana uzanırlar. Yusuf bu sefer ellerini Elka'nın yüzünde çekinerek dolaştırır. Yan yana, cenin pozisyonundaki iki bebek gibi kıvrılmış bir halde birbirlerine sokulurlar. Kamera tepeden aşağıya doğru kayarken Elka Yusuf'un üzerindeki çıkarır, Yusuf da Elka'nın üzerindeki çıkarır... Aşklarının bir geleceği olmadığını bilseler de sadece o anı yaşamaya çalışırlar. Birbirlerini incitmekten korkarcasına kendilerini ateşli bir sevişmenin kollarına bırakırlar.

105: DIŞ – GÜN – KÖY – GENEL

Köyün bulunduğu vadinin genel görünümünde çok kapalı bir hava hakimdir. Yağmurun başlamasına anlar vardır.

106: İÇ – GÜN – ATÖLYE

Yusuf Mikail'in atölyesine uğramıştır, ayak üstü konuşmaktadırlar. Yusuf lafı çevirip pasaport meselesine getirir.

YUSUF: Hem daha önce çok merak ediyordum. Batum'u hep görmek istiyordum. Ne kadar sürer pasaport çıkarmak?

MIKAIL: Çok uzun sürmüyor. Bir gün başvurup ertesi gün alıyor-sun. Altı aylık alırsan yüz iki yüz bir şey zaten. Olmazsa ben sana

biraz borç veririm.

YUSUF: İyi olur ya Mikail, sağ ol... Anneme şimdi iki saat anlatamam...

107: İÇ – GECE – OTEL ODASI

Elka Gürcistan'a dönme kararı vermiş olduğu halde bir türlü dönmemektedir. Pasaportundaki aylık giriş çıkış tarihi iki haftadır geçmiş bulunmaktadır. Yusuf'un hastalığını öğrendikten sonra bilinçsizce bir irade ile kalmaya çalışmaktadır aslında Elka. Otel odasında yarı giyinik oturmuş televizyon izlerken telefonu çalar. Daba önceleri sadece geceleri çıktığı otel odasından artık mümkün olduğunca çıkmamaktadır. Arayan arkadaşı Maria'dır.

ELKA: Yok Maria, istemiyorum. Bu gece burada kalacağım. Sen git istersen.

MARIA: (SES) Elka yüz dolar veriyorlar. Madem pasaportun bitti, dönmüyorsun, bari işe gelseydin.

ELKA: Yok Maria. Sen git. Otelde kalacağım ben.

108: İÇ – GÜN – EV

Yusuf evdeki sedirde uzanmış. Artık çok ciddi olarak hastalandığı bellidir. Annesi zorla ballı süt içerir... Yusuf çok az zamanı olduğunu anlamıştır. Annesi güçlükle kafasını kaldırırken söylenmektedir... Yusuf kendini çok kötü hissetmekte... Dışarıda şırl şırl yağmur yağmakta... Hüznü bir müzik derinden akmakta.

109: İÇ – GÜN – RESTORAN

Aynı gün, pek dışarıya çıkmayan Elka, arkadaşı Maria'nın ısrarı üzerine onunla yemek yemeye restorana gitmiştir. Garson masaya siparişleri bırakıp gider.

MARIA: Elka! Sen ne yaptığını biliyorsun mu? Hem burada niye olduğunu unutup çalışmıyor hem de boş yere otel para veriyorsun.

Elka zorla bir şeyler yemekte... Maria'ya öylece bakmakta ama ne söyleyeceğini bilememekte...

MARIA: Hem madem çalışmayacaktın, iki haftadır pasaport da bitti, dönseydin Rusya'ya... Elka yoksa salak Katya gibi aptalca birine aşık mı oldun? He?

Elka hiçbir şey söyleyemez, sessizce yemeğini yer.

110: DIŞ – GÜN – SOKAK

Maria ile Elka restorandan çıkmış otelin olduğu sokağa doğru yürümektedirler. Elka sokağın sonunda durur.

ELKA: Sen otele git Maria. Ben biraz sahile gidip hava alacağım.

Sabile doğru olan sokağa sapar.

111: DIŞ – GÜN – İSKELE

Elka deniz'in içine doğru uzanmış iskelede yalnız başına durmaktadır... Bastıran kışla birlikte iyice yükselen dalgalar çok sert bir şekilde kıyıya vurur... Elka artık dönmesi gerektiğini bilmekte ve bunu düşünmektedir...

112: İÇ – GECE – OTEL ODASI

Elka odasında eşyalarını toparlamaktadır...

113: DIŞ – GÜN – KASABA

Yusuf ilçede Elka'yı bulabileceği yerlere bakar... Kab daha önce gittiği barlar, kah kimi restoranlar... Karla karışık yağın yağmurda iyice bitap düşmüştür ama son bir umutla Elka'nın kaldığı otele gider. Otel sabibi Elka'nın sabah saatlerinde ayrıldığını söyler. Yusuf umutsuzca ilçe sokaklarında dolanır...

114: DIŞ – GÜN – SAHİL YOLU

Kırmızı bir minibüs Hopa-Sarp yolunda ilerlemekte ve karla karışık yağmur çiselemektedir. Elka minibüsün camına vuran yağmur damlalarını izlerken gözyaşlarını tutamamaktadır. Elka'nın yanındaki koltukta kız Sonya'ya aldığı ath araba gözükmektedir... Yanındaki Rus kadınlardan birinin telefonu çalar... Arayan bir müşterisidir. Kadın kötü bir Türkçe ile konuşmaktadır.

GÜRCÜ KADIN: Ha Mehmet sensin. Ben şimdi dönüyorum Gürcistan'a. Tamam gelince arayacağım seni. Yok yok. Viza bitti. Bir hafta sonra tekrar geleceğim.

Konuşmalar uğultuya dönüşür. Müzik yükselir. Elka'nın gözlerinden bir damla yaş akar. Minibüs bir yanı dağlarla çevrili deniz kenarındaki yolda uzaklaşır. Yağmur karla karışık yağmaktadır.

Onur Saylak

115: DIŞ – GÜN – KASABA – İSKELE

Yusuf son bir kez, daha önce Elka ile bulunduğu kasabanın iskelesine doğru yürür. Deniz adeta Ayvazovski'nin tablolarındaki gibidir. Yusuf dalgalara aldırış etmeden iskelenin ucuna doğru yürür. Dalgalar kıyıya ve iskeleyi delice dövmektedir. Her şeyin bittiğini düşünen Yusuf umarsızca kıyıda durmaktadır. Delice bir dalga gelir son bir kez kıyıya vurur ve Yusuf dalgaların savurduğu suyun altında kalır.

(Kesme)

116: DIŞ – GÜN – KÖY YOLU

Köye ilk kar yağmaktadır. Dağların zirveleri iyice beyaza bürünmüştür. Ağaçlar çırılçıplak kalmıştır. Yusuf üstü açık bir kamyonetin üstünde, parkasını ve bir naylon parçasını üzerine çekmiş oturmaktadır. Kamyonet yol almaktadır. Yusuf'un yanında Onur'a aldığı bisiklet vardır. Büzülüüp kalmıştır. Artık tükendiği çok bellidir. Gözleri sanki ufuktaki bir noktaya sabitlenip kalmıştır.

117: İÇ – GÜN – EV – YUSUF'UN ODASI

Yusuf eve girer, elindeki pasaportu bir kenara atıp odasına geçer. Dışarıda kar yağmaya devam etmektedir.

(Kesme)

Yusuf sabırla hayat vermeye çalıştığı tulumunu bitirir. Bu ona az da olsa bir buzur vermektedir. Dışarıda kar serpiştirmektedir. Annesi her zamanki gibi kendi kendine söylenir.

ANNE: Kar çok kuru yağıyor. Zaten çok kestane vardı bu yıl.. Çok kar yağacağı belliydi... Belli ki çok yağacak.

Yusuf tulumun akordunu kontrol edip tam kenara koymak üzereyken annesi seslenir.

ANNE: Gençken ne güzel çalardın, hadi biraz çalsana.

Yusuf çekinerek tulumu eline alıp çalmaya başlar. Anne oturduğu yerden kalkıp gelir, pencereden uzaklardaki tepelere yağın kara bakar uzun uzun. Önce sadece tulumdan yankılanan ağıtın ezgisine yavaş yavaş diğer enstürmanlar da katılır. Bu müzikle beraber anne hâlâ pencereden dışarı bakmaktadır. Uzak-taki tepeyi ağır aksak tırmanan bir grup insan belirir aynı anda.

Tepeye doğru siluet halinde cenaze alayı yürümektedir. Bir annenin oğluna yaktığı ağıt bu müzikle birlikte tüm vadide yankılanmaktadır. Uzakta da olsa cenaze alayındaki Gülefer Hanım, Mikail, Asiye, Onur ve diğerleri tanınmaktadır. Görüntü kararır... Jenerik akmadan önce şu cümle belirir:

Her daim düşleri peşinde koşan sabırsızlık zamanının güzel çocuklarına...

Aralık 2003 - Aralık 2006
Hopa-Çamlıhemşin-İstanbul

Onur Saylak

Hakkında Yazılanlar

- SONBAHAR / Elmas / Mustafa Özalp / Fikri Şahin /
Nurhan Bekir / Son Gençlik Türk Sinemasında Yaşayan Özgür
• Tarih Güçlü Dünya / Hüseyin / Y. /
Her Şey Herşey İçin / K. / D. /
• Mavi Çiğdem'inin Sunumu /
• Bir Sinema Eleştirmeni Köşeri /
• Anlatılar: Benim Babam Türk / Bu Ülkede /
Türk Tarihlerinde Yegem ve Özgür / Son Kısım /
• Söyleniş: Dardan Alpar / Ayşe /
Abdülhamit /
• Nostalji Romanının /
Kuvvetli Bağlamında /

Sonbahar'ın karlı tepelerine çöken melankoli havası Türk sinemasında etkileyici yeni bir sesin tatmin edici hissini de beraberinde getiriyor. Eski bir siyasi tutuklunun örselenmiş ruhunu ve benzer biçimde ümitsiz bir diyardaki yurduna dönüşünü etkileyici bir şekilde yakalayan genç yönetmen Özcan Alper tarafından çekilen bu güçlü film doğayı ve insanın iç dünyasını güzel bir biçimde dengelemektedir. Diyalogları zaman zaman fazla açıklayıcı olsa da, Alper'in sevgileri hatasız ve aktörlerle kurduğu iletişim sağlam. Adana'da ulusal sinema ödülünü kazanan film bolca ödül dağıtılan festival sezonundaki gösterimlere de katılmalı.

Filmde belirtilmemiş solcu faaliyetlerden dolayı 10 yılını hapiste geçiren Yusuf (Onur Saylak) ciğerlerinden ciddi bir şekilde rahatsızlanması üzerine salıverilir. Batı Karadeniz bölgesinin sık ormanlarla kaplı yamaçlarındaki ana evine geri döner. *Ulysses*'deki sadık kanişin aksine, evin bahçesindeki ihtiyar köpek onun gelişine karşı kayıtsız kalır. Yusuf'un ihtiyar annesi (Raife Yenigül) daha duygusaldır fakat oğluna ihtiyacı olan ruhsal beslenmeyi sağlayamaz.

Yusuf orada doğmuş olmasına rağmen, kendi içine kapalı bu dünyanın artık bir parçası olmadığını hem kendi düşüncelerinden hem de aile büyüklerinin davranışlarından anlar. Bir dost özlemi içerisinde eski okul arkadaşı Mikail'e (Serkan Keskin) gider. Mikail kendine ve arkadaşına kıyı şehri Rize'de bir çift otel odası ile Eka (Megi Kobaladze) ve Maria (Nino Lejava) adlarında iki hayat kadını ayarlar. Bu kadınlardan ilki Yusuf'un tek gecelik sevgilisi olacaktır fakat Yusuf kaçamak ilişkilerle ilgilenmemektedir.

Yusuf hayatına tekrar canlılık katmak ister ve Mikail'den onu karlarla kaplı dağlara götürmesini ister ancak yolculuk ciğerlerine daha da zarar verir. Kendisi gibi ruhu örselenmiş Eka ile tekrar görüşmeye başlar. Fakat bu defa çıplak vücutları sarmaş dolaş bir halde yatarlar. Ardından ayrı ayrı uyurlar. Çarşafın üzerinde iki ayrı ada gibi.

Eka, Yusuf'a bir Rus romanından çıkmış biri gibi görüldüğünü söyler. Fakat bu tanımlama her ikisi için de geçerlidir. Ve birçok Rus romanında olduğu gibi, filmde umuda çok az yer vardır. Kışın ardından kurak bir yaz gelecektir. Alper, her biri kendi tarzında, zalim

kaderin gücüne dair eleştiriler getiren sıradışı iki karakter yaratır.

Film atmosfer olarak 1990'lı yılları seçmiş olmasına rağmen, Türklerden önceki döneme ait çok az işaret vardır. Komünizm hâlen karakterlerin hayatlarına ağır bir şekilde çökmektedir. Eka'nın kuşkulu konuşmasından anlaşılacağı gibi: "Sosyalizmi istediğin için hayatının en güzel yıllarını hapiste geçirdin. Deli misin?" Bu noktada Çehov'un (bir TV ekranında bir anlığına görünen) Vanya Dayı'sına benzeyen sadece Yusuf değil, başarısız bir idealizmle ve kaybedilmiş olanı geri getirmenin imkânsızlığıyla gölgelenmiş milletlerdir.

İlk filminde aktör Saylak, hayatına kaldığı yerden devam etmek isteyen sakatlanmış bir adamı çarpıcı bir şekilde canlandırmaktadır. Televizyonda bir an bir balet gördüğünde gözlerinde bir hayat kıvılcımı çakar. Fakat hayatının büyük bir kısmını ranzalarda harcamıştır ve yorgun ruhunun derinliklerine doğru çökmektedir. Harika Kobaladze mükemmel bir benzeridir, suskun yüzü sayfaları çevrilen bir kayıp defteridir.

Buna rağmen, çift hiç gereği yokken geçmişe döner. Alper kamera kullanımında ustalık gösterir. Sonbaharın sarı kahverengilerinin ve koyu yeşillerinin kaybolan güzelliklerinden, başlayan kışın karla kaplı manzara görüntülerine ustaca geçişler yapar. Müzik, duyguları asla rahatsız etmeden, dikkatlice, hafifçe yoğunlaştırılarak ölçülü kullanılmıştır.

Variety, 13.8.2008

İşte genç Türk sinemasından gelen yumruk gibi bir 'ilk film'. Aslında tümüyle nefis çekimlerin ve melankolinin yumuşak tüllerine sarılmış bir filmle yumruk sözcüğünü bağdaştırmak zor. Ama filmi izleyince midenize bir yumruk yer gibi olduğunuz da söylenebilir. Romantik sözcüğünün en klasik ve soylu anlamında sanki yeniden canlandığı bu film, garip biçimde güçlü bir siyasal öz de içeriyor. Ama romantizmle siyasetin bağdaşmadığını kim söylemiş ki? 1990'lı yılların siyasal fırtınası içinde oradan buraya savrulmuş, karıştığı eylemler nedeniyle tutuklanıp 10 yılını kim bilir hangi koşullarda, hangi 'F tipi hücreler'de geçirmiş ve sonunda serbest kalıp memleketi olan Hopa'ya dönmüş Yusuf'un öyküsü bu... Yazarın dediği gibi "Gençliğim, eyvah!" deyişiyle özetlenebilecek bir yaşam öyküsü, tüm bir kuşağın ızdırabını sanki kendisinde toplamış ve bedeni kadar, hatta çok daha fazla ruhu tedavi kabul etmez biçimde zedelenmiş bir genç adam... Karadeniz'in haşın dalgalarıyla ormanların koyu yeşili arasına sıkışıp kalmış bu yörede, aileden veya arkadaşlarından çok az kişi bulur Yusuf: Çoğu ya ölmüştür ya da kente göç etmiş... Kuzeydeki komşuda komünizmin çöküşünden sonra olup bitenler, o ülkelerde de başka türlü bir insan tahribatına yol açmıştır. Ekonomik bunalımın pençesindeki Kafkas ülkelerinden Gürcistan da, hemen tüm diğerleri gibi güzel kızlarını bir lokma ekmek için ihraç edip durur. Yapabilecekleri çok az şeyden biri, elbette fahişeliktir. Onlardan biri, melek yüzlü Eka, Yusuf'da aradığı sevgiyi bulur gibi olur. Ama adamın yaralı kalbi bu tür ilişkileri kaldıracak güçte değildir. *Sonbahar* bir yandan Karadeniz'in ürpertici derecede güzel doğasını oya gibi işlerken, öte yandan bize alabildiğine melankolik bir öykü sunar. Filmin kahramanları için kurtuluş yok gibidir; ne Yusuf kayıp gençliğinin yaralarını gerçekten tedavi edip en sade anlamıyla mutluluğu yakalama şansına sahiptir. Ne de Eka uzaktaki vatanını ve küçük kızını unutup bu yabancıyla tam bir gönül ilişkisi kurabilir. Yaşadığımız şu zalim çağ, dışarısını da tıpkı içerisi gibi tam bir hapisane haline getirip bırakmıştır: İnsanın temel içgüdüğü olan mutluluk arayışının hemen herkes için duvarlara çarpıp tuzla buz olduğu bir dünya... Bu trajedilere layık 'kader anlayışı'na rağmen, *Sonbahar* romantik ve sürükleyici bir film. Özellikle tüm kahramanların tanıtıldığı ve temaların düğümlerinin atıldığı ilk yarım saati

baş döndürücü. Her çekimin sinemasal bir büyü, her sahnenin zengin anlamları var. Genç yönetmen Özcan Alper, sonradan tempoyu biraz elden kaçırsa da son yarım saatte yeniden yakalıyor. Ve giderek yükselen bir duygu seli, filme görkemli bir hüznün duygusu katıyor. Bu arada, Rus bestecinin müziği filme görkemli bir katkıda bulunuyor. Finale doğru Yusuf'un çılgın denize doğru yürüyüşü, dağlardaki cenaze sahnesi veya Eka'nın dönüşü, artık hepimizin sinemasal belleğinde yer tutacak. Ve film, bu sahnelerde yakaladığı katıksız şiirsellikle bize en büyükleri, Tarkovsky, Angelopoulos veya Von Trier'i hatırlatıyor. Daha ilk filmindeki bir yönetmen için ne güzel, değil mi?

Sabah, 19.12.2008

Lütfen izledikten ve ‘hesaplaşmanızı’ yaptıktan sonra okuyunuz: 10 yıl yattığı hapisshanedede katıldığı açlık grevleri sırasında ciğerleri iflas eden genç adam, tahliye edilince memleketinin yolunu tutar. Otobüs, kasabaya girerken Kazım Koyuncu’nun o yakıcı sesi kaplar etrafı: ‘Hey gidi Karadeniz, doldu da taşamadı...’ Oysa Yusuf için fark etmez, Karadeniz dolup taşsa da çokça uğradığı iskeleden, dalgaların üstüne üstüne gitmeyi yeğler o. Üstelik sadece dalgaların değil, ölümün de üzerinedir hamleleri... Genç yönetmen Özcan Alper’in ilk filmi ‘Sonbahar’, kahramanı Yusuf özelinde bir kuşağın hesaplaşmasına soyunuyor. Berlin’de duvar yıkılırken, Sovyetler dağılırken, sosyalizm düşü sona erip bambaşka trajediler ortaya çıkarırken hâlâ bu rüyaya inanıp zoru seçen ve sonuçta, hikâyenin diğer ana karakteri Elka’nın da dillendirdiği gibi, ‘en güzel’ yıllarını hapiste geçirenlerin hesaplaşmasıdır bu.

Ama önce öykü: Yusuf, sonunu gördüğü noktada, vedasını doğduğu topraklarda yapmak üzere geri dönerken burada onu sadece yaşlı annesi bekler. Hem kızına, hem de okumaya gidip hapse giren oğluna küsen baba, çoktan hayat perdesinden çekilmiştir. Anne ise oğlunun yokluğunda derdini duvarlara anlatmış, her tarafta ağlamıştır. Çayını bile doğru dürüst içmemiştir o yokken. Köy halkının gözünde ise yitik bir siluettir Yusuf. En yakın arkadaşı Mikail’le minübüse aldıkları amcanın deyimiyile, ‘Anarşik olaylara karışan uşak’tır o. Akrabası olan kadın ise içerideki yıllarını, takdirle karışık şöyle hatırlatır Yusuf’a: “Ben bi gün bile odanın içinde duramayrum, sen 10 yıl nasıl durdun o hücrede?”

Hapis hayatı bitmiştir; evet, kurtuluşu da yoktur ama aradaki zaman nasıl geçecekti? Yusuf, akrabalarının küçük oğluna matematik dersi verir, annesiyle kahvaltı eder, Mikail’le çene çalar ama kader, köyden kasabaya indiğinde benzer bir ruh durumu içindeki Elka’yla buluşturur onu. Bir kitapçada, Rus romanı arayan kızdır onun gözünde ilk olarak. Ama bu romantik imaj, tezgâhtarın ‘teşhisi’yle hemen dağılıverir: “Bunların orospuları bile kültürlü oluyor...” Mikail’le efkâr dağıtmak için gittikleri meyhanede, Elka ve arkadaşını, mesleklerini icra ederken bulur. Mikail kızları masaya davet eder ve tanışıklık başlar. Yusuf, var olan ahlakıyla parayla seks yapacak değildir, genç kadınla insani bir ilişkiyi paylaşmayı yeğler.

Eski sevgilisi Neslihan'ın evlendiği haberini alması, yeni bir ilişkiyi denemeye iter onu. Fakat buna zamanı olacak mıdır?

'Sonbahar' son derece özel bir film. 'Özel'liğini de, birçok elementi doğru birleştiren kimyasından alıyor. Bizim sinemamız için çoğu kez politik filmlerin, sinematografik yanları bir handikaptır. Yani içerik, biçimden ayrıdır. Doğru sözleri ya da hikâyeleri, yanlış kadrajların içinde buluruz genellikle. Özcan Alper, her şeyden önce bu problemi bertaraf eden, daha doğrusu böyle bir problemle bizi asla 'muhatap' etmeyen bir film koymuş önümüze. Öte yandan bir de bu meselenin tersi vardır; çok güzel görüntülere sahip ama bir türlü sarmayan ve üstelik, binbir zorlama ve metaforla izleyicisini uğraştırmaya çalışan yapımlar da gördük şu ömrü vaktimizde. Aslında bu tür filmleri yapanların derdini eni konu anlarız ama nedense, 'Keşke daha sarıh anlatsalardı' diye hayıflanır dururuz. 'Sonbahar'da her şey net ve de sarıh. Ne bir eksik, ne bir fazla. Bütün o tablomsu görüntülerin içi, bütün o güzelim Doğu Karadeniz çerçeveleri, bütün o doğa 'betimlemeleri' öyküyle koştur gidiyor ve hepsinin anlamı, bizi özel sorgulamalara itmeden kendini ifade ediyor. Zaten film boyunca yapmamız gereken sorgulamalar başka alanlarda.

Yusuf, 10 güzel yılını içeride feda ederken aslında dışarıda da bambaşka bir hapis hayatı yaşar. Bunun en canlı tanığı ise Mikail'dir. Yusuf'un bu yakın arkadaşı, "Bakma burası da başka bir hapisane" diyerek durum tespitine soyunurken, birlikte çıktıkları yolla macerasında kendi hesaplaşmasına da girer: "Doğru ya da yanlış bir sosyalizm vardı, a... koyayım şimdi o da kalmadı." Biten rüyanın ardından kalanları da, "Kadınları orospuluk yapıyor, erkekleri de fabrikadan demir yağmalayıp satıyor" diye tanımlar. Mikail'in 'teşhisleri' bitmez, kendi hayatına ilişkin de "Asiye'ye eskiden deli gibi âşıktım, şimdi eve bile gitmek istemiyorum" özeleştirisinde bulunur.

Toparlarsak 'Sonbahar', adını aldığı mevsimin temel özelliği olan hüznün yanında 'yalnızlığı', neredeyse bütün ana karakterlerine eşit oranda dağıtıyor. Yusuf, köyünde yalnız (o kadar ki, satrancı bile kendi kendine oynuyor), anne yalnız, Mikail yalnız, Elka yalnız. Bu ortamı yırtma ve yalnızlıklarından çoğalma şansını elde eden Yusuf'la Elka'ya ise bir anlamda hayat izin vermiyor. Kim bilir, belki de ertelenmiş mutluluklarına ayrı mekânlarda ama aynı anda televizyon ekranından izledikleri 'Vanya Dayı'nın replikleri 'teselli' oluyor: "Tanrı acıyacak bize..." Öte yandan filmde, hüznün seyirciye anında geçtiği o kadar çok sahne var ki... Yusuf'un kayıtsız ve her şeye son derece olgunlukla yaklaşan (sadece arabayı durdurup çığlık attığı sahnede belki bir teslimiyeti var) yaklaşımına karşın, bizlerin perde

karşısında o denli soğukkanlı olamayacağı aşikâr. Daha net söyleyeyim. ‘Babam ve Oğlum’a gözyaşlarını teslim edenler, muhtemelen bu ‘siyasi ağıt’ta da benzer bir ruh durumuyla salondan ayrılacaklar.

Oyunculuklara gelince; Yusuf’ta Onur Saylak son derece yalın, sakin ve içedönük hüznünü bizle paylaşan bir performansla karşımıza çıkıyor. Serkan Keskin, Mikail gibi gerçek bir can yoldaşında mükemmel, keza annede Gülüfer Yenigül de bir o kadar başarılı ve yürek parçalayıcı. Megi Kobaladze de Elka’da alkışı hak eden bir başka isim. Feza Çaldıran’ı da o enfes Karadeniz peyzajları ve bazen yumuşak, çoğu kez de hırçın Karadeniz görüntüleri için kutlamak gerek. Ayrıca müzik kullanımının da çok iyi olduğunu söylemeliyim.

‘Sonbahar’ siyasi konumundan dolayı yerel ama yalnızlık ve ölüm temasıyla kurduğu özel ve başarılı ilişki nedeniyle de son derece evrensel. Belki abartılı bir yargı olacak ama bu nitelikleriyle de Türk sinema tarihi açısından çok kıymetli bir çalışma (bir ‘ilk film’ olduğu da düşünülürse). Üstelik konu, üslup, oyunculuk, görüntü, müzik gibi unsurların arasına, son derece hakiki diyalogları da eklendiğinde, neredeyse kusursuza yakın bir filme ulaşıyor (Hele ki ‘devrimci’ kisvesi altında iki hafta önce ‘Muro’ adlı bir sefalet çabasının sahaya sürüldüğü ortamda)...

Kuşkusuz yönetmen Özcan Alper’e bundan böyle yöneltilecek en tehlikeli soru, “Peki ya sonrası?” olacak. Ben, elbette sinemadaki diğer adımlarının da ‘Sonbahar’ kadar derin ve çarpıcı olmasını dilerim. Ama eğer olmazsa da, “Bazen bir ömre, bir ‘Sonbahar’ yeter de artar” der, geçerim...

Radikal, 19.12.2008

Filmin bir yerinde Doğu Karadeniz’de seks işçisi olarak çalışan güzel Gürcü kızı Elka, Yusuf’a şöyle seslenir: “Sen çok romantik bir insansın. Sen bu zamanda yaşamıyorsun, sanki bir Rus romanından fırlamış gibisin.”

Elka haklı, gencecik bir yönetmen Özcan Alper’in senaryosunu yazıp yönettiği “Sonbahar” filminin erkek kahramanı, F tipi cezaevinde yaptığı açlık grevi nedeniyle ciğerleri tümüyle iflas ettiği için tahliye edilen ve sığındığı anne evinde ölümü bekleyen Yusuf gerçekten günümüze ait gibi durmuyor. O son romantiklerden, o yitiren biri...

Karadeniz’in hırçın doğasında öylesine korunaksız, öylesine yalnız ki, onun çaresizliği, yalnızlığı insanın içine işliyor ve filmden çıkarken isyan etmek istiyorsunuz!..

Evet, Yusuf’un bu suskunluğunda, çaresizliğinde benim de payım var! ‘Hayat kurtarma’ operasyonları sırasında sokaklara dökülmediğimiz, ölüm orucuna yatan çocuklarımızın çaresizliğini hissedip onlarla birlikte ölüm orucuna yatmadığımız için hepimizin payı var... Bizim birilerinden özür dilememiz gerekiyorsa, bu, ölüm oruçlarında hayatını kaybeden ve sayıları yüzleri bulan çocuklarımızdan dilediğimiz bir özür olmalı...

Yönetmen Özcan Alper ve onunla birlikte bu filmi kotarmak için çalışan bütün dostlarının bu vakitsiz ve çaresiz ölümlere tanıklık ettiklerini düşünüyorum. Bunları bire bir yaşadılar ve artık zamanıdır dediler... artık bir şeylerin hesabının sorulma zamanıdır. Yüzlerce ölüm ve yüzlerce yarı sakat gencin bu durumda olması devletin de bir ayıbıdır ve her dakika olur olmaz bize demokrasi dersi veren Batılı dostlarımızın da bir ayıbı... En çok da bizim ayıbımız...

Sonbahar için başka ne söyleyebilirim, bu müthiş politik filmde tek bir slogan yok, tek bir işkence sahnesi yok... ama Yusuf’un dolaştığı dağ başlarının her daim bulutlu olduğu o muhteşem coğrafya adeta bir hapisane gibi. Ve Karadeniz her daim dalgalı... ama hayat çok sakin akıyor.

Yönetmen Özcan Alper’in son derece az konuşmalı bu filmde, neredeyse her şey insanın kulağına bir şey fısıldıyor. Örneğin Yusuf’un tahliyesi sırasında doktorun penceresinde gördüğü bir

karga adeta onu takip ediyor; anne, evinde açık havada yattığı sedirin başına geliyor ve Yusuf sık sık onun sesiyle uyanıyor. Bu karga bir kara ölüm gibi. Ve Karadeniz'in hiç durmayan yağmuru ve genellikle karamsar atmosferi bize hep kahramanımızın bir süre sonra öleceğini hatırlatıyor ve adeta bir infazı izler gibi oluyorsunuz...

Yönetmenin ilk uzun filminde, içerikle ilgili böylesine başarılı bir anlatım kurması gerçekten övülesi bir durum. Bu film sanki başka türlü anlatılamaz. Özellikle Gürcü kızıyla Yusuf'un seviştiği o sahne unutulur gibi değil. Her şey o kadar insana ait ki, kederden kahroluyorsunuz.

On gün önce Rusya'daydım. En son 1989'da gittiğim Moskova'da neler değişmiş kavramaya çalıştım; değişenlerin yanında değişmeyen tek şey, o uçsuz bucaksız topraklarda her zaman var olan muhteşem bir vicdani sorgulama ve hüzüdü. Çevremde gördüğüm pek çok Rus, romanlardan fırlamış gibiydi ve şunu öğrendim: Rusya'da romantizm asla yok olmayacak, tıpkı Hopa'da ve Türkiye'de yok olmadığı gibi.

Şimdi bize, özverili bir ortak çalışmanın gerçekleşen hayali "Sonbahar" filmine gitmek düşünüyor. En çok da kendimizle yüzleşmek için. Büyük lafları bir yana bırakıp önce yakın tarihimizle yüzleşelim, bence bu bize iyi gelecektir.

Cumhuriyet, 21.12.2008, s. 8

Sistemle hesaplaşıyorum

DUKAN ÖZCAN / SAGAH

Günümüzün Oscar Akademi ödüllü filmi *Sonbahar* 2008'in en iyi filmi olarak The Academy tarafından ödüllendirildi. Bu filmi yöneten Ozcan Alper'in de bu başarıya ulaşmasında büyük rolü olduğunu söyleyebiliriz.

Çünkü hafta içi yayın, bu başarıya giden yolda, NTV'nin büyük rolü olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü hafta içi yayın, bu başarıya giden yolda, NTV'nin büyük rolü olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü hafta içi yayın, bu başarıya giden yolda, NTV'nin büyük rolü olduğunu söyleyebiliriz.

YILDIZI SONRA YERİNE

Yıldızın yerine yerini alan... Çünkü hafta içi yayın, bu başarıya giden yolda, NTV'nin büyük rolü olduğunu söyleyebiliriz.

Çünkü hafta içi yayın, bu başarıya giden yolda, NTV'nin büyük rolü olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü hafta içi yayın, bu başarıya giden yolda, NTV'nin büyük rolü olduğunu söyleyebiliriz.

2008'in önemli Türk filmlerinden *Sonbahar* uluslararası alanda övgüler almaya devam ediyor. Geçen hafta vizyona giren *Sonbahar*, Film New Europe'un 2008 seçilmişleri yer aldı. Filmin yönetmeni Ozcan Alper: "Sinema yapmak benim için sistemle hesaplaşmaktır," diyor

Alper il il Anadolu'yu dolasıyor

...dün geceyi... Çünkü hafta içi yayın, bu başarıya giden yolda, NTV'nin büyük rolü olduğunu söyleyebiliriz.

HER KÖŞEYE NOKTASI

Her köşeye noktası... Çünkü hafta içi yayın, bu başarıya giden yolda, NTV'nin büyük rolü olduğunu söyleyebiliriz.

...dün geceyi... Çünkü hafta içi yayın, bu başarıya giden yolda, NTV'nin büyük rolü olduğunu söyleyebiliriz.

HER KÖŞEYE NOKTASI

Her köşeye noktası... Çünkü hafta içi yayın, bu başarıya giden yolda, NTV'nin büyük rolü olduğunu söyleyebiliriz.

...dün geceyi... Çünkü hafta içi yayın, bu başarıya giden yolda, NTV'nin büyük rolü olduğunu söyleyebiliriz.

HER KÖŞEYE NOKTASI

Her köşeye noktası... Çünkü hafta içi yayın, bu başarıya giden yolda, NTV'nin büyük rolü olduğunu söyleyebiliriz.

Sabah Ankara, 29.12.2008

Altın Koza'nın en iyisi 'Sonbahar'ın yönetmeni Özcan Alper

1 FİLM SEÇİLEN 'SONBAHAR'IN YÖNETMENİ ÖZCAN ALPER

YAZI: OĞUZ DURMAZ

Altın Koza'nın en iyisi 'Sonbahar'

n vicdan borcumd

2004 Altın Koza'nın en iyisi 'Sonbahar'ın yönetmeni Özcan Alper

Sonbahar'da hayata dönüş

Altın Koza'nın en iyisi 'Sonbahar'ın yönetmeni Özcan Alper

Altın Koza'nın en iyisi 'Sonbahar'ın yönetmeni Özcan Alper

Sinema Adana'da solundan kalktı

Bir devrimcinin Sonbahar'ı

Altın Koza'nın en iyisi 'Sonbahar'ın yönetmeni Özcan Alper

Yazılardan Alıntılar

Dan Fainaru, *Screen Daily*, Ağustos 2008

“Türk yönetmen Özcan Alper’in memnuniyetle karşılanan ilk filmi *Sonbahar*, olaya ağırlık vermeyen, yavaş seyreden, boşuna heba olmamış ama zehrolan bir dizi ideal uğruna kaybedilmiş bir gençliğe ağıt yakan, alçak tonda bir öykü anlatıyor. Mevsim kışa dönerken *Sonbahar*’ın konusu da daha karanlık ve umutsuz bir hale dönüşüyor. (...) *Sonbahar* Kim Ki-duk’un *Ilkbahar*, *Yaz*, *Sonbahar*, *Kış* ve ...*Ilkbahar*’ından bile daha yoğun kişisel bir önerme ama kıyaslamayı sadece filmin adı üzerinden değil ama burada da doğa filme güçlü bir dramatik arka plan sağladığı ve diyalog yokluğunda anlatıyı da sürüklediği için. (...) Beklediği bir şey kalmamış bir adamın kişisel trajedisinden öte gölgeler arasında gizlenmiş olsa da apaçık görünen şey, sosyalist rüyanın acıklı aldanışı. Sürekli satır aralarını okumaya hazırlıklı olmayan izleyiciler kuşkusuz *Sonbahar*’ın yavaş, göstermesiz akışından sıkılacaktır. Görkemli doğa manzaraları hareketsizliği büyük ölçüde tazmin ediyor, atmosfer yaratmaya yardım ediyor. Yusuf’un kentteki geçmişine yapılan geri dönüşler zaman zaman pastoral atmosferi zedeliyorsa da yararlı ve etkili biçimde kullanılıyorlar. Oyunculuk da kalan tüm öğeler gibi minimalist tutulmuş, duyguları göstermektense ima ediyor.”

Senem İşmen, *Sinema Dergisi*, Ağustos 2008

“İlk gösterimi bu yılki Adana Film Festivali’nde yapılan *Sonbahar*, Altın Koza’dan ödüllerle ayrılmıştı: En İyi Film, En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu ve filmdeki işbirliğini dikkat çekici derecede yaratıcı bulan jürinin bu gerekçeyle yönetmen Özcan Alper, görüntü yönetmeni Feza Çaldıran ve sanat yönetmeni Canan Çayır’a verdiği bir özel ödülle... Festivaldeki gözlemlerimize göre bununla da kalmadı; seyircinin genelinde iyi izlenimler yarattı ve gelecek vaat eden genç bir sinemacıyla tanışmanın heyecanını uyandıran bir film olarak yerleşti hafızalara. İlk uzun metrajını çeken Özcan Alper’in seçtiği konunun yakıcılığı ve el değmemişliği kadar, ele aldığı meseleyi son derece sade bir hikâyede, hem duyguları hem düşünceyi harekete geçiren akıcı ve etkileyici bir dille perdeye yansıtabilmiş olması da dikkate değerdi.”

Seray Genç-Yusuf Güven, *Yeni Film*, Ekim 2008

“Yusuf, babasının ölümünden sonra annesinin yalnız başına yaşadığı Karadeniz’in bu yüksek ve yalnız evine döndüğünde, kendi tarihini, kendisini var eden geçmişini bir kenara bırakmadan ağır bir biçimde yaşama katılır. Ait olduğu bu nedenle geri döndüğü evi, öğrencilik yılları, köydeki arkadaşı, kitapları ve tulumuyla değil sadece bir insan olarak çevresiyle kurduğu ilişkiyle yaşayan bir karaktere dönüşür. Eka’nın söylediği gibi ‘Rus romanlarından çıkmış’ gibi dursa da, Onur’un derslerine yardım etmek isteyen, çocukluğunun ya da ilk gençliğinin geçtiği yaylaya çıkmak isteyen Mikail’le kasabanın meyhanesinde içen, kasabasına gelen yabancı bir kadına aşık olan Hemşinli bir gençtir artık o. ‘Yitip giden gençliğine’ hayıflanmadan, Eka’yla gideceği düşüncesiyle pasaport çıkararak, çatıdaki tulumu yeniden çalmak isteyen, televizyonda rastladığı buz pateni ni ilgiyle izleyen, bir tabloyu İstanbul’dan köyüne yaptığı yolculuğu boyunca yanında taşıyan, yaşamını nefes aldığı sürece doğru bildiği gibi yaşamaya çalışan bir genç. İnsanlığı bitiren, bitirmeyi hedefleyen onca şeyden sonra, yaklaşan sonunu görmesine rağmen, ölümle hesaplaşırken yaşama sevincini yeniden kazanması, aşkı ve gururu yaşaması, aşktan da gururdan da bir şey yitirmeyerek yaşaması, annesine, evine, doğasına, yaylasına, Mikail’e özlemlerle dönmesi bir sızlanma ve şikayet taşımaması, onca sessizliğe ve onca yalnızlığa F tipi izolasyonunu, ‘hayata dönüş’ işkencesini yaşamasına rağmen hayata dahil olma çabası her şeye rağmen umudu yitirmek istemeyen bir film yapar *Sonbahar*’ı. Bir ağıt filmi olmasına rağmen. *Sonbahar* filmi sadece bir kuşağın temsilcisi olan Yusuf’u anlatmıyor, Yusuf’un yaşadıklarını hatırlatmıyor, belli bir zamana aidiyet atfetmeden kaybolan insani değerleri, dünyayı yaşanılır kılacak bir siyaseti de yeniden hatırlatıyor, gündemimize getiriyor.”

Fatih Yaşar, *Roll*, Aralık 2008

“Filmi henüz izlemedim, ama fragmanlarını gördüm. Adamın uçuruma bağırdığı sahne muhteşem. O sırada neler hissettiğimi anlamam. Orada başka bir şey var, Özcan’ın bunları yakalamış, görmüş olması onun erdemliliğini gösteriyor. Ne kadar orada doğup büyüye de, sonuna kadar orada yaşamış olsa da, göremeyebilir insan böyle bir şeyi. Harika bir şey, doğayı kişiselleştirmesi... Doğayla mücadele, onunla bir ilişki kurmaktır aynı zamanda. Belki bağırmaktır uçuruma, çaresizliktir. Kaçkarlar’a, dağlara çıktığım zaman beni en çok keyiflendiren duygu acizliğimdir. O dağların karşısında acizim, ardına gidemiyorum, atlayıp zıplayamıyorum, dokunamıyorum, kocaman bir şey var karşımda. Uçağa atlayıp gidemiyorum, üzerinden köprü yapıp geçemiyorum... O dalga sahnesi de müthiş, Pazar’daki iskele aynen öyledir. Heyecanla bekliyorum filmin gösterime girmesini.”

The Film New Europe, Aralık 2008

“Türkiye’nin yeni sesi: Özcan Alper. Özcan Alper’in ilk uzun metrajlı filmi ‘Sonbahar’, on yıl hapis yattıktan sonra sağlık nedenleriyle tahliye edilen ve memleketine, küçük bir dağ köyüne dönen politik bir mahkumun son günlerinin şiddetli ve melankolik öyküsünü anlatıyor.”

Alin Taşçıyan, *Star Pazar*, 14.12.2008

“Özcan Alper’in *Sonbahar*’ı gerek anlatsal gerek görsel yönden bütün yalınlığına rağmen katman katman açılabilen bir film. O ‘ölüm ve aşka dair bir film’ olarak tanımlıyor *Sonbahar*’ı, bütün alçakgönüllülüğüyle. *Sonbahar* hem Çehovyen bir drama hem doksanlı yılların kayıp kuşağına yakılan bir ağıt... Bir yandan dağları ve deniziyle çetin Karadeniz doğasının determinizmini, bir yandan kaybolmamak için direnen bir kültürü anlatıyor. SSCB’deki rejimin çöküşü ve birliğin çözülmesiyle değişen siyasi konjonktürü yorumlarken devrim öncesi Rus edebiyatının Çehov, Lermontov, Dostoyevski gibi ustalarının ideolojileri katbekat aşan kalıcı etkisinden dem vuruyor.”

Fatih Özgüven, *Radikal*, 18.12.2008

“*Sonbahar*’ın bir sahnesinde filmin (Rus) kadın kahramanı (Karadenizli) erkek kahramanına dönüp ‘Biliyor musun, sen Rus romanlarından çıkma gibisin,’ diyor. ‘Çok yaşa, ağzımdan aldın’ diyesi oldum. Şöyle de devam etmek istedim: ‘Tabii sen de Dostoyevski romanlarındaki fahişelerdensin. Ama biliyor musun, aynı zamanda ‘Vesikalı Yarım’ filminden de çıkmasın, arkadaşın Maria’ya, oğlanın seni görünce yüzünü döndürdüğü kuyumcu vitrinine varıncaya kadar. Üzerinde durduğunuz iskele de ‘Sevmek Zamanı’ndan. Nerden bileceksin, gerçi bilmen de gerekmez. Ama bilseydin, senin de bu filmin de Rus romanlarına ilaveten başka şeylerin devamı olduğunu ve o şeylerin bu filmin kendisinden daha tesirli olduğunu anlardın. Mesela ikinizin de aynı anda televizyonda aynı filmi izliyor olmanızın Demirkubuz diye birinin filmlerindeki referanslara referans olduğunu.. Ama o adamın bu referansları, bizi bir sıçrama tahtası olarak kullandığı melodrama yabancılaştırmak için paranteze aldığını, senin oynadığın filmi ise bunu düz melodram olarak kullandığını da fark ederdin.

Haklısın, Puşkin’e mi Gogol’a mı benzediğine benim de karar veremediğim bu delikanlı bir Rus romanından fırlamış gibi. Tabiat da duruma fazlasıyla yardımcı oluyor. ‘İvan İlyiç’in Ölümü’ne ne

dersin? Ara sıra öksürdüğüne, bir karga gidip geldiğine, cenazelerden bahsolunduğuna göre film öyle bir süreci (de) anlatıyor. Ama ben delikanlı sadece bir nevi rehavetle sonsuzluk arasında, evin önündeki tahta sıraya uzanıp dağlara baktığında ikna oldum buna. Filmin ölüme hazırlanış sırasındaki bir aşkınlaşma durumundan bahseden o güzel hikâyeye benzediği tek ‘kompoze an’ orası.”

Sungu Çapan, *Cumhuriyet*, 19.12.2008

“1990’ların üstlerine göçtüğü, yalnızlıkla kuşatılmış Yusuf-Eka çiftinin hikâyesini, doğal olarak acemiliklerle dolu bir ilk filmden beklenmeyecek kadar ölçülü biçili, yalın, insancıl ve etkileyici bir anlatımla sinemalaştıran, genç yönetmen senarist Özcan Alper’in ölüm tarafından sarıp sarmalanmış, kekremsi bir tat alarak çıktığımız bu *Sonbahar*’ı, ekrandan iki kahramanımızın ayrı düştükleri bir gece vakti, kendi başlarına seyrettikleri Rus yapımı *Vanya Dayı*’dan yayılan ‘her şeye rağmen yaşamak’ mealine uygun bir genel umudu ve insancılığı da barındırıyor. Yusuf’un Eka’nın penceresinden görüldüğü o Karadeniz’in tsunamiden farksız, korkunç dalgalarına karşı, iskelede durduğu sahne gibisinden yığınla etkileyici sahne içeren *Sonbahar*, herhalde meraklısının kaçırmayacağı türden, iz bırakan ve kuşkusuz yılın en iyi yerli filmlerinden biri bizce. (F tipi döneminin üç isimli o Adalet Bakanı’nın da bu *Sonbahar*’ı seyretmesini dilerdim.)”

Zeynep Oral, *Cumhuriyet*, 19.12.2008

“Özcan Alper’in ‘Sabırsızlık zamanının güzel çocuklarına’ adanmış filmini izledim. Günlerdir etkisinden, içimde koparttığı fırtınalardan uzaklaşmıyorum... Dünya festivallerinde ödül üzerine ödül kazanmış olabilir... Benim filminden çok etkilenmemin nedeni çok az sözcükle çok şey anlatması... Slogan, politik söylem, mesaj tuzaklarına düşmemesi... Duygudan ve duyarlıktan korkmaması... Kişilerini suskunlukla ‘konuşturması...’ Referanslarını edebiyatla bütünlemesi... Hapishaneyi, uçsuz bucaksız dağlarla, sonsuzluğa açılan vadilerle yaylalarla anlatması... O muhteşem doğaya, ışığa, rüzgâra, buluta, sise, kara saygı ve sevgiyle yaşanırken bunca önemli bir rol vermesi... Kişilerin sahiciliğine beni inandırması... Emeği geçen herkesi kutluyorum.”

Esin Küçüktepepınar, *Sabah*, 19.12.2008

“*Sonbahar* soluk kesici bir film. Muhteşem doğa manzaralarıyla

ilerleyen görüntülerini kasetmiyorum aslında. Dışarıdaki tahta banka yatarak sonsuzluğa dalan/ölüme yatan hasta Yusuf'un öksürüklerle boğulan nefesi gibi bir ağır hüzünden, melankolinin bir kapalılık duygusundan söz ediyorum. Bu ne içerde, ne dışarıda yani ister dağlarla çevrili doğada, ister demir parmaklıklar arasında, her türlü durumda yaşadığımız kısılmışlığa tekabül ediyor. Bu ketumluğu, Yusuf'u değil etrafındakileri konuşTURARAK gevşetiyor yönetmen. (...)

Bu yıl Adana Altın Koza'da en film dahil aldığı ödüllerin ardından uluslararası festivallerde de başTACI edilen *Sonbahar* belli ki aşkla yapılmış politik bir sinema örneği. Bu ülkede pek alışık olmadığımız şekilde slogancı olmak yerine estetiğini güçlendirme çabasına girmiş. İlk gençlik dönemi 90'lı yıllara tekabül eden bir kuşağın günümüze uzanan melankolisini tasvir ederken mevcut kırılğan hissiyatımıza bir nevi tercüman oluyor. Kurban verilen Yusuf'ları hatırlatarak bu mücadelenin boşa gitmemesi gerektiği alçak perdeden ama açık mesajına mutlaka kulak verin."

Janet Barış, *Taraf*, 19.12.2008

"Hemşin'in yönetmen için ayrı bir yeri var. Kısa filmi *Momi* de yine Hemşin'de geçiyor. Sinemaya çok iyi bildiği bir yerden başlayan Alper'in ilham kaynağı da Çehov. Taşra hüznünü, çıkışsızlığını edebi derinliğiyle çerçeveleyen Çehov gibi Alper de taşradaki hayatı kendine has başka bir üslupla eşeliyor. Buradaki hayatın ritmini çözebilmek müziği anlamlandırmayı gerektiriyor. Karadeniz'e özgü kemençenin, tulumun ağır bastığı ezgiler zaman zaman asi dalgalarla çarpışıyor. Alper'in çok okuduğu, etkilendiği Rus edebiyatının karakterlerin oluşma sürecinde etkili olduğu da açık.

Meselesinde politik bir tarafı esas alan filmlerin en önemli sorununu siyaset ile estetik arasındaki ince çizgiyi ayarlamaktır. Alper, daha çok Yusuf'un iç dünyasını anlatmaya çalıştığından, bu ilişkiyi başarılı bir şekilde kurmuş gözüküyor. Yusuf'un durumu bir taraftan çok dramatik, Alper'in bunu ajitasyona kaçmadan anlatıyor oluşu seyirciyle arasına anlamlandırmayı kesecek bir duygusallık bırakmaması açısından önemli. Bütün bunların yanında derdini anlatırken herhangi bir şeyi dayatmıyor, 'biz böyle yaşadık, size de anlatıyoruz' hissini uyandırırken 'yaşanması gerekiyorsa yine yaşarız' söylemini de barındırıyor. *Sonbahar*'ın 'hayata dönüş' operasyonlarıyla birlikte Yusuf'un 'kasabaya dönüş' sürecini örtüşTürmesinin ironik bir yanı da var."

Defne Alphan, *Milliyet Cafe*, 19.12.2008

“Geçtiğimiz haziran ayında, Altın Koza Film Festivali’nde, hakkında çok az şey bilerek seyretmeye gittiğim ve ‘tokatlanmış’ olarak çıktığım *Sonbahar*, Türk sinemasının bana yaptığı en büyük sürprizlerinden biri oldu. *Sonbahar*, neredeyse gittiği her festivalden ödülle dönüyor, görenlerin ağzından övgü ve saygı sözcükleri dışında bir şey çıkmıyor. (...)

90’lı yılların politik acılarını yansıtıyor *Sonbahar*, 90’lı yılların bütün politik acılarının aynası adeta. Onur Saylak’ın tartışılmaz oyunu ile dönemin dramını seyirci derinden hissediyor. *Sonbahar*, derdini ve büyük isyanını sessizce ama insana çok dokunan bir dille anlatıyor. Küçük bir hücreden çıkıp tepedeki evinden alabildiğine uzanan ormana bakan Yusuf, aynı tezadı kuşkusuz anne evinde bulunduğu sevgide de yaşıyor. Çevrenin güzelliği ve ormanların sınırsızlığı filmdeki yalnızlık duygusunu güçlendiren unsurlardan. Ve Özcan Alper, bunu bir taşra güzellemesine kaçmadan yapma başarısını gösteriyor. Gürcü hayat kadını canlandıran Megi Kobaladze ve Yusuf’un annesini oynayan Gülefer Yenigül’ün, doğal oyunculukları da filmin büyük başarılarından biri. Ölüme adım adım yaklaştığınızı hissedeceğiniz, sinema dili çok güçlü olan bu filmi mutlaka görmeyi öneririm.”

Alper Turgut, *Cumhuriyet Hafta Sonu*, 20.12.2008

“Hazan mevsiminin tüm hüznü renklerini harmanlayan, dokunaklı ve dokundurmalı bu filmi, Artvin Hopa doğumlu genç yönetmen Özcan Alper yazdı ve yönetti. Dört yıllık bir emeğin ve alın terinin ürünü olan *Sonbahar*, hiç şüphesiz yakıcı ve şiirsel bir dille kotarılan, iyi, özgün ve düzgün bir yapıt... Yüzünü güneşe ve sola dönen Alper, ilk uzun metrajlı filmiyle ‘İnsan sekiz metre kareye sığar mı?’ sorusuna ve sorunsalına insancıl bir göndermede bulunuyor. O, böylelikle ‘tecrit belası tüm Türkiye’yi esir almasın’ diye bedenlerini ölüme yatıranlara karşı vicdan borcunu ödüyor. (...)

Devrimci bir karakteri eserinin merkezine oturtup, Sovyetler Birliği’nin yıkılmasıyla vücut bulan yozluğa değinse de *Sonbahar*, asla bilinen anlamda siyasi bir film değil. Çıkış noktası politika, amenna... Ancak görkemli atmosferini kuşanıp hayli yavaş seyreden, kıskırtmadan uzak sanata yakın bir film tam karşımızdaki... Dahası yabancılaşma, örselenmiş hayatlar ve imkânsız bir aşk. Filmin finali için ise amatör bir sinemacıdan usta işi bir bitiriş diyebiliriz. ‘Hayatları Öldürüş’ Operasyonu’nun 8. Yıldönümünde gösterime giren *Sonbahar*’ı sakın kaçırmayın.”

Nil Kural, *Milliyet Cumartesi*, 20.12.2008

“Özcan Alper’in ilk uzun metrajlı filmi ‘Sonbahar’ ülkemizin politik sinemasının son dönemdeki yüz akı. (...) Yönetmen Özcan Alper ‘Sonbahar’da izleyicisini daha önce karşılaşmadığımız bir kuşakla, 90’ların sol görüşlü politik gençleriyle buluşturuyor. F tipi cezavelerine karşı da bir duruş sergileyen ve hemen unuttuğumuz bu kuşağa dair hafızalarımızı tazeleyen film, 2000’deki Hayata Dönüş Operasyonu’nun yıldönümünde, 19 Aralık’ta vizyona girmesi ile de dikkat çekiyor.

‘Sonbahar’ı izlerken yakın politik geçmişimizle hesaplaşmamak mümkün değil. Ama film bunu ağır politik mesajlarla, parmak sallayan bir üslupla veya melodrama yönlenerken yapmıyor. Öncelikle Doğu Karadeniz’in benzersiz coğrafyasının rengi ve kadraları, suskun karakteriyle bir bütünlük içerisinde...

Film hem umursadığımız, onunla zaman geçirmek istediğimiz bir karakter sunuyor hem de bunu üzerinde düşünüldüğü her halinden belli bir sinema dili ile izleyicisine aktarıyor. 90’ların dava peşinde koşarken yitip giden kuşağına bir ağıt niteliği de taşıyan yapısıyla, gösterildiği her yerde izleyicilerin ilgisini çeken ve ödüllere dönen yapımla, yeni ve iddialı bir yönetmeni de müjdeliyor.”

Sevilay Çelenk, *Radikal İki Pazar*, 21.12.2008

“Yusuf’un hayatını bir yenilgi hikâyesi olarak görmüyor olmamız, eve dönüşüyle başlayan ve filmin güçlü senaryosunun omurgasını oluşturan karşılaşmalar sayesinde mümkün oluyor. Anneyle (Raife Yenigül), çocukluk arkadaşı Mikail’le, köyden küçük bir çocukla, dava arkadaşı Cihan’la ve nihayet, hayatını fuhuş yaparak kazanan, genç Gürcü kadın Eka’yla (Megi Kobaladze) karşılaşma. Bunların her biri ince ince tasarlanmış karşılaşmalar. Anneyle karşılaşmadaki dokunaklı inceliği anlamak için filmin bir karesini görmek yeterli. Dışarıda, gri hırkası ve elinden düşürmediği sigarasıyla, dağlara doğru bakan Yusuf ve küçük evinin penceresinden oğluna adeta yarı gizlenerek bakan (Gülefer) Ana. ‘Oğul, oğul, oğul’ diyor sanki usulca, ‘çok üşürsün sonra...’ Filmin en hüznü buluşması bu; vurulup düşen, hapislerde çürütülen binlerce oğulun ardında –acıyla, sabırla, aşkla bile olsa– bakmaya kıyamayan binlerce ana var işte... Eka ile karşılaşma ise, sosyalizmin Sovyet tecrübesine en ağır bedeli ödeyen kadınların dramıyla karşılaşma aynı zamanda. Eka sosyalizm uğrunda on yılını hapiste geçirmiş Yusuf’a ‘delisin sen’ diyerek aralarındaki bu çelişkiyi açığa vuruyor. Yusuf ve Eka arasında gelişen aşk kadar, filmin tek sevişme sahnesinin sonunda yer alan film ka-

resi de umut yayıyor. Yatağın iki tarafında anne karnındaki bebek masumiyetiyle uyuyan yalnız ve kırılğan iki bedenin –her şeye rağmen yaydığı– yaşama arzusundan doğuyor bu umut. Bu sahnenin görüntü kompozisyonu da olağanüstü güzellikte ve çok sarsıcı.(...)

Sonbahar, neredeyse yitip gitmekte olan bir dile, Hemşince’ye yer açtığı, ömrünü uzattığı için de önemli. Filmin başarısında çok önemli bir pay da Onur Saylak’a ait. Saylak minimalizmin doruklarında bir performansla ve müthiş derecede içselleştirilmiş bir karakterle çıkıyor izleyicinin karşısına. Gerçekten de ancak bu kadar şahane bir ‘Yusuf’ olunabilirdi. Kısacası, adını hüznün ve kederin mevsiminden alan *Sonbahar* sevinçle karşılanmayı hak eden bir film.”

Sevin Okyay, *Radikal*, 22.12.2008

“*Sonbahar*’ın temelde siyasi bir film olması, onun lirik yanını gölgelemiyor. Öte yandan, Özcan Alper’in filmi, ajitasyon peşinde koşan bir film de değil. Film de, baş karakteri kadar sakin. Ama bu sükunet onun mesajını etkili bir şekilde iletmesini engellemiyor, tam tersine, o mesajı pekiştiriyor. Yusuf’un suskunluğu de normal. Konuşacak bir şeyi yok, çünkü öleceğini saklıyor.

Alper’in filmi, ‘Hayata Dönüş Operasyonu’ görüntüleriyle başlıyor. Arada gene arşiv görüntüleri sunuyor, ancak filmi bölecek sıklıkta ya da uzunlukta değil. Yönetmen filmi, düşleri peşinde koşan adamlara adadığını söylüyor. Bir de inanmış adamlara olsa gerek. Yusuf avaz avaz bağırmasa, ille de yumruk kaldırarak ön saflarda yer almasa da, hatta belki de bu sayede, gerçekten inanmış biri. Onun, Maria’nın şahsında bir özgürlük rüzgârına kapılarak ülkesinden ayrılan, Karadeniz’de Nataşa olarak hayallerinin çöküşünü gözleyen kadınların durumuna eğilmesi de, çevresel kaygıları da filmine zenginlik katıyor. Filmde yöre halkının, hatta Gürcistan’dan gelen oyuncuların kullanılması dokuyu renklendirmiş.”

Turgay Fişekçi, *Cumhuriyet*, 24.12.2008

“Nedir, genç bir yönetmenin ilk filmi böyle önemli kılan?”

Aslında sanatçının genci yaşlısı olmaz. Ortaya konan ürünün niteliğidir onu değerli ya da değersiz kılan. Kimi sanatçılar yirmili yaşlarda verirler böylesi ürünleri, kimileri daha sonraki dönemlerinde.

Özcan Alper, bir sanat yapıtını değerli kılan gizleri genç yaşında anlayabilmiş ve yaptığı ilk filmde de büyük bir olgunlukla yapıtına yansıtabilmiş.

İki ana ayak üzerine kurulur bir sanat yapıtı: Ne anlattığı ve nasıl anlattığı.

Sonbahar, içli, hüznü, insani bir öykü anlatıyor: Sol düşünceleri nedeniyle on yılını cezaevinde geçiren bir matematikçinin, cezaevi koşulları nedeniyle yakında öleceğinin anlaşılmasıyla sağlık nedenleriyle salıverilip, ölümünü beklemek üzere Doğu Karadeniz'in bir dağ köyündeki ana ocağına dönüşü ve burada geçirdiği son günleri.

Bu dramatik konunun filmi ağdalı bir melodrama kolaylıkla sürükleyebilme gücüne karşın yönetmen Özcan Alper, çok yalın, dengeli ve etkileyici sinema diliyle ortaya çıkıyor. Kahramanını her şeyin kökeni olan doğaya bırakıyor. Sanki filmdeki öyküyü yönetmen ya da kahramanlar değil de, doğa anlatıyor. Dingin, kendi halinde akan bir derenin fısıltıları gibi sessiz. Bu rahat ve akıcı anlatımı izlerken, sanki Yaşar Kemal romancı değil de sinemacı olsa ve Çukurova'yı değil de Karadeniz'i anlatsa böyle bir dil yaratırdı, diye düşünüyorsunuz.

Yönetmenin öyküsünü anlatırken yarattığı bu '*doğa dili*', içine etkileyici müzikleri, görüntüleri, bitmiş bir ülkenin bitmiş insanlarını da alıp, olağanüstü olgun bir sanat ürününe ulaşıyor.

Sonbahar'ın sinema tarihimizde önemli bir yeri olacağını rahatlıkla söyleyebiliriz."

Rasih Yılmaz, *Bugün*, 27.12.2008

"Bir filmi veya bir sanat ürününü farklı ve özgün yapan sanatçının hissiyatı ile birlikte samimiyetini de eserine katabilmesidir. İşte *Sonbahar* böyle bir rahmin ürünü. Politik bir öykünmenin insani bir devinim geçirerek kimliksiz ve çırılçıplak seyirciyle buluştuğu bir film aynı zamanda *Sonbahar*. Bütün sinemasal formların mükemmel bir biçimde uygulandığı, senaryonun, kurgunun, oyunculuğun, müziklerin ve görsel anlatımın bir kez bile teklemeyeceği bir samimi ruh tarafından her şeyin tam ayarında dahil edildiği *Sonbahar*, bir gurbet, bir yalnızlık manifestosu ve kaybedilenler adına bir ağıt gibi duruyor beyazperdede. Genç yönetmen Alper, bir hüznün halinin peşinde koşan bir dertli derviş gibi. İçinize kare kare kazınan bir 'halin' bağırması aynı zamanda *Sonbahar*. Popüler sinemanın tüm ticari 'şırnaşlığına' inat Türk sineması adına yeni bir soluk alış *Sonbahar*."

Can Dünder, *Milliyet*, 29.12.2008

"Şimdi de Özcan Alper'in 'Sonbahar'ında Yusuf susuyor. Ölüm orucuna yattığı hücrelerinden çıktıktan sonra her tarafın hücreye dönmüş olduğunu görmenin mutsuzluğuyla, 'Sosyalizm uğruna onca yıl

hapis mi yattın, yazık sana' diyen bir Gürcü kızının hayal kırıklığıyla, bir söz orucuna yatıyor bu kez de... Bir tek ırmaklara haykırıyor isyanını; ki o da yankı vermiyor. 80'lerle başlayan ölümcül sessizliğin, sinemadaki sedası bu suskunluk... Darbe mağdurlarının, savaş kurbanlarının, hapis yorgunlarının ketumiyeti... Aslında sözleri bittiğinden değil, sözün hükmü yittiğinden susuyorlar. Bağlı dilinden acı tükürür gibi, onca boş lafa savrulmuş bir küfür gibi susuyor bazısı... Bazısı sükûtun siperlerine saklanıyor. Kimisi gördükleri karşısında dili tutulduğundan, kimisi konuşmanın bedelinin ağırlığından, kimisi etrafın tenhaliğinden susuyor. Rıdvan kendine kıyıyor sonunda... Sadık da Yusuf gibi, zulmün açtığı yaralara yenik düşüyor. Onlar, yanlış zamanda çıktıkları bir yaylada hayatın dışına savruldukça, hasret çekmiş analarının, küskün babalarının, yetim büyümüş evlatlarının yamacında acı çektikçe ve işittikleri yalanlardan bitkin düşüp sustukça, bizim de bir yumruk oturuyor boğazımıza; bağlanıyor dilimiz... Ağzımızı bıçak açmıyor. Dört mevsimlik bir yüzyılın 'sonbahar'ı kısmet oldu bizim kuşağa... 'Düşlerinin peşinde koşan çocuklar' susturulduğundan beri, yaprak döküyor yerküremiz..."

Viktor Apalaçi, *Şalom*, 31.12.2008

"Ağdalı bir melodramın tuzaklarına düşmekten kurtardığı senaryosunu, sakin, ölçülü, dingin bir sinema diliyle, etkili mesajlar eşliğinde anlatmış. 1990'ların siyasal fırtınasına kapılıp, idealleri uğrunda karıştığı eylemler nedeniyle, ömrünün en güzel yıllarını hapishanede geçirmiş bir gencin melankolik öyküsünü anlatan 'Sonbahar', derin, sarsıcı ve yürek parçalayıcı bir film.

Özcan Alper, ilk filmini yapan bir yönetmenden beklenecek bütün acemiliklerin, sorunların üstesinden gelmeyi başararak, son derece sağlam, çarpıcı, etkileyici, özetele 'yumruk gibi' bir film yapmış.

Genç yönetmen duru ve yalın bir sinema diliyle, metaforlara yer vermeden, rahat ve akıcı bir anlatımla, olağanüstü olgun bir filme imza atmış. (...)

İnsanın boğazına düğümlenen Hemşince söylenmiş acılı ağıt, filmin cenaze merasimli tokat gibi finalinde 'Sonbahar'ın lirik yönüne katkıda bulunuyor. Temelde siyasi bir film olmasına rağmen, bizleri hayatın acımasızlığıyla yüzleştiren 'Sonbahar', ölüm yalnızlık temalarını ustalıkla işliyor.

Hiçbir ödül karşısında boyun eğmeyen, ideallerinin ona yaşattığı kötü hayat için pişmanlık duymayan, sağlam karakterli romantik devrimci Yusuf'un yazgısına üzülürken, 'Sonbahar'ın aşkla yapılmış bir film olduğuna kanaat getiriyoruz. (...)

Kırılğan hissiyatımıza ayna tutan, 90'lı yılların dava peşindeki kuşağına ağıt niteliğindeki 'Sonbahar', kahramanı Yusuf kişiliğinde, o kuşağın hesaplaşmasına soyunuyor.

Siyasi bir tutuklunun ömrünün sonbaharında yaşadığı hesaplaşmayı izlerken, aklımda hep şu soru vardı: 'Yusuf'un hayatı boşa harcanmış bir hayat mıydı?' Sırf bu sorunun cevabını verebilmek için 'Sonbahar' izlenmeyi hak eden bir film. Kaçtırmayınız."

Serkan Kurt, *Günlük Evrensel Genç Hayat*, 31.12.2008

"Sonbahar bütün güzelliği ve hırçınlığıyla yaşanmaktadır. Filmin en etkileyici kısımlarından biri olan limanda bekleme sahnesi, sonbaharda dökülen yaprakların ölümü beklemesi gibi bir durumu çağırıyor.

Karadeniz'in etnik kimliğinin ve yöresel özelliklerinin detaylarda işlendiği filmde, sona yaklaştığında Yusuf'un yaşama sınırsızlığıyla ölüme beklemesi ve üretmeye, yararlı olmaya çalışma çabaları gözlemlenmektedir. Filmin önemli bir başka detayı da karga imgesidir. Anadolu'da karganın ötüşünün bela getirdiğine inanılır. Yusuf'un hastalık haberini öğrendiğinde gördüğü karga, sanki film boyunca Yusuf'u takip etmiştir ve bu miti doğrularcasına her kötü durumda karşısına çıkmıştır. Karadeniz'in eşsiz doğa güzelliğinin de yansıtıldığı film, insanlarda yaşamak kavramının sorgulanmasında ve yakın tarihte geçen olayın acımasızlığının, gerçekliğinin farkına varılmasında önemli bir rol oynuyor. O dönemde yaşananları belgeyor ve yaşananları eleştirel bir süzgeçten geçiriyor."

Murat Özer (*Empire*), *Bizim Gazete*, 25.12.2008

"*Sonbahar*, adı afişlerde büyük harflerle yazılmış olsa da bu minvalde konuşan bir film değil. Derdini öylesine fısıltılı bir dille anlatıyor ki, duyabilmek için can kulağıyla dinlemek gerekiyor. Onur Saylak'ın canlandırdığı baş karakter Yusuf'un yüzünden yansıyan hüznün, filmin plastiğinden de aynı şekilde akıyor bizlere ve mide-mize binlerce yumruk indiriyor, yüreğimizi ise hiç olmadığı kadar açıyor, bizleri dermanı olmayan bir açık kalp ameliyatına sokuyor. Karakterin yolculuğuyla birlikte adım adım yalnızlaştığımızı hissediyoruz, ona eşlik etmenin getirdiği 'ölüm kokusu'nu soluyoruz film boyunca ve çamura gömülen bacaklarımızın bizi hiçbir yere götürmek istemediğini anlıyoruz. Özcan Alper'in yönetiminde gösterdiği başarıyla birlikte senarist olarak yaşattığı duygunun da yan etkileri bunlar. Seyirci kimliğimizle ortak olduğumuz bu hikâye, genç sinemacının bizleri içine katmak için gösterdiği çabayla daha da anlamlanıyor, kişisel tarihimizde özel bir yere konuşlanıyor."

Şenay Aydemir, *Altyazı*, Aralık 2008

“Yönetmen Özcan Alper, Yusuf’un hikâyesini hamasete kaçmadan, ajitasyona sığınmadan, doğanın, hayatın ve aşkın diyalektiğine sonuna kadar sadık kalarak bir ‘şiir gibi’ ince ince işlerken; seyircinin hikâyenin dokunaklılığına kapılmaması, Yusuf’un kendi içinde ve kendinden menkul görülmemesi için ise belgesel görüntülerden yararlanıyor. Öğrenci gençlik mücadelesi içinden seçilen bu belgesel görüntüler, Yusuf’un hikâyesine kendisini kaptıran seyirciye bir tür ‘neden burada olduğumuzu unutma!’ mesajı veriyor ve böylece filmin kahramanını da toplumsal bir karakter haline dönüştürüyor.

Yusuf’un gün batımına karşı deniz kıyısında yüzünü hiç görmediğimiz Cihan ile buluştuğu sahnede ise 68 gençliği hikâyeye dahil oluyor. Yüzünü göremediğimiz kişi hiç kuşkusuz ‘dalgalarla dövüşen’ bir başka Karadenizli ve 68 gençliğinin önderlerinden Cihan Alptekin. Böylece iki kuşak arasındaki tarihsel bağ kurulurken, mücadelenin sürekliliği Yusuf’un kimliğinde yeniden anlam kazanıyor.”

Zeynep Dadak, *Altyazı*, Kasım 2008

“*Sonbahar*’ın belki de en etkileyici yönü, klişe olabilecek bir hikâyeyi, ezberden bir bakışla değil, romantik bir gerçeklik hissiyle anlatması. Bunun en güzel örneği Yusuf karakteri ve filmin sinematografisi arasındaki tezatta saklı. Yusuf ne kadar içine kapanıksa, filmin görsel dünyası da bir o kadar dışavurumcu. Filmin kamerası huzursuz, sanki yerinde duramıyor gibi. Yusuf’un ve döndüğü köy hayatının hareket-sizliği karşısında, duramayan, sürekli hareket halinde bir kamera var. Yusuf’un derdini karakterin kendisi değil, filmin mizansenini anlatıyor. Mevsim yavaş yavaş sonbahardan kışa dönerken, Yusuf’un ilerleyen hastalığı, kötüleşen öksürüğüyle olduğu kadar, sertleşen, hırçınlaşan doğa görüntüleri aracılığıyla aktarılıyor bize. Filmin, dışımızda olanın şiirsel güzelliğini, içerideki felsefi derinlikle birleştirme çabası, Goethe’nin Genç Werther’inin ‘hayat ve hareketten daha önemli olan sezis ve karanlık istekler’ tanımının sinemasal karşılığı gibi. Yani, sezis ve karanlık istekler oyunculuk üzerinden ne kadar minimal bir biçimde anlatılıyorsa, hareket ve hayat döngüsü doğa üzerinden o kadar abartılı ve gösterişli anlatılıyor. Özcan Alper, politik bir derdi düşünsel ve felsefi boyutunun içine kilitlenmeden, yaşadığı gibi, hayat üzerinden anlatmayı seçmiş. O yüzden *Sonbahar*’ın dünyasında doğadaki aşkınlık, kalpteki aşkın kamçısı oluyor.”

Senem Aytaç, *Altyazı*, Aralık 2008

“Bir seyirlik olarak halka ifşa edilen Ortaçağ işkencelerinden, artık bedene uygulanan cezalarla ve bedensel azapla yetinmeyen, onun yerine ‘kalp, düşünce, irade, ruhsal durum üzerine derinlemesine etki eden bir ceza’ sistemini ve bireylerin kim/ne olacaklarına, olamayacaklarına ya da olmaları gerektiğine karar vermeyi meşru sayan bu yeni hapisane, Yusuf’u iktidar için zararsız bir özneye dönüştürürken, aslında onu cezalandırmıyor ya da sağaltımını sağlamıyor, onu açıkça, yine öldürüyor.

Yusuf dışarıdayken de kendi hapisanesini içinde taşıyor; baktığı her yerde onu görüyor, mekân ve beden ona dar geliyor. Bu sefer hapisanenin içeri doğru değil, dışarı doğru genişlemesinin hikâyesini izliyoruz. *Açlık*’ta beden üzerinden ihlal edilen içerisi/dışarı ayrımı, *Sombabar*’da mekân üzerinden gerçekleşiyor. Aklımızın bir kenarında sürekli var olan F Tipi’nin gölgesi bütün mekânların üzerine düşüyor. Bu darlık sadece Yusuf için de geçerli değil, benzer bir biçimde Eka da bir hapis bedende ve mekânda var olmaya çalışıyor, Mikail çoktan hayatın bir hapisane olduğunu kabullenmiş... Pencere pervazları, telefon kulübeleri, otel odaları, minibüsler, giderek açık alanlar, her yer onları kapatan birer hücreye dönüşüyor. *Sombabar*, bir anlamda, sadece Yusuf için değil, herkes için açık bir cezaevine dönüşmüş olan hayatın hikâyesini anlatıyor.”

Esra Demirkıran, *Zaman*, 19.12.2008

“Yakın geçmişe odaklanan film, John Berger’in tüm savaşların kayıt altına alınması ve nesilden nesle aktarılması gerektiğini savunduğu ‘iletişim savaşı’ fikrini akla getiriyor. Çünkü savaşların uygulayıcıları yalnızca fiziksel hasar vermiyor; hafızalara da ket vuruyor, yapılanları unutturmaya çalışıyor. Tarihi kayıt altına alırsak, yapılan hiçbir şey unutulmaz.

Filmde Doğu Karadeniz’in görkemli manzarası eşliğinde mevsimin değişimini, Yusuf’un umutsuzluğa kapılmadan ölümü bekleyişini izliyoruz. Yusuf artık ‘özgür’ olsa da, dağılmış hayatından parçalar, kâbuslar halinde çıkıp geliyor ve ciğerlerini, beynini, ruhunu gittikçe daha fazla ele geçiriyor. Yusuf’un şehirde tanıştığı ve ömürsüz bir aşk yaşadığı Eka (Megi Kobaladze) da bir dağılma hikâyesi. Annesinin yanında bıraktığı çocuğuna para yollamak için Gürcistan’dan gelip hayat kadını olan Eka, dağılan Sovyet Rusya’nın savurduğu hayatlardan yalnızca biri. O da ülkesinden uzak, küçük bir şehirde, otel odalarına sıkışmış hayatıyla kendi

mahpusluğunu yaşıyor. *Sonbahar* bir kez daha hücrelerin yalnızca 'içeride' değil, 'dışarıda' da yaşandığını düşündürüyor.”

Murat Erşahin (*Sinema*), *Bizim Gazete*, 25.12.2008

“İyi bir film ‘Sonbahar’. Bir ‘ilk film’ için son derece olgun, yürekli ve doğru... Ülkede yaşanmış ve yaşanan acıları, toplumsal yaraları ajite etmeden yedirmiş öyküsüne. İnsanın ta içine işliyor. İnsancıl. F-tipi cezaevleri, açlık grevleri arasında yıllarını geçiren Yusuf’un öyküsü anlatılan. Tahliye edildikten sonra Artvin’deki dağ köyünde, yaşlı annesiyle birlikte sonbaharın kışa dönüşünü izleyen Yusuf’un... Hayatını, evinden, ülkesinden uzakta; etini satarak kazanan Gürcü kızla birlikte yeniden yaşama isteği bulan genç adam, nefis doğa görüntüleri eşliğinde son bir sonbahar yaşıyor. Etrafı kuşatan yalnızlık, adaletsizlik, ve imkânsızlık aslında bütün dünyanın bir F tipi cezaevi olduğunu söylüyor... Bir ağıtla sona eriyor içinde devrim ateşi yanan film. Acılı ama insandan, iyilikten ve güzellikten yana umudunu kesmeyen bir ağıtla...”

Semra Çelebi, *Evrensel*, 16.6.2008

“*Sonbahar* 1990’lı yıllarda sol görüşlü bir üniversite öğrencisi olan Alper’in, kendi yaşamına dair izler taşıyan, politik bir duruşu olmasına rağmen ajitasyona kaçmayan, aynı zamanda sanatsal bir yapıt olmayı başarabilen bir ilk film. Alper ilk olarak 90’lı yıllardaki üniversite gençliğini anlatmak üzere başlasa da projesine, hayatını etkileyen bir çok olay senaryosuna yansımış.

Doğduğu yer Artvin Hopa’daki çocukluğu, orada konuşulan dil Hemşince, hemen sınır komşusu Gürcistan, Sovyetler Birliği’nin yıkılışıyla dağılan hayatlar, diğer tarafta üniversite gençliği, yıllarını cezaevinde geçirenler, F tipleri, ölüm oruçları...

Hepsi de hiç rahatsız etmeyen, aşırıya kaçmayan bir tonlamayla, oldukça çarpıcı ama bir o kadar sakin bir olay örgüsüyle aktarılıyor filmde.

Ve böylece politik ama aynı zamanda psikolojik bir filmi sıkıcılığa kaçmadan sanatsal bir biçimde sunmayı başarıyor Alper. Hayatının en güzel dönemindeki 10 yılı cezaevinde geçiren, burada 19 Aralık operasyonu ve ölüm oruçları sonucunda düştüğü hastalık nedeniyle serbest bırakılıp Hemşin’deki köyüne, annesinin yanına dönen Yusuf’un hikâyesi, Sovyetler’in yıkılmasından sonra para kazanmak için küçük kızını Gürcistan’da bırakıp Hopa’ya gelen ve burada ‘nataşalık’ yapmak zorunda kalan Elka’yla kesişiyor.

Karadeniz'in çarşaf gibi sakin, umutsuzluğun yoğun olduğu sonbahar günlerinde başlayan bu öykü, hırçınlaşan dalgalarla birlikte umudu ve aşkı getiriyor sinema perdesine. Ama gerçekçi bir son ve kafalardaki sorgulamalarla bırakıyor seyirciyi.”

Mecit Ünal, *Aydınlık*, 04.01.2009

“Artvin Hopa doğumlu yönetmen Özcan Alper, ‘F tipi’ cezaevlerinden birinde başlayan çağdaş bir tragedyayı Doğu Karadeniz’in o muhteşem doğasında işlerken, en umutsuz durumda bile umutlu olunabileceğini, ölüren bile hayatın altının çizilebileceğini gösteriyor. Daha önce kısa filmler ve belgeseller çeken Alper, ilk filmi ‘Sonbahar’la sinemamıza, slogana sapmadan, ajitasyona kaçmadan, en ufak bir yapaylığa düşmeden, politik film yapılabileceğini de gösteren bambaşka bir soluk getiriyor.”

Ayla Kanbur, *Yeni İnsan Yeni Sinema*, Sayı 22

“Özcan Alper *Sonbahar*’da izleyiciye bir yerlerde hâlâ umudu yaşatan insanlar olduğunu hatırlatır. Devletin baskısıyla, doğanın cömertliğini, beden toplumsal olanla doğanın içindeki ilişkisini, yaşamla ölüm arasındaki ince çizgide ‘ömrün değeri’ni çizer.”

Yıldırım Türker, *Radikal*, 2.5.2009

“Bahar bahçesinde son zamanlarda bana en büyük heyecanı tattıran yepyeni bir yaratıcıyı ağırlamak istiyorum. Özcan Alper’i. Derinden çağlayan bir su gibi, uğultusunu bile işitmemişken apansız bize olağanüstü güzellikte bir film armağan etti. Filmin sinemalarda gösterime girdiği gün, 19 Aralık’tı. İlk görüntüleri de hayatımızın en kanlı dönemeçlerinden, yine bir 19 Aralık günü onlarca insanın ölümüyle sonuçlanan ‘Hayata Dönüş katliamı’ndandı.

‘Sonbahar’, genç bir yönetmenin ilk filmi. Şaşırtıcı yanı, bu kadar pişmiş, bu kadar bütünlüklü bir sinema diline sahip olmasının yanı sıra yaratıcısının imzasını daha şimdiden tanınır kılan şiiri.

Özcan Alper, 19 yaşında girmiş olduğu hapiste 10 yıl geçirip, ölüm orucuna da katıldıktan sonra sağlık durumu ağırlaştığı için tahliye edilen Yusuf’un Çamlıhemşin’in yemyeşil dağlarındaki yuvasına dönüşünü anlatıyor. Yusuf, o dağlarda ölmeye yatıyor.”

“*Sonbahar*, bizim kuşağın yönetmeninin ağzından bizim kuşağın hikâyesini anlatıyor. Anlatılan ‘bizim’ hikâyemiz işte. O bizim ucundan kıyısından bulaşmış olanların gurur, hüznü, biraz yalnızlık, çokça keder, yine de vakarla andığı bir hikâyeye. İşte o vakar, filmin her yerini kaplıyor. Her bir karesini, her bir notasını, bütün ritimlerini, çılgınlıklarını ve aşklarını... Öleceğini bilmek, ama bu yüzden acı çekmenin bile insanı küçülttüğünü düşünmek... Ödediğin bedel için asla şikâyet etmemek. İnsan iradesi üzerine her şey. Aşık olmadan kimseyle sevişmemek. Aşık olunca her şeyi arkada bırakmak, her şeyin sadece yaptığın şeyden ibaret olduğunu ve onu yaparsan başkalarını yapamayacağını bilmek, her şeyin sonsuz eksi bir bedeli olduğunu bilmek, ölürken gülümsemek... Erdemin sadece bir insan ismi olduğu bir dünyada erdemli bir insan olarak yaşamak ve ölmeyi becermek. Başka bir hayatın mümkün olduğunu ve ölümün de bu başka hayata dahil olduğunu göstermek.

1968 ve 1978 kuşağı kendi sinemacılarını yaratabildi mi, emin değilim. Ama bizim kuşağımızın bir tane var. Üstelik, kamerasını dağlara, ormanlara, Karadeniz’in kıyılarına, koyaklarına, taşlarına çevirdiğinde onları da konuşturan, ezilme biçimlerinin nasıl iç içe geçtiğini göstergebilimle, dille değil, hayatla gösteren, ödül kazanan müzikleri ile, filmi notaya, notayı bir hikâyeye çevirmeyi başaran bir yönetmenimiz var.

Bize de onu saygıyla selamlamak düşüyor.”

A. Esra Yalazan, *Taraf*, 30.8.2009

“Filmin esas karakteri Yusuf’u seyrederken onun gibi ‘beklentisizliğiyle’, paslı durgunluğuyla ‘kaybolmayı’ tercih edenleri düşündüm. Yusuf, Karadeniz’deki ormanların içinde sarp, sisli dağlara tutunarak yaşadığı evinde herkesten gizlediği sonunu bekliyordu. Evin önündeki tahta sedirde annesinin üzerine örttüğü battaniyenin altında uysal bir kedi gibi uzanırken yorgun suskunluğunu kendisinden bile gizledi. Epeydir alışmış olduğu ‘tutsaklıktan’ etrafındaki sesleri duyamayan Yusuf, sadece tabiatı dinlerken huzura kavuşuyor gibiydi. Sonra bir gün hızla sürdüğü kamyonundan inip içinde biriktirdiği bütün özlemleri, kızgınlığı, hayal kırıklıklarını koca bir dağa doğru haykırdı. Sesler parçalanıp vadinin içindeki nehre parça parça döküldü. Bir ara onun gibi bağırabilsek, hakiki sesimiz dağlarda yankılanıp yüzümüze soğuk rüzgârlar gibi çarpsa, geçer mi bu küflü sıkıntı acaba, diye düşündüm.

Gökyüzünde salınan sahipsiz bir uçurtma gibi...

Yusuf hayatının 'sonbaharında' Rus bir kadını sevdi. Elka, ona 'Sen şimdiki zamanda yaşamıyorsun, Rus romanlarından çıkmış gibisin' diyordu. Biraz alaycı ama fevkalade yerinde olan bu tespit, bir insanın hayata nasıl yabancılaşabildiğini gösteren duyduğum en acıtıcı cümlelerden birisiydi.

Belki on sene önce izlesem Özcan Alper'in telaşsız, sahil, hiç aksamayan bir sinema diliyle anlattığı bu şiirsel hikâyenin sadece görsel cazibesine ve politik yanına takılır, beklemekten yorulup dünyadan vazgeçmiş bir insanın trajedisini, hayatla vedalaşırken sessizce yok oluşundaki zarafeti hissedemeyebilirdim. Ama artık bunca yanık kokan tecrübeden sonra o kırılmayı görebiliyorum."

Nilüfer Erdem, *Sinema ve Psikanaliz 2*

"*Sonbahar*, 'Hayata Dönüş' adı altında inkâr edilen büyük felaketi (ve onun çağrıştırdığı ya da doğrudan bağlantılı olduğu başka travmatik olayları) inkâr ve unutulmuş örtüsünün altından çıkartır. Olanca acılığıyla önümüze serer. Filmin çok büyük bir incelikle gösterdiği gibi travma ve kayıplarla yüzleşmek çok acı verici de olsa, özgürleştirici bir süreçtir. Filmin kendisi hem bir yüzleşme ve ağıt, hem de kayıp nesnenin yerine onun kadar değerli başka bir nesne koyma girişimidir.

Bu bakımdan *Sonbahar*'ın yönetmeni Özcan Alper'in salt belgeleyici ve hikâye edici bir sinema yaklaşımı yerine, tercihini sinemanın kendine özgü ifade biçimleriyle kurulan ucu açık bir çokboyutluluktan yana kullanmasını çok önemli bulduğumu vurgulamak isterim. Çünkü bir eserde kaybı ve acıları 'konu alma'nın tek başına yas sürecine katkıda bulunamayacağı çok açık. Ama doğru ölçü tuturulduğunda, seyircinin kendi içinde o ryhsal yolculuğun başladığını ve çözüme, aydınlanmaya, yaratıcılığa doğru ilerlediğini şaşmaz bir biçimde hissedebildiği de bir gerçek. *Sonbahar* gerçekten de bu bakımdan hedefi tutturana eşine az rastlanır bir film... Çokboyutlu anlam örüntüsünün bir örneğini Yusuf'un 'anne dilinin' seçiminde görebiliriz: Filmin ses evrenine damgasını vuran, Ermenicenin bir lehçesi olan Hemşince vasıtasıyla, bir başka büyük travma ve kayıp filmin arka planında yankılanır durur. Yusuf'un onarıp çaldığı tulum sanki anne sesine karşılık verir ve Yusuf'un, annenin, ailenin, hapisanedekilerin kayıpları ve acıları, onları aşarak seslerden bir köprüyle daha evvel zamanlara, daha eski acılara bağlanır."

Yönetmen Özcan Alper *Sonbahar*'ın setinde...

Söyleşiler

Özcan Alper ile iki söyleşi

“Kendi özgünlüğü, bireyselliği olan bir biçim ve sinema ama aynı zamanda içeriğiyle, duruşuyla, topluma, ülkesine, coğrafyasına ve hatta dünyaya söyleyebilecek sözü olan bir sinema. Bunu yapmak istiyoruz.”

“Önce Sokağını Anlat Der Çehov”

Söyleşi: *Yeni Film*

‘Sonbahar’ ilk uzun metrajlı filmin oldu ancak ‘Sonbahar’ın öncesinde ‘Momi’ de, yaptığın belgeseller de ‘Sonbahar’ın habercisi gibiydi. Okuldan sinema eğitimi almış biri değilsin; fizik ve bilim tarihi okudun. Öncelikle, sinema nasıl hayatına girdi?

Benim kafamda kesin bir tarih, kesin bir an belirmiyor; bir süreç bu elbette. Ama kesinlikle işin teknik boyutlarını öğrenmek istiyordum dediğim tarih 1995-96 yıllarına denk geliyor. Bu yıllarda aslında fizikteki son seneme tekabül ediyor. Biraz araştırdım, o dönemde sinema okuyan insanlarla da yavaş yavaş tanışmaya, bir çevrem de oluşmaya başlamıştı. Yavuz Özkan Z Atölyesi diye bağımsız bir sinema atölyesi kurmuştu. Bir de Mezopotamya Kültür Merkezi sinema birimi vardı. Gittim, tanıştık. Onlar bir kurs açacaklardı, ben de dahil oldum, öyle başladı. Ama bir taraftan da nasıl oldu bu sinema meselesi denince şöyle bir şeyi hep söylüyorum, aslında taşrada sinema olmasa da lise yıllarından beri TRT 2’de özellikle Vecdi Sayar’ın iki film kuşağını, Atilla Dorsay’ı, Rekin Teksoy’un sinema ve edebiyat kuşağını takip ettiğimi hatırlıyorum. Sonra anlıyorsun ki aslında izlediğin o filmler Avrupa sanat sinemasının, dünya sinemasının iyi örnekleriymiş. Abimle birlikte onları zevkle izlerdik. Sonra 1993 yılıydı sanırım, yavaş yavaş Rus edebiyatıyla da tanıştım. Mesela Boris Suçkov’un *Gerçekçiliğin Tarihi* diye bir kitabı vardı. O zaman, o kitapla beraber roman okuma biçimimin de değiştiğini hatırlıyorum. Marx, Balzac’ın *Köylüler*’i için “otuz tane iktisat kitabı okumaktan bile daha iyiydi benim için” der ya... O dönem yavaş yavaş Rus eleştirmenler kuşağını da keşfettim. Ama her ne kadar üniversite de okusam, fark ettim ki Türkçe benim harcımdan değilmiş. 96 yılında bir aylık kısa bir cezaevi süreci olmuştu, o zaman kara kara düşünmüştüm. On yıl kalırsam ne yaparım diye, hemen roman yazmak geldi tabii aklıma. Hemen defter istemiş, bir şeyler yazmaya da başlamıştım, hâlâ duruyor... Ama işte baktım ki görsellik beni daha çok çekiyor. O dönem sol hareketlerin içinde bulunmakla da ilgili bir arayış vardı. Başka bir şey yapmak gerekiyor, bulunduğu konumu anlatmak gerekiyor, ama nasıl? İlk başta edebiyata da öyle bakıyordum. Sinema böyle bir niyetle ortaya çıktı diye düşünüyorum.

‘Sonbahar’ filmi Türki yemin yakın siyasi tarihine belki senin kişisel ta-

ribine de dair bir film ama tam da bundan ibaret değil. Trkye'nin bir döneminden kesit alırken, karakterin geri döndüğü coğrafyanın dönüşümünü de içeriyordu.

2003 yılında yazmaya başladım bu öyküyü, 2004 yılında da aslında senaryo olarak ilk halini aldı. Bir taraftan biçim içerik tartışması, bir taraftan köklerle bağlantı kurmak, diğer yandan sanatın diğer dallarıyla bağlantı kurma isteği... Türkiye'den ziyade bir coğrafyanın, Kafkasya'nın içinde bulunduğu durumu anlatmak istediğimi ama bir tle buradan yola çıkararak dünyanın içinde bulunduğu durumu çok düşündüğümü hatırlıyorum. Elbette açlık grevi süreçleri ve o dönem yaşananlar önemli ama dönüşüyle birlikte Hopa ve Doğu Karadeniz meselesi de devreye giriyor. Filmde doğrudan bunlar olmasa da yıkılan Sovyetler Birliği'nin dibinde bir kasaba yani bu... Elka karakteri, kafamda tamamen yıkılan Sovyetler Birliği'ni temsil ediyor. Yusuf da elbette Türkiye'nin son yirmi yılıyla ilgili ama aynı zamanda edebiyattan gelen, edebiyatın da şekillendirdiği bir karakter. *Sabırsızlık Zamanı* (Yuri Trifonov) gibi bir şey kurdum kafamda: tıpkı onlar gibi bir çıkmaz sokağa dalıp kendini yok ediş. Kitabın yazarı da böyle ifade ediyor bunu; onlar çıkmaz bir sokağa girdiklerini biliyorlardı ama işte o anarşizan eylemler bir hiçliğe falan yol açmak yerine başka bir şeye evrildi, Leninist hareketi yarattı. Yusuf'un içinde bulunduğu süreci de ben 96'dan sonra kafamda ayırıyorum, orada bitti aslında. Bütün bu dönemi ve paralellikleri düşününce Yusuf karakteri oluşmaya başladı. 90 kuşağını belirleyen yıl 89 yılı oldu diyebiliriz belki. İlk işçi eylemleri, ğrenci dernekleri... Benim de lise dönemime denk geliyor. Ben Trabzon lisesinde okurken ilk kez KT'de (Karadeniz Teknik niversitesi) beş yüz kişilik ciddi ğrenci eylemlerini, dergilerin yavaş yavaş çıkmaya başladığını hatırlıyorum. Polislerin ev basınlarını... Biz liseli olduğumuz için oradaki Devrimci Gençlik'ten gençler çantalarını bize veriyorlardı. Normalde yasak da olmayan şeyler ama orada demek ki oyle bir durum vardı işte, Gramsci'nin *Hapishane Defterleri*, Marx'ın *El Yazmaları* falan... Biz de sonuçta o dönemin rnydk, yavaş yavaş oradan şekilleniyorduk.

Okumayı seviyor, özellikle edebiyatı, etkilendiğin Rus Klasiklerini anıyor-sun. Ancak Anton Çehov'un 'Vanya Dayı'sının uyarlamasından bir bölüm özellikle filminde yer alıyor. Biz de sizinle birlikte, özellikle aramıştık 'Sonbahar' filminde yer alması için... Günümüz Trkye sinemasında Çehov'dan etkilenen, sinemalarına yansayan bunu szli olarak belirten sinemacılar bir hayli fazla. Filminde yer alan 'Vanya Dayı' bölümü dışında karakterlerinde de Çehov izleri var.

Doğu, karakterlerin hepsinde Çehov izleri var. Yusuf bir yan-

dan, Sovyetler Birliği'nin yıkımını taşıyan Eka diğer yandan... Benim için en büyük Çehov karakteri de aslında Mikail. Yusuf en azından bir adım atmış, yaşamış... Mikail ise orada kala kalmış. Oyuncuma “sen benim için İvanov'daki karakter gibisin” dedim. “Otuz beş yaşımdayım ama bütün hayatım bitti zannediyorum. Aşık olamıyorum, kolumu dahi kaldıramıyorum.” Yaşarken intihar eden bir karakter aslında.

Taşrada karakterler genelde aslında bir değişiklik umudu taşırlar, 'Vanya Dayı'da, 'Uç Kız Kardeş'te olduğu gibi... Bu filmdeki karakterlerin içindeki umut neydi?

Çehov, filmde çok katmanlı olarak var aslında. İlk olarak elbette Rus edebiyatı geleneğinin hayata bakışımı etkilemesi söz konusu. O ilk öykü yazmaya başladığım zamanlar, mesela Çehov'un kısa öykü tekniği üzerine notları beni en çok yönlendiren şey oldu. “Önce sokağını anlat der” öykücüye Çehov. En iyi bildiğin şeyi en güzel şekilde anlatırsın. Bu hep aklımın bir köşesinde oldu. Sonuçta ilk filmimi yapıyordum ve hep söyleriz, ilk filmlerin en büyük handikapı sanki ömrünün sonuna kadar bir daha film yapamayacakmış gibi her şeyi söyleme kaygısının peşinizi bırakmamasıdır. Bu belki yazarların da sorunu olabilir. Senaryo yazma sürecinde de dönüp dönüp bunu sordum kendime. İkincisi, Yusuf karakteri Sovyetler'in yıkıldığı dönemde sosyalist olmuş biri. Burada da şüphesiz romantik bir durum var. Elbette hayatın sertlikleriyle de karşı karşıya kalmış insanlar bunlar ama ben eminim ki bunlardan da önce beslendikleri edebiyatla, felsefeyle ilgisi var bunun. Onur Saylak'la konuşurken de hep bunu söyledim, Yusuf böyle bir geçmişten gelip o hareketin içinde yer almış. Çehov okuyarak, Puşkin okuyarak böyle bir dünyayla tanışmış. Yani karakterin gerçekliğinden dolayı var Çehov. Üçüncüsü, böyle bir ülkede film yapmaya çalışmaktaki motivasyonumuzla ilgili. Festivallerde filmleri izleyince neden böyle bir yerde durduğumuzu daha fazla önemsiyorum. Locarno'da olsun, Saraybosna'da olsun izlediğimiz filmlerde benzer şeyler hissettim. Çok ciddi bir umutsuzluk, anlamsızlık ve hiçlik var ama sorun bu da değil. Visconti de *Yabancı'nın* uyarlamasını yapıyor, Wenders de *Kalecinin Penaltı Anındaki Endişesi*'ni çekiyor ama en dipteki varoluşçu karakteri de anlatsalar başka bir şey yapıyorlar. İnsanlara güzeli göstermek için zaman zaman çirkinini anlatırsın. Bunu bulmak çok zor artık. *Vanya Dayı*'yı koymamın böyle bir anlamı vardı o iki karakter için. Bu coğrafyadaki bütün bu umutsuzluğa rağmen, sanatçının ve sanatın insana olan inancını koruması gerektiğine inanıyorum. Aksi halde anlamsızlık düzlemine kaymamak mümkün değil. Çehov bu

anlama geliyor benim için bir yandan...

Ben hiçbir zaman bir Türk filmi gibi düşünmedim bu filmi, bu filmin coğrafyası Kafkasya benim için. Karakterlerin yaşama biçimi de, renk de, ışık da buna göre. Pontus zamanından, antik Yunan'dan beri böyledir, Karadeniz hem deli coşkulu bir yer hem de melankolik bir tarafı var. Ben hep bunu gözetmeye çalıştım; lirizmi, insanlarda yarattığı etki, rengi, ışığı ile bu bir Kafkas filmi. Bu da kafamda yine Lermontov'un *Kafkasya Yolculukları*'na, Puşkin'e, Çehov'un hasta olmasına rağmen bir daçaya yerleşmesine bağlanıyor. Yani bu hiç de "Çehov'u çok seviyorum ve ona gönderme yapıyorum" durumu değildi.

'Sonbahar'da annenin bekleyişi, Yusuf'un dönüşüyle beraber hayata kaldığı yerden devam etme çabası, Yusuf'a bir eş bulma isteği bir yandan ana-oğul ilişkisini aktarırken yaşadıkları coğrafyanın ayrıntıları da filme dahil oluyordu. Senin Hemşin'e bakışınla bağlantılı olarak, 'Momi' de büyükanneyle ilişki ve yaylaya gidiş, 'Sonbahar'da Yusuf'un annesiyle ilişkisi ve memleketine dönüşü senin bildiğin bir yöreyi ve insanları anlatma fırsatı verdi diyebilir miyiz?

Momi şimdi baktığımda çok eksiklikleri olan, amatör gelen bir film elbette ama çok da bilinçsiz değildim çekerken ve bu film için de önem taşıyor. Hem biçim hem de içerikle ilgili bu. Yaylada geçiyor olması çok önemli örneğin filmin, Yusuf aslında oradaki karakter de olabilirdi, çünkü gerçekten de öyle bir çocukluk geçirdi Yusuf... Bu film benim için iki açıdan önemli. Bir yandan elbette Türkiye'deki sosyalist hareketin tarihiyle ilgisi var ama diğer yandan Hemşin kültürüyle ilgili. Hemşin kültürüyle ilgili antropolojik okumalara bile yol açabilecek öğeler var. Bahçedeki mezarlık meselesi gibi, ne olursa olsun yaylaya çıkma isteği gibi, o kültürün en önemli araçlarından biri olan tulum gibi... Sol hareketin yanında 90'larda keşfettiğimiz başka bir şeye işaret ediyor bu ve Türkiye'de bütün halklar bunu biraz da Kürt hareketine borçlular. Etnik kültürler yok olmaya yüz tutmuşken, 90'larda Kürt hareketinin güçlenmesiyle Lazlar olsun, Gürcüler olsun, Çerkezler olsun başka halklar da kendilerini keşfetmeye başladı. En azından Hemşinliler için biliyorum ki, insanlar evlerinde çocuklarına Hemşince konuşurmayı bırakmışlardı örneğin. Bu bir kültürün yok olması anlamına geliyor. Bu film sadece konusuyla değil yapılış biçimiyle de politik o yüzden. Hem Hemşin'de geçiyor olması hem de Hemşince konuşulması benim için çok önemliydi. *Momi*'de bunun çok ayırdında değildim başta fakat insanlar beni arayıp çocuklarına yeniden Hemşince öğretmeye başladıklarını söylediler. El altından cd'si çoğaltılıyor ve insanlar kahvelerde falan izliyorlardı. Kendi dillerinde çekilmiş bir film gö-

rünce hayret ediyor insanlar, çünkü o onlar için çok değerli bir dil... Modern hayatta hiçbir yerde kullanılmayan yok olmaya yüz tutmuş bir dil. İlk kez keşfedilmiş oldu. Film bir değer kazandırdı dillerine sanki. Sonra da Vova diye bir müzik grubu gidip, orada ilk kez yedi yüz yıllık türkülerini derledi ve bir albüm çıkardı. Bu en az film kadar heyecanlandırdı beni... Benim için Hemşin çocukluğa ve köklerine geri dönüşü ifade ediyor aslında, *Momi* de zaten böyle bir şeydi. Hikâyenin üç sac ayağı varsa biri Yusuf ve Türkiye solu, diğeri Eka ile Sovyetler ve üçüncüsü de Yusuf ve Mikail ile Hemşin'di başından beri. Yazma dönemindeki notarımdan hatırlıyorum, köy ve annenin temsil ettiklerini uzun uzun düşündüm. Bir taraftan annenin özellikle, o kendi kendine iyi olma durumu, köylülük meselesi, köylülerin kendisi... Hep Rus edebiyatı dedik ama haksızlık etmeyelim İtalyan taşra edebiyatı ve örneğin John Berger'in *Bir Zamanlar Avrupa'da* kitabı da bir o kadar önemli birer etkiydi benim üzerimde. Öyküyü ilk yazdığım dönemlerde Yusuf gibi sedirde yatıyordum, aşağıdan nehrin sesi geliyordu ve John Berger okuyordum. Onur'u (Saylak) Yusuf karakterine hazırlarken "sen bir manzara izlemiyorsun burada" diye uyardım. "Sen sadece bir manzarayı izlemiyorsun. Biz aslında karakterle bir geçmişe dönüş yaşıyoruz." Onur'la Yusuf karakteri üzerine konuşurken ona bunu özellikle söylemişim. Mesela, bizim yaşlı İdris amcamız var Çamlıhemşin'de. Cumhuriyetin ilk aydınlarından biri. Makine mühendisi oluyor, Avrupa'ya gidiyor, Fransa, Arjantin ve Latin Amerika'ya gidiyor. Büyük bir Fransız şirketinin çalışanı, 5 dil biliyor. Bir gün "durdum" dedi, "ben burda değil orda ölmek istiyorum." Hemşin'e dönüyor sonra. Onu anlayabiliyorum mesela. Onun bir köyü var. Hemşince adı Goboş. Şu anda 75 yaşında, babasının evini tamir ediyor. Geçen sene film zamanıydı; beni aldı köyüne götürdü. Onur'la birlikte o mahalleyi dolaştık. İnanılmaz başka bir kültür vardı. Üç katlı taş konaklar yapılmış yüz sene önce. Bu mimari kültür inanılmazdı. Zaten sonradan özellikle Karadeniz'de boşaltılan azınlıklara ait köyleri görünce, sonra yeniden yapılan sahildeki çirkin mimariyi görünce ve 100 yıl önce yapılan evle kıyaslayınca anlıyorsun mimarinin inanılmaz bir kültür demek olduğunu. Orada ölen sadece bir ev değil, yerel yaşam kültürü. Bir eve girdik 3 katlı, yıkıldı yıkılacak, inanılmaz güzel, alt katı gitmiş, adam ağlıyor içinde. Böyle bir şey işte. Mesela, *Bulutları Beklerken*'de yıllar sonra adamın gelip Tirebolu'da babasının evini ziyaret ettiği sahneyi çekerken de izlerken de gözlerim dolar.

Hemşin'in benim için böyle tarafları da var. Bu filmde aslında alttan alta hep hissettiğim şey bu. Yusuf ve annesinin yaşadıkları ev bir taraftan geçmiş zamanı temsil ediyor. Biz orayı yeniden yaşanı-

labilir hale getirmeye çalıştık. Soba kurduk. Süngerleri değiştirdik, farelerin cirit attığı döşekleri attık dışarıya. Çekim yaptığımız evde bir zamanlar altı aile kalıyormuş, şimdi boş.

Filmin edebi kaynakları öne çıkıyor. Ama bir taraftan da filmde söz çok kullanılmıyor, görsellik daha çok ön plana çıkıyor. O görsellikle birlikte bir edebiyat yaptığın da söylenebilir. Bunu nasıl sağladın?

Şimdi evet bu kadar edebiyat konuşuyoruz. Ama bir taraftan da edebiyat değil, sinema yapıyoruz sonuçta. Kurosawalar, Antonioniler, Viscontiler, Angelopouloslar, bütün o sevdiğimiz yönetmenleri düşünürsek, onların da yaşamın diğer alanlarından beslendiğini görüyoruz. Visconti'nin *Yabancı*'sında ya da *Rocco ve Kardeşleri*'nde aslında *Karamazov Kardeşler* alt metinde ortaya çıkıyor. Ordan, edebiyattan esinleniyor. Ama yine aslında sinema yapıyor. Sinematografinin kendi dilini kullanmak, sinema yapmak böyle bir şey oluyor. Ben de edebiyattan ve politikadan çok besleniyorum ama filmde bunun tuzağına düşmemeye çalıştım. Sonuçta bu en temel kaygılarımdan biriydi. Çehov'un resmini duvara asarak ona gönderme yapmak değildi niyetim. Karakter için önemli olduğu için, coğrafya ve yaşama bakışla birlikte süzülerek geldiği için edebiyat bu kadar var.

Biz hep yazıyoruz, Türkiye'de artık örneğine az rastladığımız sinema geleneğini Yılmaz Güney'de görüyoruz. Ondan sonra gerçekten bir kopuş var. Sonra 90'larda sinemada yeni bir kırılma yaşanıyor. Yeşim Ustaoglu'nun 'Güneşe Yolculuk'u, Handan İpekçi'nin 'Büyük Adam Küçük Aşk' filmi, 'Fotoğraf' ve 'Ax' filmleri de sayılabilir. Sen bu sürece tanıklık ettiğin gibi bunun parçası da oldun. 'Sonbahar' filmini de, Hüseyin Karabey'in 'Gitmek' filmini de o geleneğin devamı olarak görüyoruz. Politik, memlekette ne olup bittiğine bakan, memleketin sorunlarını gündemine alan, yeniden bir umut ya da öfke taşıyan bir sinema geleneğinin.

Şimdi Yılmaz Güney deyince, şu da var: Adana Altın Koza film festivalinde ödül aldın. Ödülü de Yılmaz Güney'e ithaf ettin. Bunun da önemli olduğunu düşünüyoruz.

Evet, Yaşar Kemal, Orhan Kemal ve Yılmaz Güney'e ithaf etmek istedim, Çukurova'dan dolayı. Size daha önce söylediğim çok enteresan bir şey oldu. Saraybosna Film Festivali'nde bütün o tartışmalar, konuşmalardan sonra bir Hırvat gazeteci röportaj yapmak istedi. Röportajda şöyle bir şey söyledi. Türk sinemasını takip eden biri olduğunu sorularından anladım. O da sorusuna Yılmaz Güney'le başladı, 80'li yıllarda bir kırılma olduğunu, ama 90'larda bireysel ve kendine özgü bir dil yaratan sinemacılar çıktığını söyledi. *Gitmek*'i ve bizim filmi görmüş. "Amacınız yeni dönem sinemasını dikkate almak ama Yılmaz Güney sinemasına da dönüş yapmak

mi?” diye sordu. Sizinki gibi çok güzel bir tespitti aslında. Evet, böyle bir niyetimiz var demek isterim ama benim bunu söylemem erken olur. Evet o tarafa gitmek istiyoruz, ama belki gidemeyeceğiz, belki çapımız yetmeyecek. Bu hep konuştuğumuz, tartıştığımız bir şey: Kendi özgünlüğü, bireyselliği olan bir biçim ve sinema ama aynı zamanda içeriğiyle, duruşuyla, topluma, ülkesine, coğrafyasına ve hatta dünyaya söyleyebilecek sözü olan bir sinema. Bunu yapmak istiyoruz. Bu bizim niyetimiz. Ama dediğim gibi, buna çapımız yeter mi yetmez mi, bu zamanla belli olacak.

Bir de şunu da fark etmeye başladım. Politik filmler sanki sanatsal olarak eksikli olurlar, kendi dillerini yaratamazlar diye bir algı var, tepki duyduğum.

Evet, 80 sonrası yapılan, kimi zaman küfür kimi zaman bunalım filmleri olarak adlandırılan “12 Eylül filmleri” yüzünden...

Evet. Sonra 90’larda da birkaç filmde vardı. Ama ben de şunu söylüyorum. Sinemayla ilgili yaptığımız söyleşilerde, atölyelerde, biz biçimsel olarak sinematografiyi, anlatı yöntemlerini bu birikimi sahiplenebiliriz, ama politik olarak başka şeyler de yapabiliriz diydük. Özgüvenimiz olmalı. Tevazuyu bir tarafa bırakmadan, kendimize güvenmeliyiz. Bizim yapmak istediğimiz sinema açısından bu çok önemli.

Mesela sosyalist gerçekçiliğe sık sık referans veriyorum. Ama bu biraz da sinemanın yazılı altyapısının eksik olmasıyla ilgili olabilir. Sonuçta senin sanatçı olarak içinden geldiğin sınıf, tarihsel duruş, toplum içindeki duruşun, bütün bunlar yaptığın işleri belirliyor. Biz bunu sık sık hatırlamalıyız diye düşünüyorum. Ya da sinema eleştirisi bize bunu hatırlatmalı. Aslında doğru bir sinema, sinema eleştirisiyle mümkün. Ancak dışarıdan eleştiri görebilir bunu. O sanat yapının, yaratıcısının göremediği düzlemleri de görebilen, onu okuyabilen, oradan eksikliklerini artılarını görüp, sanatçıyı yönlendirebilen. Bunu Rus edebiyatından biliyoruz. Edebiyatçılar kadar edebiyat eleştirmenleri de çok önemli. Mesela ‘Oblomovluk Nedir?’den Lenin siyasal sonuçlar çıkarıyor. Ya da Çernişevski’nin kendisi de bir edebiyat eleştirmeni. Devam edelim, Dostoyevski’nin ilk yazdığı romanlarından birini Vissarion Belinski çok övüyor ama sonraki romanını yerin dibine batırıyor. Dostoyevski bunalıma giriyor. Demek ki o eleştirmen çok önemli. Şimdi bizim için de birkaç film yapmak tek başına çok önemli değil. Estetik ve bilimsel olarak ilerlemediğimiz sürece biçimsel olarak en iyi şeyi yapsan bile çok da kalıcı olmaz.

Bütün bu süreçte fikir aşamasından filmin baskısına kadar seni en zorlayan

kısım hangisiydi? Filmin postprodüksiyonunun uzun sürdüğünü biliyoruz...

Evet, postprodüksiyon uzun sürdü. Uzun sürmesi normaldi ama. Parasızlık ve kurguda yaşanan acemilikler yüzünden. Daha önce setlerde bulundum ve asistanlık yaptım. Benim için büyük deneyim oldu. Ama kiminle çalışırsan çalış, aslında nasıl film yapılacağını tam olarak öğrenemiyorsun. Şimdi hani sağda solda öykü yazma kursları var ya. Ne anlattıklarını hep merak ediyorum. Benzer biçimde sinemanın nasıl yapılacağını da asla kendin yapmadan öğrenemiyorsun. Tamam, asistanlık deneyimi yüzünden çekim süreçleri bana bir şeyler öğretti. Ama mesela postprodüksiyon sürecini hiç yaşamamıştım. Çok bocaladık, saçma sapan hatalar yaptık. Sette çekim sürecinde zorlanmadım ama. Senaryo sürecinde halledemediğim şeyler vardı ve orada da zorlandım. Hüseyin Kuzu'nun çok yardımcı oldu, mesela yan okumalar yapmamda. O zaten doğrudan bir şey söylemiyor ama onun söylediği bir şey sende başka düşüncelere yol açıyor. Hani Angelopoulos bir söyleşisinde söylüyor ya, hep öykülerini yazıp gönderdiği biri varmış. Şu tavukla başlayan filmi, *Yeniden Yapılanma'yı* (Reconstruction) senaryosu bitince ona göndermiş yine, "bana bu senaryoda tavuk eksik dedi" diyor. "Ben de her şey bitti tavuk mu kaldı dedim ama sonra anladım ki evet tavuk sadece tavuk değildir." Zaten filmi sonunda arkadaşının dediği gibi tavuk sahnesiyle başlatıyor. Bu anlamda Hüseyin abi çok yardımcı oldu. Mesela, her şeyi konuşabileceğin tartışabileceğin bir dramaturg olması çok önemli. Ortak bir akıl yani.

Peki, son olarak 'Sonbahar'a gelen tepkileri nasıl değerlendiriyorsun?

Benim hoşuma giden şeylerden birisi gittiğimiz festivallerde filmin o ülke insanı tarafından da izlenmesi. Yani sadece sinemacılar, sinema profesyonelleri tarafından değil herkes tarafından izlenmesi. Mesela, zor ve yavaş bir film olmasına rağmen kendini izlettiriyor, dendi. Sonuçta Türkiye çok özel bir coğrafya. Başka yerler bu kadar sert değil, ama insanların sıkıldıklarını hissetmedim hiç. Acaba anlaşılmaz mı diye merak ediyordum ama öyle de olmadı. Ters sorular da oldu tabi. Mesela Locarno'da "Siz hala sosyalist misiniz? Yusuf hâlâ sosyalist mi?" demeleri. Ama sosyalizmin bir şekilde konuşuluyor olması önemli benim için. Montreal'de film gösterildi ama biz gidemedik. Sonra orada filmi izleyen Ermeni bir gazeteci bize ulaştı, ağlayarak izledik, dedi. Bütün bunlar benim için önemli. Biz sadece festivallere giden değil, aynı zamanda kendi derdini anlatan bir film olmasını istiyoruz. Türkiye'de de seyirciyle bu şekilde buluşmasını istiyorum. Mesela şimdiden ona hazırlanmaya başladık. 19 Aralık'ta gösterime giriyor. Her şehirde söyleşiler olacak öğrenci dernekle-

riyle. Sadece gösterimler değil, söyleşiler ve alternatif gösterimler yapılacak. Meselenin konuşulmasını istiyoruz. Mesela filmin bütün Karadeniz'de, Trabzon'da, Samsun'da daha çok gösterilmesini istiyoruz. Pazar'da, Rize'de...

Yeni Film, 2008, Sayı 16

Onur Saylak

90'ların Acısı ve Umudu Üzerine

Söyleşi: Senem Aytaç, Fırat Yücel

'Sonbahar' bir anlamda, 90'larda bir sosyalist olmanın ne demek olduğu üzerine bir kuşak filmi. Sovyetler Birliği'nin çöktüğü, büyük ideallere inanmanın zorlaştığı bir dönemde sosyalist mücadeleye dahil olmuş bir gencin haleti ruhiyesine adanmış bir film gibi. Buradan mı yola çıktınız?

Evet, ilk başta temel fikirlerimden biri buydu, filmin arka planındaki önemli çatışmalardan biri de bu. 90'lı yıllar, Sovyetler yıkılmış... Buna rağmen sosyalist olan ve hep bu cümleyi kuruyorum ama yanlış anlaşılıyor galiba Marksizmi doğrudan ideolojik olarak değil, romantik bir devrimcilik olarak kavrayan bir kuşak. Yani 90'lı yıllardaki kuşağı, sosyalizmi Rus edebiyatından, belki biraz sinemasından, müziğinden, şiirinden kavrayan bir kuşak olarak da tanımlayabiliriz bir yanıyla. Romantik derken kastettiğim şey de, Alman edebiyatındaki romantik dönem gibi, akıldan çok duyguların, kalbin öne çıktığı ya da insanın kendini ruhen orada hissettiği bir şey.

Büyük ihtimalle sizin de aynı döneminize denk geliyordur, ben 92 yılında üniversiteye girdiğimde bir yandan Türkiye'de çatır çatır Sovyetler Birliği, reel sosyalizm meseleleri filan tartışılıyordu. Bir taraftan, bu kadar sert hareketlerin içinde kendini bulan bir karakter var filmde. Diğer taraftan da, hem o sol ortamların içinde olduğum için gördüğüm, hem de Sovyetler zamanında Gürcistan'da kalan sonra da Kırgızistan'a sürülen Hemşinli akrabalarımın –resmi olanın dışında onların kişisel deneyimlerinden de– duyduğum, bildiğim şeyler var. Ve görüyorsun ki, Sovyetler filan tamam ama orada da yürümeyen bir şey var sonuçta. İnsana ters gelen ve doğru yapılmayan bir şeyler var. İlk aklımda olan şeylerden biri buydu hikâyeyi kurarken. Bir yanda Yusuf gibi bir karakter, diğer yanda da Elka. Elka ya da ailesinden herhangi biri de Sovyetler yıkılsın diye mücadele etmiş olabilir sonuç olarak. Ama o da bu tarafa geliyor ve burada da bambaşka bir şeyle karşılaşılıyor. Vahşi kapitalizmin belki de en sert yüzlerinden biri: Kendi bedenini satmak zorunda kalıyor. Tam tersyüz bir şey var yani ortada. Politik arka planımın ana hatları böyleydi.

Sonuç olarak sosyalizmin daha baskıcı, bürokratik uygulamaları da olduğu için, Yusuf'ta sosyalizm inancı aslında daha çok sosyalizmin ilk haline, idea'sına yönelik bir şey olarak mevcut belki de.

Evet daha ütopyik, daha idea'ya dönük bir şey. Çünkü Yusuf

şunun bilincinde olabilecek bir karakter; eğer Sovyetler’de yaşasaydı belki orada da başına benzer şeyler gelecekti, orada da muhalif olacaktı. Olaylara düz bakan bir karakter değil Yusuf. Belki filmde de hissediliyordur bu. Oyuncum bana soruyordu mesela ben neden cezaevine girdim, hangi örgüttenim filan. Ben de ona dedim ki, sen Türkiye’de var olan sol hareket içerisinde, bu A olabilir, B olabilir, zaten on tane seçenek var, bunlardan herhangi birinin içinde yer aldın. Ama sen süreç içerisinde, cezaevinde açlık grevinde yer alsan da, o hareketlerin kendilerinden daha ilerisinde bir noktadasın, çünkü onlar statükocu olarak kaldılar orada. Ama Yusuf’u bu şekilde çizmemin nedeni, 12 Eylül filmlerinde olduğu gibi, o dar örgütsel çerçevedeki bilinç eksikliğini Marksizme ve sosyalizme bir küfür gibi algılatmak değildi. Tam tersine, sosyalizmi bir hayat biçimi olarak kavrayan ama kendi bulunduğu ortamla da hesaplaşabilen bir karakter olarak tasavvur ettim Yusuf’u. Onu sosyalizmle edebiyat, şu, bu aracılığıyla tanışan biri olarak kurdum. Bunu filmde doğrudan yansıtmamam da, oyuncuyu çalıştırırken, Yusuf karakterinin okuyabileceği tüm kitapları yeniden çıkardım ortaya mesela. Onur’a (Saylak) dedim ki, sen belki de Lermontov okuyarak daha isyancı, daha romantik bir biçimde ilişki kuruyorsun sosyalizmle; belki sadece haksızlıklara karşı koyduğun için böyle bir adam oldun. Zaten açıkçası sosyalizm benim için de böyle bir şey. Nasıl insanın özgürlüğü önemliyse, Yusuf’un da özgürlüğü önemli. Zaten insanın özgürlüğünü hedefliyorsa önemli sosyalizm. Hani o çok klasik laf vardır ya, ‘insan için mi sosyalizm, sosyalizm için mi insan’ meselesi, o işte.

Mesela, bir-iki yerde, finalde keşke ölmeseydi diye sorular, yorumlar geldi. Ona şöyle cevap verdim, evet orada var olan bir şey vardı ve o artık yok ama biz bundan başka bir şey daha çıkarabiliyiz. Evet o öldü, ama ben zaten oradan daha başka bir şeyin yeşermesini istediğim için o sonu öyle yaptım. Ancak böyle olabilir, yoksa var olanı sadece savunmak ya da onu olduğu gibi kabul etmek doğru gelmiyor bana açıkçası.

Dönem meselesi ile ilgili olarak şu da düşündüğüm şeylerden biriydi: Ben bizim kuşağı bir taraftan da ara bir kuşak olarak görüyorum. 80’den önce her şey çok netti. 90’lar ise çok farklı. Düşünsenize, globalizm vb. yaşanıyor, bir sürü şey hızla değişiyor... Buna rağmen insanlar okuyarak ederek, yanlışları da sorgulayarak bir yerlere varıyorlarsa, ben onların vardığı yeri çok daha değerli buluyorum. Daha insani ve çok daha değerli geliyor bu bana, çünkü demek ki o insan, bu meseleyi içerisinde halletmiş ve bunu da yaşamı boyunca sürdürebilir. O sürecin içerisindeyken ona eleştirel olarak da baka-

bilmek gerekiyor. Sonuçta ben de benzer örgütlenmelerin içerisinde yer aldım, ama sonra baktım ki bana yetmiyor bu. Hâlâ da aynı şekilde düşünüyorum, sadece o statükoyu korumaya çalışmayı doğru bulmuyorum, aslında o statüko yıkılsa çok daha başka bir şeylerin önünü de açacak, ama sırf kendi var olan konumlarını sürdürebilmek için bunun önünü de kapatıyorlar. Her şeye rağmen şunu da düşünüyordum, filmin en sonuna yazdığım şey var ya “sabırsızlık zamanının güzel çocuklarına” diye... Rusya’daki Devrimci Romantik Hareket olarak adlandırılan oluşumu anlatan *Sabırsızlık Zamanı* diye bir roman var. Orada bir cümle vardı mesela, bu çok öznel bir hareket, bir grup romantik devrimci Rus ve sonuçta hepsi de gerçekten iyi insanlar, ama işte onlar inandıkları için, var olanı değiştirmek için çara suikast düzenliyorlar. Ve yazar, tabii sonra dışarıdan bakabildiği için onlarla ilgili olarak şunu diyor, onlar içindeyken göremiyorlar bunu: “Çıkmaz bir sokağa girmiş gibiydiler ve o sokağın sonu kapalı, etrafları kuşatılmış ve ölecekler. Ama onların ölümü başka bir şey yarattı.” Açıkçası ben de biraz bunu hayal ettim, madem bu kadar acı çekildi, bütün bu ölümlerden, yaşananlardan sonra bari başka güzel bir şey yeşersin. Bizim kuşağı biraz böyle de görüyordum. Bu anlamda da film 90’lı yılları anlatsın istedim. Şimdiye kadar hep 80’ler anlatıldı ama o geçen on yıllık sürede aslında çok daha fazla insan öldü. Ama toplumsal bir hareket olmadığı için, daha küçük ve bireysel hareketler olduğu için fark edilmedi bunlar. O yüzden 12 Eylül değil de, biraz da bizim kuşak tartışılın istedim. Kendi kuşağıma dair bir hikâyeye anlatmak ve onu da özellikle keskin olarak ayırmak. Bu bir 12 Eylül filmi değil, bu 90’lı yılları anlatan bir hikâyeye ve onu anlatırken de filmin biçimiyle, içeriğiyle farklı olması gerektiğini düşündüm. Sürekli bunu kendi kendime tekrarladım ve başkalarıyla da senaryo aşamasında sürekli tartıştığım şeylerden biri bu oldu.

Dünkü gösterimden sonra karakterin suskunluğuyla ilgili bir soru geldi. Aslında karakterin söyleyebileceği şeyleri filmin referansları ve yan karakterler söylüyorlar...

Evet, açıkçası çalışırken ana tema üzerine daha çok düşünüyorum, burada da aşk ve ölüm üzerine daha çok kafa yordum. Ölüm ve aşk temaları üzerine daha fazla yoğunlaşıp, onun üzerine daha fazla okuma yapıp, daha sonra meselenin bende ve Türkiye’de şekillenışı üzerine birtakım biçimlere saktım hikâyeyi. Karakterler meselesine gelince; birebir gözlemlerimden de biliyorum ki, o karakterin yaşadıklarını, o cezaevi sürecini, ne kadar anlatmaya çalışsak da inanın anlatamayız. Steve McQueen’in *Açlık*’ını gördüğüm için o yüzden de çok sevindim, başka birisi anlatmış işte. Ben de filmin otuz dakikası F tipinde geçse mi geçmese mi diye bayağı tereddüt

yaşamıştım senaryo sürecinde.

Hüseyin Karabey'in *Sessiz Ölüm* diye bir belgeseli vardı. Orada Alman RAF örgütünden kadının anlattıklarını düşünsenize. Bir yandan da kişisel gözlemlerim var. Benden bir yıl önce üniversiteye giren Bursa Uludağ Üniversitesi'nden biriyle de konuşuyordum, orada on iki yıl kaldı ve son dört-beş yılını cezaevinde geçirdi. Öyküyü yazma sürecinde onu da çok fazla gözlemledim açıkçası. Öyküye karar verme aşamasından önce bile onunla çok sık konuşuyordum ve istiyordum ki adam bir şey yapsın. Ne bileyim, elimden gelse aşık olmasını sağlayacağım yani ya da ne bileyim üniversiteye girsin, hani insanı devindirecek ne varsa işte, ama adam karşımda bir kütle gibi duruyor. Ben onun bedenlen bir kütle gibi durduğunu zannederken bir gün dayanamadı, çok üstüne gittim herhalde, "On bir yıl benim kafamda bir taş gibi," dedi, "kocaman bir kaya, ben onu parçalama-dan hiçbir şey yapamam." Bir de Yusuf çok keskin söylemleri olan, her şeye hazır bir cevabı olan bir adam değil. Kendi dönemimden de biliyorum, böyle çok keskin laflar eden bu tip adamları sonra görüyorsun çok daha başka yerlerde oluyorlar. Böyle tiplerden çok da hazzetmezdim açıkçası, hatta korkarım da öyle insanlardan, bunu çok daha içsel olarak yaşayan ya da bunu bir hayat biçimi olarak yaşayan, çelişkileri de olan insanlarla ilgileniyorum.

Filmde de, oradaki durumu Mikail anlatıyor mesela, iyi ya da kötü –ki kötü tarafı vardır– o da sonradan öğreniyor ya da belki kendince kavriyor bunları, çünkü sonuçta bir şeyler oldu ki yürümedi. İnsanı sadece ekonomik bir varlık olarak görürsen, tinsel tarafını görmezsen demek ki öyle bir şey oluyor. İsrail'e gittim mesela, dönüşte bir taksi şoförüyle sohbet ediyorum. Hani İsrail'i ve Ortadoğu'yu anlattı ve her şeyi biliyor gerçekten de, İsrail'i biliyor, Afganistan'ı biliyor, Hamas'ın orada İsrail'i nasıl kışkırttığını biliyor, 70'leri biliyor, 80'lerde solun nasıl gerilediğini ve Yahudiliğin, Müslümanlığın, Hıristiyanlığın nasıl öne sürüldüğünü... En sonunda krize geldik. Adam, tabii ki sosyalizm ama ben Sovyetleri de istemiyorum ki, ben baskıcı değil özgürlükçü bir sosyalizm istiyorum, diyor. Bu adam bunu dillendirebiliyorsa ben tamam, dedim, yeniden bir umut var. Benim de bir taraftan varmak istediğim yer burası zaten. Mikail konuştuğundan sonra Yusuf ne diyebilir ki zaten, hayır Mikail sen yanlış düşünüyorsun, her şey güzel olacak mı diyecek? Ben orada Yusuf'u konuşturamadım, belki başka biri konuşturabilirdi. Senaryo aşamasında çok düşündüğüm şeylerden biriydi bu da ama bazen susmak, bazen bir bakış da yeterli olabiliyor gibi geldi bana.

"Onun yerine diğer şeyler konuşuyor" derken kast ettiğimiz de böyle bir şeydi zaten, mesela TV'den gelen 'Vanya Dayı' replikleri karakterin iç sesi gibi de algılanabiliyor.

Zaten öyle de kullandım. İki karakteri birleştiriyor olması da önemli benim için, iki farklı süreç yaşanmış ve burada iki ayrı dünyadan insan, yaşadıkları belli, bütün o umutsuzluğa rağmen, yaşananlara rağmen insanın hâlâ ayağa kalkmaya çalışması, bir şeyleri önermesi bana zaten en büyük umut gibi geliyor, daha naif bir umuttansa. Bu umutsuzluk içinde bu inanç bana çok daha büyük bir umut gibi geliyor ve o yüzden de kurguda *Vanya Dayı*'yı ikisinin de iç sesi gibi kullanmak bana yetti açıkçası.

Kurguda ve anlatımda şöyle şeyler de var. Mesela Elka sigara içiyor Yusuf öksürüyor. Elka otobüste Gürcistan'a dönerken o konuşmuyor ama önünde oturan kadın, yurduna, oğlunun yanına döndüğünü söylüyor. Farklı insanlar arasındaki ortak duyguları ortaya çıkarıyor bu kurgu biçimi...

Bazen karakterleri doğrudan konuşturuyorsun ama hikâyen konuşuyor. Bir taraftan da sinema yapıyoruz sonuç olarak, her şeyi anlatsak o zaman o görsel ifadenin gücünü nasıl bulacağız? Sinema dilini zorlamak açısından da bu daha doğru sanki. Ne kadar az konuşulursa görsel dil o kadar güçlenir gibi geliyor bana.

Doğa üzerinden de birçok şey anlatıyorsunuz. Özellikle de F tipinin kapalılığıyla doğanın uçsuz bucaksızlığının yarattığı kontrast...

Bilmiyorum size geçti mi ama cennet gibi mekânın yavaş yavaş tekrardan hapishaneye dönüşmesini de anlatmak istedim. Bir taşra güzellemesi de yapmak istemediğim için, senaryo aşamasında kendi kendime not aldığım şeylerden birisi de buydu, bu bir taşra güzellemesine dönüşmemeli. O yüzden çekim ölçekleri ya da planlar açısından, sadece Yusuf için değil, örneğin Eka için de benzer bir his yaratmaya çalıştım. Eka da bana hapishanedeymiş gibi geliyor, mesela o otel odasının kendisi bana bir hapishaneyi çağırıyor. Araştırma sürecinde röportaj yaptığımız kadınlar da gece bir sürü yerlere gidiyorlar, öğleden sonra kalkıyorlar, belki günü bile göremeyip akşamüzeri ve oteller ve barlar arasında gidip geliyorlar. O da bir hapishane sonuçta. Evet içeride bildiğimiz gerçek hapishane var ama dışarıda da hayatın kendisi bir hapishaneye dönüşmüş durumda ve dil olarak da, biçim olarak da bunu hissettirmeye çalıştım.

Burada olmasa bile, belki Rusya'da izleyen biri filmi boşa harcanmış bir hayatın hikâyesi olarak düşünebilir mi acaba diye kuşkulandım mı?

Diğer karakterlerle beraber düşünüldüğünde mesela, bana öyle geliyor ki Mikail'in hayatı daha büyük bir hapishane. Yusuf çünkü üniversiteye gitti, aşık oldu, sonra cezaevine girdi çıktı ve evet erken ölüyor ama Mikail 35 yaşına gelmiş ve hayattan alabileceği hiçbir haz kalmamışsa o zaman o intihar etmiş demek ve ben de olaya böyle bakıyordum. Oyuncuya da öyle diyordum, benim için sen,

Gogol'un İvan İvanoviç diye bir karakteri var, onun gibi bir karakterin. Yani yine Yusuf üzerinden değil, diğer karakterler üzerinden onun hayatının boşa geçmediğini anlatmaya çalıştım. Rusların filmi nasıl göreceklarını açıkçası merak ediyorum ben de çok, henüz oralara gitme fırsatımız olmadı. Şimdi Estonya'ya gideceğiz, yakın bir kültür, bakalım orada seyirci nasıl karşılayacak filmi.

Senaryo yazma sürecinde Gürcistan'a ve Ermenistan'a gittim mesela. Gürcistan'a ilk 96'da gittim galiba. O gidişim tamamen farklı bir deneyimdi. Sevdiğim bir sürü Rus şair var ama hepsinin ortak özellikleri Kafkasya'ya özel bir değer atfediyor olmaları, Puşkin'in mesela, Lermontov'un, Yesenin'in bir Kafkasya imgesi vardır, çünkü onların kendi dönemlerinin Rusya'sından, St. Petersburg'undan, Çarlık Rusya'sından bir kaçış gibidir doğa bir taraftan, ama aslında bir kaçış değildir de, o yolculuğun kendisi bir iç yolculuğa dönüşür; dönüşümün yaşandığı bir iç yolculuğa. Puşkin'in *Erzurum Yolculuğu*'nda vardır bu, Lermontov'un *Çağımızın Bir Kahramanı* zaten tamamen Kafkasya'da geçer, Yesenin'de, ara ara Mayakovski'de filan... Ben de hem onlarla kurduğum ilişki yüzünden hem de aslında o coğrafyanın kendisi yüzünden bu yolculukta bir şey bulacağımı düşünüyordum hep. Mesela o dönem yıkım daha yeni gerçekleşmişti ve henüz bu kadar ayağa kalkmamışlardı. Evet bir yıkım var ama en arka mahallede bir eve giriyorsun ve evde bir kütüphane var, işçi ailesinin evinde, piyano var. Veya iki sene önce Erivan'daki festivalde bir İran filminde, yani burada iki-üç kişinin izleyeceği bir filmde bin kişilik salon doluyor ve yetmiş yaşında teyzeler geliyor gösterime. Evet bir şeyler oldu ama sosyalizm çok büyük bir şeyler de kazandırmış, iyi niyetli olup bunları da görmek gerekiyor. Mesela filmde Yusuf Mikail'e "Batum'u merak ediyorum, nasıl bir yer?" diye soruyor, o da çok güzel şehir, diyor. Batum'u görünce şunu anlıyorsun çünkü, şurada beş kilometre ötede Hopa'dan, bizim filmi çektiğimiz iskeleden hava açıken Batum'u görebiliyorsun, bu kadar mı farklılık olur? Benim için biraz böyle de bir şey kapitalizm, o güzelim Karadeniz'i çirkin, pis, iğrenç binaların olduğu bir yer haline getiriyor. On katlı bina dikiyor, dışına hiçbir şey sürmüyor bile, çünkü bir güzellik anlayışı yok, kentlilik bilinci yok, ama Batum'a gidiyorsun şehrin yarısı kültür sanat etkinliklerine, gençlerin yapabilecekleri şeylere göre düşünülmüş. Sonuçta insana dair bir şeyler kattıkları da çok açık. Mesele bu işte, iyi niyetli olup bunları görebilmek. Benim de sonuç olarak bu filmle tartışmak istediğim, sosyalizm şu bu demekten çok 90'lı yıllar böyleydi ama bundan sonra nereye gideceğiz, onu konuşmak, eksik taraflarını tartışmak. Bu bana daha çok şey katar.

Biraz da filmin estetiğinden bahsedelim. Filmde kullandığın arşiv görüntü-

leri, filmin genel estetiğinin tam zıttı. İlk başta bir bağlam oturtmak için kullanıyorsun, sonrasında ise bir yandan Yusuf'un kendi hatıraları gibi işliyorlar, bir yandan da Yusuf'un hafızasını toplumsal hafızaya bağlıyorlar...

Senaryoyu öyle yazmıştım ama ilk başta bazı şeyleri çekmeyi düşünüyordum, mesela bir üniversite koridorunda yazdığım bir sahne vardı, ama sonra gerçek görüntülere yoğunlaştım. Hatta çok daha sert görüntüler de vardı ama onları da kullanmaktan vazgeçtim, onu çağrıştırdığın an zaten hafızalarda var olan çıkıyor. Ama açıkçası kendi aramızda en çok tartıştığımız meselelerden biriydi bu, Thomas (Balkenhol) benden daha emindi mesela. O dönemde yurtdışında birine gönderdik filmi ve onlar bu kadar sinemasal bir dili, bu kadar yavaş, dingin bir dili olan bir filmi bozuyor bu görüntüler dediler. Ben de her defasında bozuyor olabilir, ben de sonuçta iyi bir film yapmak istiyorum ama bu meselenin de geçmesini istiyorum, diyordum. Estetik olarak bozsa da tercih ediyorum, dedim. Filmin ne kadar belli bir dili olsa da, sinema tartıştığımız dönemlerden kalan Godardyen bir refleks de var altta ve filmde böyle bir yabancılaştırma olsun da istedim.

Filmin ses kurgusunda da natüralizmden ayrıldığı noktalar var ve bizce bu da filmin anlatımına bir zenginlik katıyor.

O konuda aslında söylemek istediğim şeyler var. Sesin anlatımda yeterince iyi kullanılmadığını düşünüyorum. Sesi mutlaka dramatik yapının bir parçası olarak kullanmak istiyordum ve senaryoda çok daha fazla kafa yormuştum bu konu üzerine. Filmle ilgili olarak keşke yeniden yapsam dediğim en önemli şey filmin ses kurgusu. Çünkü laboratuvar sürecinde sestem hiç memnun kalmadık ve istediğim şeylerin hiçbiri olmadı. Ben karakterin iç dünyası ile, burası ile orası arasındaki köprüyü ses üzerinden kurmak istemiştım ve ona göre bir şeyler tasarlamıştım. Çekimleri de ona göre yaptım, ama olmadı, çünkü maalesef Türkiye'de yok bunu yapabilecek biri. Teknik olarak sen de bir noktadan sonra müdahale edemiyorsun, keşke olanak olsaydı ya da başka birileriyle çalışma şansım olsaydı diyorum. İyi bir ses tasarımı olsaydı, karakterin aslında her zaman orada olmadığını, bir orada bir burada, bir içeride bir dışarıda olduğunu çok daha güçlü ifade edebilecektim.

'Sonbahar' ilk izlendiğinde herkesin ilk konuştuğu şey, filmin hem politik olması hem de çok güçlü bir sinema dilinin olmasıydı. Türkiye'de politik filmlerin estetik anlamda bu denli güçlü olmalarına pek alışık değil insanlar. Politik film sloganı olur gibi bir önyargı var. Sen bu konuda ne diyorsun?

Evet, politik filmler nedense sanki seyirci yeterince anlamayacak diye sürekli tekrar tekrar aynı şeyleri söyleyen, bağırان, seyircinin

kendisine düşünmek için bir alan bırakmayan filmler olabiliyorlar. Açıkçası tüm bunları düşündüm, bu nasıl 80'li yılları değil 90'lı yılları anlatan bir film ise, dilinin de öyle olması gerektiğini ve bir filmin hem kişisel hem de politik olabileceğini düşünüyordum. Politik sinema sadece doğrudan politik olan sinema değildir. Ben aynı zamanda kişisel sinemayı da önemsiyorum; biz hem çok kişisel filmler yapabiliriz, hem de bu memlekete dair, bu topraklara dair cümleler kurabiliriz. Ben bunu hissetmek ve buna dokunmak istedim, oldu ya da olmadı o benim takdirim değil tabii ki. Almanya'da biri "Bu bir politik film ama değil, bu bir aşk filmi ama değil" gibi bir cümle kurdu filmle ilgili, benim de çok hoşuma gitti. Bu iyi bir tanımlama dedim kendi kendime. Benim edebiyat eleştirisi ile uğraştığım dönemle de ilgili belki biraz. O dönemde de sosyalist gerçekçilik ve gerçekçilik tartışmaları vardı ve açıkçası ben kendimi sosyalist gerçekçiliktense eleştirel gerçekçiliğe daha yakın bulurum, oradaki edebiyatı da daha iyi bulurum. Hatta bütün o Marksist estetik tartışmalarında çok önemli bir laf vardır. Marks'ın Balzac ile ilgili söylediği bir şey var: "Yüz tane iktisat kitabı okumaktansa Balzac'ın *Köylüler*'ini okurum, daha çok şey anlatır bana" diyor. Zaten ben estetik olarak böyle bir süreçten geliyorum ya da kendimi öyle bir eğitim sürecinden geçirdim, sonuç olarak da böyle bir sinemasal dil bulmak istedim. Bu bir estetik tercihti sonuçta, yılların birikimi ve bakış açısı ile ilgili bir şey.

Türk edebiyatına bakıyorsun mesela, adam sadece sosyal bir meseleyi anlattığı için övgülerle karşılanıyor ama sonra Berna Moran okuyup *Aylak Adam*'ı bambaşka bir gözle de görebiliyorsun ya da Murat Belge'nin 12 Eylül ya da 12 Mart edebiyatı üzerine yazdıklarını... Bunları okuduktan sonra, ben zaten kalkıp başka türlü politik bir film yapamazdım. Sevgi Soysal diye bir romancı var mesela, hem çok politik bir duruşu olan, mizahı olan bir yazar; dönemine göre düşününce, hatta bugünden bakınca bile çok acayip dil denemeleri olduğunu görüyorsun. İnanılmaz bireysel ama inanılmaz da politik şeyler yazabiliyor. *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu* mesela, Yusuf karakterini yazarken oradan bile etkilenmiş olabilirim, şimdi aklıma geldi ama yazarken bütün bunlardan farkında olmadan da olsa etkileniyorsun, bilincinde bir yer etmiş oluyorlar. Bütün bu referanslar bana böyle bir şeyin mümkün olduğunu gösteriyor. Bir yandan da 90'larda, adına ne dersiniz deyin (Yeni Türkiye Sineması, Genç Sinema ya da her neyse), *Tabutta Rövaşata*, *Masumiyet*, *Güneş Yolculuk*, *Gemide* vb. bütün filmlerin serüveni de bir deneyim bizim için. Bütün bunları da gördükten sonra bu deneyimlerle başka bir yere gidebiliriz diye düşündüm ve bir ilk film olmasına rağmen bunu

hissetmeye ve buna dokunmaya çalıştım diyebilirim.

Peki daha geçmişten gelen gelenek, Yılmaz Güneyler...

Sinema öğrenmeye İtalyan Yeni Gerçekçiliğiyle, Fransız Yeni Dalgası'yla başlıyorsun ve onlar da senin peşini bırakmıyor. İşte Türkiye'de de sinema yapmak istiyorsan Yılmaz Güney'i bilmemek ya da ondan etkilenmemek mümkün mü? Ama hep söylüyorum, o adamı artık kimse tekrar edemez, zaten etmesin de. O bir dönemin koşullarının ürünüydü, biz onun sinemasını tekrar etmektense onun kendisinden ilham alabiliriz. Onun duruşunu, sinemayla ve hayatla kurduğu ilişkiyi, dünya görüşünü devralmak bana çok daha değerli geliyor. Yoksa şimdi kalkıp onun mirasçısı gibi bir iddia ile çıkmak çok ahmakça olur bence. Yılmaz Güney 70'li yılların adamıydı, o zaman bir milyon kişi Taksim'e çıkıyordu, Ruhi Su vardı, Yılmaz Güney eve gidiyordu bilmem hangi edebiyatçıyla görüşüyordu, Onat Kutlar ona bambaşka bir şey veriyordu belki vs. Yılmaz Güney, o dönemin bir ürünüydü. O bir değer ama şimdi başka bir şey yaşıyoruz. Dünya bambaşka bir yer, bizim de başka şeyler yapmamız gerektiğine inanıyorum. Ama tabii ki Yılmaz Güney sinemasıyla ilgileniyorum, hatta *Boynu Bükük Öldüler*'i, öykülerini filan okuduğumda bu adam aslında iyi bir öykücü, iyi bir edebiyatçı, diye düşündüm. Mesela *Endişe*'de de inanılmaz bir Brecht'yan kurgu var, bunu bilmenden yapamaz diyorsun. İnanılmaz bir entelektüel, aydın kimliği de var. 90'ların kişisel sinema geleneğine de tabii ki hiçbir şey diyemem ve dediğim gibi zaten bir etkilenme de var; ama Türkiye sineması için bu yetmez diyorum. Çünkü Türkiye başka bir yer –başka bir yer derken bunu her yer için diyorum aslında–, burada sinemacı, sanatçı olmak başka bir şeyler daha yüklüyor sana ister istemez ve bu çok da kötü bir şey değil. O zaman beslenebilirsin de buralardan; politikadan, sanattan, müzikten, edebiyattan ve bu sana bir şey kaybettirmez, aksine çok şey katar diye düşünüyorum.

Peki Steve McQueen'in 'Açlık' filmiyle nasıl bir ilişki kurdunuz?

Ben kendi senaryomdan da dolayı daha kişisel bir ilişki kurmuş olabilirim. F tipi sürecini anlatma-anlatmama konusuna çok takılmıştım ve en sonunda hikâyenin ondan sonraki kısmını anlatmaya karar verdim. Onu zaten toplumsal hafıza olarak bilen biliyor ve onu birtakım göndermelerle aktarabilirim diye düşündüm. O yüzden *Açlık*'ı görünce, aynı dönemde çıktığını görünce sevindim açıkçası. Kars'ta da (Gezici Festival) arka arkaya gösterilmesi çok acayip oldu, "Bakın Yusuf karakteri buradan geliyor" gibi oldu. İRA ile ilgili çok fazla film var ve *Açlık* o filmlere oranla çok çok iyi bence. Olaylardaki hareketliliğe rağmen filmin yavaş olmasını, kamera

kullanımını, her şeyi sakın sakın anlatmasını çok beğendim. Bir de sonunda çocukluğuna dönüyor olması fikrini de çok sevdim. Mesela Yusuf filmin sonunda yaylaya çıkmak istiyor ya, Karadenizliler yaylaya çıkma isteğini çok daha iyi anlarlar, orası daha Özgür, daha denetimsiz bir hayatı temsil eder. Ve ilk başta çekerken de orada uzaktan koşarak gelen atların sesleri olacaktı, böyle korkunç atlı sesleri ve ona seslenen çocuklar olacaktı ve tamamen sese göre çekmiştim o sahneyi. Yaylaya çocukluğuna geri döndüğü, tekrar bir an için, ölmeden huzur bulduğu, kendine, bütün bir yaşamına tekrardan geri dönüp bir kez daha ayna gibi baktığı bir sahne olarak tasarlamıştım. *Açlık*'ın da finalde karakterin çocukluğuna dönmesi ve o tay hikâyesi çok hoşuma gitti açıkçası. Şiddet sahnelerinden de etkilenmemek mümkün değil. Farkında olmadan kaslarımı sıkışım, kaskatı çıktım filminden.

Bir de, 12 Eylül Diyarbakır'ı ile ilgili bir şey yapmak istiyorum, ama orada da yapmak istediğim sadece olanları anlatmak değil, Türkiye'ye dair bir şey yapmak: Ordu ve otorite meselesi ve ona karşı her daim insanın özgürleşmek istemesi, onun önünde hiçbir şeyin duramaması gibi şeyler anlatmak istiyorum. O dönem yavaş yavaş onunla ilgili çalışıyordum ve tam ben böyle şeyler düşünürken *Açlık*'ı görmüş olmam beni çok etkiledi belki de. Diyarbakır ile ilgili bir film yapıp, propaganda yapmamışsın dedirterek herkese nasıl izletebilirim, diye düşünürken böyle bir filmle karşılaştığım için de etkilenmiş olabilirim.

Altıyazı, Aralık 2008, Sayı 79

Künye

2007– Renkli. 35 mm. 106 dakika. Dolby Dijital, 1.85:1.

Oyuncular:

Onur Saylak (Yusuf), Raife Yenigül (Gülefer), Megi Kobaladze (Elka), Serkan Keskin (Mikail), Nino Lejava (Maria), Sibel Öz (Asiye), Cihan Çamkerten (Onur), Serhan Pırpır Koğuş (Cihan), Yaşar Güven (Yaşar)

<i>Senaryo</i>	Özcan Alper
<i>Görüntü Yönetmeni</i>	Feza Çaldıran
<i>Sanat Yönetmem</i>	Canan Çayır
<i>Işık Şefi</i>	Engin Altıntaş
<i>Ses Teknisyeni</i>	Muhammed Mokhtary
<i>Set Amiri</i>	Rasim Kurtulan
<i>Kurgu</i>	Thomas Balkenhol
<i>Yapımcı</i>	F. Serkan Acar
<i>Yapım</i>	Kuzey Film
<i>Yönetmen</i>	Özcan Alper

'Ödülü siyasi tutuklulara armağan ediyorum'

Ismail Yıldız

'En İyi Film', 'Jüri Özel Ödülü' ve 'En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu' ödüllerini alan ve onlara insanî hayretini kaybetmiş yüzlerce insanı da sokat kaldığı 'Hayatla Dinleyiş Operasyonu'nu tanıyan Sarıboğaz filmi'nin yönetmeni Özgür Alper, ödülü rasmenlerinde bulunan tüm siyasi tutuklulara armağan ettiğini söyledi. Alper de filmi, aldığı ödül ve Yılmaz Güney üzerine konuştu.

Öncelikle ödülüne ödülüne için size tebrik ediyoruz. Yılmaz Güney şahıscasının mihneti taşı olan mekânında böyle bir filmle ödül almış nasıl bir duygu?

Evet. En İyi Film Ödülü, Yardımcı Kadın Oyuncu Ödülü ve Jüri Özel Ödülü vardı. Bize bu proje bir ortak yapımı, sadece benim tek başıma olan çalışmam. Bu proje değişik önceliklerle bunu bilinmem lazım. Bu ödül projeyi ortak geliştirmeye ödülün aynı zamanda O yüzden benim için çok önemli. Yazma sürecinde çelme sürecine, sonra içinde tüm süreçlere kadro birçok ortaklaşım sadece ortaklaşım da değil. Hapçılar ve Çankırı Hapçisi gibi tüm hapçilerin çok büyük katkıları vardı. Alçaklık ödülüne de emeği geçen herkes için tebrik.

Konuştuğumuz ile ilgili Adana'nın benim için çok başka bir önemi de vardı. Yılmaz Güney'in, Yaşar Kemal'in, Orhan Kemal'in çıkış kapaklarından ödül almış benim bu ödülle almam, çok başka önemi taşıyor. Aynı jüriye, ödülü verme görevinde de bulunduğum gibi hayata dönük operasyonu. Türkiye'nin geçirdiği en büyük zorlamlardan birinde 8 yıl geçirdiler ve kimlerin hâlâ görmeliyiz. Hükümetiyle birlikte çalışmaya, ama umudumun kaybolmaması için çok mutluyum. Ödül bunu anlatabileceğimi kanıtladı. O yüzden arda hayreandan söylemeye umudum ama bundan ediyoruz. Bu ödülü almışta en çok, rasmenlerinde bulunan

tüm siyasi tutuklulara hediye ediyor diye düşünüyorum. Ödülümlü onlara armağan ediyorum. Buradan onlara bir selam göndermek istiyorum.

Ödül aldığına ilerde devlet aklıyla yapılıyor ve onlara insanî hayretini kaybetmiş bir kadroyla çalıştıysanız. Sizin ödülünüzü bu şekilde devletin bir ödülü olarak mı kabul ediyorsunuz?

Yalnızca ödülü kimin verdiği çok umutlandırdı. Bu ödülü veren aradığı senatörler benim için önemli olan burasıydı. Onları görmek ki layık görmüşlerdi. O yüzden de o an ödülü kimin verdiğini çok umutlanırdım.

Yılmaz Güney'in yolda çığlığı kapılarınca sesiz. Güney'i hatırlayan eden yarı bir sinema çalışması diyebiliriz mi?

Evet, tabii ki. Biz onun artısından çıkardık hepimiz. Gogol'un hayretinde olduğu gibi. Çehov 'Hapçilerin Gogol'un polisininin çıkışlarıdır Türkiye'de sinema çekme meselesi olan herkes de Yılmaz Güney'in kapısından çıkıyor. Bu kadar. Bu tabii ki Yılmaz Güney'in açtığı yolduğu ve o yolda yürüyoruz. Aynı bu film aynı senaryo ödülü de almış oluyorduk, sonunda bu ödülü büyük Kültür Bakanı Mehmet Uzun'a hediye ediyoruz diyeceklerim. Ama bu senaryo ödülü bir başka örneği. (Akrabalarca)

Ödüller

- 2008 15. Adana Altın Koza Film Festivali
En İyi Film Ödülü
Megi Kobaladze için En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu Ödülü
Jüri Özel Ödülü
- 2008 61. Locarno Uluslararası Film Festivali - İsviçre
The Art & Easy CICAÖ Ödülü
- 2008 Uluslararası Tiflis Film Festivali - Gürcistan
Gümüş Prometheus Ödülü
- 2008 Angers Premier Plans Film Festivali - Fransa
En İyi Müzik Ödülü
- 2008 4. Uluslararası Avrasya Film Festivali
NETPAC Jürisi Ödülü
- 2008 14. Gezici Festival - Türkiye
Gümüş Kaz Ödülü
SİYAD Ödülü
- 2008 14. Roma Medfilm Festivali - İtalya
Özel Mansiyon Ödülü
- 2008 41. SİYAD Ödülleri - Türkiye
En İyi Film Ödülü
En İyi Senaryo Ödülü
Onur Saylak için En İyi Erkek Oyuncu Ödülü
En İyi Görüntü Yönetmeni
- 2009 3. Del Garda Film Festivali - İtalya
Özel Mansiyon Ödülü
- 2009 31. Noordelijk Uluslararası Film Festivali - Hollanda
En İyi Film Ödülü
- 2009 6. Uluslararası Erivan Altın Kayısı Film Festivali - Ermenistan
Fibresci Ödülü
Jüri Özel Ödülü
- 2009 Almata Uluslararası Film Festivali - Kazakistan
Jüri Özel Ödülü

- 2009 57. Toronto Film Festivali - İtalya
En İyi Film Ödülü
- 2009 13. Sofya Uluslararası Film Festivali - Bulgaristan
En İyi Yönetmen Ödülü
- 2009 Batum Uluslararası Arthouse Film Festivali - Gürcistan
Megi Kobaladze için En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu Ödülü
- 2009 14. Uluslararası Arpa Film Festivali
En İyi Yönetmen Ödülü
- 2009 Pomegranate Film Festivali - Kanada
En İyi Film Ödülü
- 2009 2. Yeşilçam Ödülleri - Türkiye
Onur Saylak için En İyi Erkek Oyuncu Ödülü
Turkcell En İyi İlk Film Ödülü
- 2009 20. Ankara Uluslararası Film Festivali - Türkiye
En İyi Film Ödülü
Siyad En İyi Film Ödülü
En İyi Yönetmen Ödülü
Film Yönetmenleri Derneği En İyi Film Ödülü
Megi Kobaladze için En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu Ödülü
En İyi Görüntü Yönetmeni Ödülü
En İyi Kurgu Ödülü
- 2009 Avrupa Film Akademisi, European Discovery Adayı
- 2010 5. Uluslararası Funchal Film Festivali - Madeira
Funchal Silver Award (Gümüş Ödül)

Film Ekibi

<i>Yönetmen</i>	Özcan Alper
<i>Yapımcı</i>	F. Serkan Acar
<i>Ortak Yapımcılar</i>	Ersin Çelik, Kadir Sözen
<i>Yapım Ekibi</i>	Gökhan Evecen, Soner Alper, Cenk Ağacabey, Cemil Aksu
<i>Reji Ekibi</i>	
<i>Yardımcı Yönetmen</i>	Demet Yeşilbaş
<i>Yönetmen Asistanı</i>	Özgür Pak
<i>Kamera Ekibi</i>	
<i>Görüntü Yönetmeni</i>	Feza Çaldıran
<i>Focus Puller</i>	Burak Şenbak
<i>Loader</i>	Meryem Yavuz
<i>Sanat Ekibi</i>	
<i>Sanat Yönetmeni</i>	Canan Çayır
<i>Sanat Asistanı</i>	Yasemin Taşkın
<i>Sanat Asistanı</i>	Efraim Vayıç
<i>Işık Ekibi</i>	
<i>Işık Şefi</i>	Engin Altıntaş
<i>Işık Asistanı</i>	Şerif Atar
<i>Işık Asistanı</i>	Ümit Özcan
<i>Set Ekibi</i>	
<i>Set Amiri</i>	Rasim Kurtulan
<i>Set Asistanı</i>	Mutlu Avar
<i>Set Asistanı</i>	Tolga Ayhan
<i>Ses Ekibi</i>	
<i>Ses Teknisyeni</i>	Muhammed Mokhtary
<i>Boom Operatörü</i>	Ebrahim Mokhtary
<i>Kurgu</i>	Thomas Balkenhol
<i>Kurgu Operatörü</i>	Umut Sakallıoğlu
<i>Kurgu Operatörü</i>	Adnan Elial
<i>Makyaj</i>	
<i>Makyöz</i>	Daduna Ghalnti

Makvöz

Sophie Macverie

Ulaşım Ekibi

Işık Kamyonu

Set Kamyonu

Kamera Minübüsü

Ekip Minübüsü

Şafak Kibar

Seyfi Gündüz

Murat Alper

Osman Zeki İsmailoğlu

Raife Yenigül, Onur Saylak

***Sonbahar*, 19 Aralık 2008 tarihinde gösterime girdi.
151.392 kişi tarafından izlendi.**

Kaynakça

- Açıkgöz, Esra [Özcan Alper ile söyleşi], “İzleyin ve Rahatsız Olun”, *Cumhuriyet Pazar*, 14.12.2008, S. 1186, s. 1-6
- Açıkgöz, Esra, “Sonbahar’dan Önce ve Sonra”, *Cumhuriyet Pazar*, 21.12.2008, S. 1187, s. 4
- [Agos], “Altın Koza’nın En İyisi Sonbahar”, *Agos*, 13.6.2008, s. 15
- Akça, Kerem [Özcan Alper ile söyleşi], “Ölümü ve Aşkı Unutmadan Çektim”, *Radikal*, 14.6.2008, s. 19
- Aktuğ, Erkan [Onur Saylak ile söyleşi], “Sert Bir Film Ama Anlayana”, *Radikal*, 20.12.2008, s. 24
- Alphan, Defne, “Yapraklar Böyle Döküldü”, *Milliyet Cafe*, 19.12.2008, s. 8
- [Altyazı], “Kars’ın Gözdesi Sonbahar”, *Altyazı*, Aralık 2008
- Apalaçi, Viktor, “Melankoli ve Duygu Seli”, *Şalom*, 31.12.2008
- Atam, Zahit, “Direnişin Estetiği ve Ahlakı Üzerine”, *Birgün*, 28.12.2008, s. 12
- Atam, Zahit, “Sonbahar’ın İzinde”, *Yeni İnsan Yeni Sinema*, Sayı 22, s. 103-109
- Atam, Zahit [Özcan Alper ile söyleşi], *Yeni İnsan Yeni Sinema*, Sayı 22, s. 110-116
- Aydemir, Şenay, “Dalgalarla Dövüşen Adamlar”, *Altyazı*, Aralık 2008
- Aydın, Bülent, “Başka Türlü Bir Film: Sonbahar”, *Birgün*, 19.12.2008, s. 14
- Aytaç, Senem, “Mahkûmun En Küçük Bedeni”, *Altyazı*, Aralık 2008
- Aytaç, Senem - Yücel, Fırat [Özcan Alper ile söyleşi], “90’ların Acısı ve Umudu Üzerine”, *Altyazı*, Aralık 2008, Sayı 79, s. 22-27
- Balta, Ecehan, “Özcan Alper’in İlkbaharı: Sonbahar”, *Adana Eczacı Odası Haber Bülteni*, Mayıs 2009
- Barış, Janet, “Sonbahar Hüznü”, *Taraf*, 19.12.2008
- Barış, Janet, “Hemşin’den Bir ‘Dönüş’ Hikâyesi”, *Taraf*, 14.6.2008, s. 15

- Basutçu, Mehmet, “Türk Sinemasının Artan Çekiciliği”, *Radikal*, 19.7.2008, s. 20
- Basutçu, Mehmet, “Sonbahar’ Leopar’a Doğru”, *Radikal*, 10.8.2008, s. 21
- Bektaş, Selma Şimşek, “Sonbahar Sadece Politik Film Olsa Daha Kolay Olurdu”, *Referans*, 20.12.2008, s. 17
- [Birgün], “Sinema Adana’da Solundan Kalktı”, *Birgün*, 14.6.2008, s. 15
- [Birgün], “90 Kuşağına Adanan Bir Ağıt”, *Birgün*, 18.12.2008, s. 2
- [Bizim Gazete], “Altın Koza Sonbahar’ın”, *Bizim Gazete*, 9.6.2008, s. 8
- [Bizim Gazete], “Eleştirmenlerin Gözde Filmi: Sonbahar”, *Bizim Gazete*, 25.12.2008, s. 8
- [Bugün], “Sonbahar’ın Montreal Yolculuğu”, *Bugün*, 10.8.2008, s. 18
- Burcu [Yayında soyadı belirtilmemiş, “Burcu Yazıyor” adlı köşe], “Sonbahar... İçinden 19 Aralık Geçen Sonbahar...”, *Şok*, 26.12.2008, s. 2
- [Bursa Haber], “Sonbahar Filmine Yabancı Eleştirmenlerden Tam Not”, *Bursa Haber*, 31.12.2008, s. 11
- [Cumhuriyet], “Sonbahar Locarno’da Yarışıyor”, *Cumhuriyet*, 21.7.2008, s. 14
- Çalışkan, Nurcan, “Az Parayla E n İyi film”, *Yeni Şafak*, 9.6.2008, s. 2
- Çapan, Sungu, “Hayata Dönüş’le Gelen Bir Ölüm”, *Cumhuriyet*, 19.12.2008, s. 14
- Çelebi, Semra, “Özcan Alper’den Bir ‘Sonbahar’ Ağıdı”, *Günlük Evrensel*, 16.6.2008, s. 13
- Çelenk, Sevilay, “‘Sonbahar’a Ağıt”, *Radikal İki Pazar*, 21.12.2008, s. 11
- Çilingir, Sadi, “Özcan Alper’den 90 Kuşağına Ağıt”, *Şamdan Plus*, 24.12.2008, s. 148
- Dadak, Zeynep, “Ölümü Şakağında Hissetmek”, *Altyazı*, Kasım 2008, s. 82
- Demirkıran, Esra, “Duvarların İçi Dışı Sonbahar”, *Zaman*, 19.12.2008, s. 13
- Demirkıran, Esra, “Sıcak Locarno’nun Gözdesi ‘Sonbahar’”, *Zaman*, 13.8.2008, s. 19

- Deniz, Tuba, [Özcan Alper söyleşisi notları], “Sonbahar ve Türkiye’de Politik Sinema”, *Bilim ve Sanat Vakfı Bülteni*, Ocak-Nisan 2009, Sayı: 69, s. 57-58
- [Derin Düşünce], “Sonbahar (Özcan Alper)”, < <http://www.rindusunce.org/2009/02/21/sonbahar-ozcan-alper>>, Yayın Tarihi: 21.02.2009, Son Erişim Tarihi: 10.4.2015
- Dorsay, Atilla, “Mevsimler Gelir Mevsimler Geçer”, *Sabah*, 19.12.2008
- Dündar, Can, “Suskun”, *Milliyet*, 29.12.2008, s. 11
- Erdem, Nilüfer, “Sonbahar: Travmayla Anlam Arasında Kurulan Sağaltıcı Bir Köprü”, *Sinema ve Psikanaliz* 2, Der.: Özden Terbaş, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., 2015, s. 47-55
- Fainaru, Dan, *Screen Daily* <<http://www.screendaily.com/autumn-sonbahar/4040183.article>> Yayın Tarihi: 6.8.2008, Son Erişim Tarihi: 10.4.2015
- Fişekçi, Turgay, “Sonbahar’ Büyük Bir Yarattı Ürünü”, *Cumhuriyet*, 24.12.2008
- Genç, Seray - Güven, Yusuf, “Sonbahar: Ölüm Düşme Peşime Gençtir Daha Benim Yaşım”, *Yeni Film*, Ekim 2008, Sayı 16, s. 4-9
- Günerbüyük, Çağdaş, “Hüzünlü, Sahici, Etkileyici”, *Günlük Evrensel*, 19.12.2008, s. 12
- [Hürriyet], “12 Yıl Aradan Sonra Köyüne Döndü”, *Hürriyet Ankara*, 26.12.2008, s. 2
- İşeri, Gülşen, “Koz’a’dan ‘Hayata Dönüş’ Çıktı”, *Birgün*, 9.6.2008, s. 14
- İşeri, Gülşen [Özcan Alper ile söyleşi], “Bu Film Benim Vicdan Borcumdu”, *Birgün*, 11.6.2008, s. 2
- İşmen, Senem, “Sonbahar Müjdesi”, *Sinema Dergisi*, Ağustos 2008
- Kanbur, Ayla, “2000’lerin Türkiye Sineması’nda Anneler ve Oğulları”, *Yeni İnsan Yeni Sinema*, S. 22, s. 102
- Kınikoğlu, Çağrı - Ayaz, Oğuz - Kayhan, Arzu [Özcan Alper ile söyleşi], “Çehov’un İnsana İnancı ve Nâzım’ın Memlekete ve İnsana Dair Umudu”, *Yeni İnsan Yeni Sinema*, 2008, S. 20-21, s. 17-26
- Koçak, Erman, “Altın Koz’a Sonbahar’ın”, *Günlük Evrensel*, 9.6.2008, s. 12
- Kural, Nil [Özcan Alper ile Söyleşi], “Bilmek İçinizdeki Acıyı Büyütüyor!”, *Milliyet*, 19.12.2008, s. 23
- Kural, Nil, “Politik Sinemaya Bahar Geldi”, *Milliyet Cumartesi*, 20.12.2008, s. 13
- Kurt, Ozan Ekin, “İki farklı Sosyalist İmajı”, *Radikal İki Pazar*, 28.12.2008, s. 11

- Kurt, Serkan, "Her Şeye Rağmen Yaşamak Güzeldir", *Günlük Evrensel - Genç Hayat*, 31.12.2008, s. 19
- Kusagami, "Özcan Alper'in 'Sonbahar' Filmi Üzerine", <<http://www.sanatlog.com/sanat/ozcan-alperin-sonbahar-filmu-uzerine>> Son Erişim Tarihi: 10.4.2015
- Küçüktepepınar, Esin, "Mevsim Her Yerde Aynı: Sonbahar", *Sabah*, 19.12.2008, s. 15
- Kürklü, Savaş, "Altın Koza'da 'Sonbahar' Rüzgârı", *Cumhuriyet*, 8.6.2008, s. 19
- Malkoç, Abdullah, "Sonbahar Filmi Gösterimde", *Milliyet Cafe*, 18.12.2008, s. 2
- Mehmet, Oktay, "Sinemaya Hiç Gitmedi Ama Başrolde Oynadı", *Yeni Şafak*, 13.11.2008, s. 2
- [Milliyet], "En İyi Film: Sonbahar", *Milliyet*, 8.6.2008, s. 3
- Oktay, Elem Tuğçe, "Sabırsızlık Zamanının Güzel Çocuklarına", *20 Dk*, 24.12.2008, s. 13
- Okyay, Sevin, "Genç Ömrün Sonbaharı", *Radikal*, 22.12.2008
- Oral, Zeynep, "'Sonbahar'ı Görün!", *Cumhuriyet*, 19.12.2008
- Öğünç, Pınar [Özcan Alper ile söyleşi], *Radikal Cumartesi*, 20.12.2008, s. 4
- Öner, Mehmet, "Sonbahar 19 Aralık'ta Gösterimde", *Günlük Evrensel*, 18.12.2008, s. 13
- Öz, Sibel, "Karadeniz'in Öteki Yüzü ve 'Sonbahar'", *Günlük Evrensel*, 26.11.2008, s. 12
- Özçelik, Ceylan [Özcan Alper ile söyleşi] "Özcan Alper ile Sonbahar", *Dikkat Çekim Var!*, Çağın Yay., 2013, s. 47-50
- Özgentürk, Işıl, "Bir Davayı Ölesiye Sevmek", *Cumhuriyet*, 21.12.2008, s. 8
- Özgüven, Fatih, "Sevgili Kardeşim, Rus Fahişe!", *Radikal*, 18.12.2008, s. 19
- Özyurt, Olkan, "Jürinin Kararı çok Yerinde ve Cesurca", *Zaman*, 9.6.2008, s. 23
- Özyurt, Olkan, "Kars'ta 'Sonbahar' Havası", *Sabah*, 15.11.2008, s. 27
- Özyurt, Olkan, "Solun Yapamadığını Sonbahar Yaptı", *Sabah*, 18.12.2008, s. 15
- Özyurt, Olkan, "Sistemle Hesaplaşıyorum", *Sabah Ankara*, 29.12.2008, s. 6

- Pekçelen, Seda [Özcan Alper ile söyleşi], “Kıyamında Kafkas Ruhı”, *Time Out İstanbul*, Aralık 2008, s. 182
- Polat, Kübra - Yıl, Bünyamin, “En İyi Film ‘Sonbahar’”, *Hürriyet*, 8.6.2008, s. 2
- [Radikal], “Türk Sineması Saraybosna Seferinde”, *Radikal*, 23.7.2008, s. 21
- [Radikal], “‘Sonbahar’ın Karlı Tepelerine Çöken Melankoli”, *Radikal*, 28.12.2008, s. 21
- Saydam, Barış, “Kolektif Bilinç, Kayıp İnsanlar ve Sonbahar...”, <<http://sinema.yedincigemi.com/i/15583/Autumn-inceleme.html>>, Son Erişim: 10.04.2015
- Selçuk, Aslı, “Türk Sineması Talin’de”, *Cumhuriyet Haftasonu*, 29.11.2008, s. 8
- Şahin, Mehmet, “Altın Koza’da Sürpriz: En İyi Film Ödülü Özcan Alper’in”, *Zaman*, 8.6.2008, s. 23
- Şensert, Miray - Baltacı, Fatih, “Atın Koza Sonbahar’ın”, *Sabah*, 8.6.2008, s. 2
- Şirin, Uygur [Özcan Alper ile filmin çekildiği mekânlarda bir gezinti], “Sonbahar Ülkesinde”, *Sinema Dergisi*, Aralık 2008, s. 56-59
- Tabak, Yeşim, “Sonbahar’ın Sıcaklığı”, *Sabah Pazar*, 21.12.2008, s. 15
- Tandoğan, Gülnur Karakaş, “Sonbahar”, <<http://www.sineobjektif.com/sonbahar>> Yayın Tarihi: 9.8.2014, Son Erişim Tarihi: 10.4.2015
- [Taraf], “Özcan Alper’in Sonbahar’ı Yolculuğuna Devam Ediyor”, *Taraf*, 2.10.2008, s. 3
- [Taraf], “Koza’dan 18 Erkek Oyuncu Çıktı”, *Taraf*, 9.6.2008, s. 14
- [Taraf], “Sonbahar’a Bir Ödül Daha”, *Taraf*, 16.12.2008, s. 15
- [Taraf], “Sonbahar İçin Herkes Birarada”, *Taraf*, 18.12.2008, s. 15
- [Taraf], “Avrupa’nın Her Yerinde Sonbahar”, *Taraf*, 28.12.2008, s. 14
- Taşçıyan, Alin [Özcan Alper ile söyleşi], “Yitip Giden Gençliğe Ağıt”, *Milliyet Sanat*, Haziran 2008, s. 56
- Taşçıyan, Alin, “Türkiye’nin Doğusundan İsviçre’nin Kalbine”, *Star*, 14.8.2008, s. 4
- Taşçıyan, Alin, “Bütün Renkleriyle ‘Sonbahar’”, *Star Pazar*, 14.12.2008, s. 5
- [Tempo], “Fırtına İnsanları”, *Tempo*, 18.12.2008, S. 1098, s. 106
- [The Film New Europe] “Türkiye’nin Yeni Sesi: Özcan Alper”, *The Film New Europe*, Aralık 2008

- Tosun, Funda, "Sonbahar'da Hayata Dönüş", *Agos*, 19.12.2008, s. 12
- Tulgar, Ahmet, "Film Başlarken", *Birgün*, 19.12.2008, s. 8
- Turgut, Alper, "Bir Devrimcinin Sonbahar'ı", *Cumhuriyet Hafta Sonu*, 20.12.2008, s. 8
- Türker, Yıldırım, "Özcan Alper'in 'Sonbahar'ı", *Radikal*, 2.5.2009
- [Türkiye], "Altın Koza Sonbahar'a", *Türkiye*, 8.6.2008, s. 20
- Ünal, Mecit, "Bir F Tipi Öyküsü: 'Sonbahar'", *Aydınlık*, 04.01.2009
- [Vatan], "Fırtına Vadisi'nde Aşk ve Hüzün Rüzgârı Esiyor", *Vatan Bizim Kahve*, 20.12.2008, s. 15
- Vardan, Uğur, "Bir Ömre Bir Sonbahar Yeter", *Radikal*, 19.12.2008
- Weissberg, Jay, *Variety*, <<http://variety.com/2008/film/reviews/autumn-2-1200507768>> Yayın Tarihi: 13.8.2008, Son Erişim: 10.4.2015
- Yalazan, A. Esra, "'Huzur'suz Sonbahar, Özcan Alper ve Tanpınar..'", *Taraf*, 30.8.2009
- Yaşar, Fatih [Söyleşi: Pelin Özer], "Uçuruma Bağırarak", *Roll*, Aralık 2008, s. 27
- [Yeni Film] [Özcan Alper ile söyleşi], "Önce Sokağını Anlat Der Çehov", *Yeni Film*, 2008, Sayı 16, s. 10-16
- Yılmaz, Rasih, "Kaçırılmayacak Bir Yüzleşme: Sonbahar", *Bugün*, 27.12.2008
- Yıldız, İsmail, "'Ödülü Siyasi Tutuklulara Armağan Ediyorum'", *Günlük Evrensel*, 9.6.2008, s. 12
- Yılmaz, Rasih, "Kaçırılmayacak Bir Yüzleşme: Sonbahar", *Bugün*, 27.12.2008, s. 13
- [Zaman], "Sonbahar Ayakta Karşılandı", *Zaman*, 18.12.2008, s. 21

A. Esra Yalazan, Alin Taşçıyan, Alper Turgut, *Altyazı*, Atilla Dorsay, Ayla Kanbur, Can Dünder, C. Hakkı Zariç, Dan Fainaru, Defne Alphan, Ecehan Balta, Esin Küçüktepepınar, Esra Demirkıran, Fatih Özgüven, Fatih Yaşar, Fırat Yücel, Işıl Özgentürk, Janet Barış, Jay Weissberg, Mecit Ünal, Muhsin Akgün, Murat Erşahin, Murat Özer, Nar Film, Nedim Yeşiloğlu, Nil Kural, Nilüfer Erdem, Rasih Yılmaz, Semra Çelebi, Senem Aytaç, Senem İşmen, Seray Genç, Serkan Kurt, Sevilay Çelenk, Sevin Okyay, Soner Alper, Sungu Çapan, Şenay Aydemir, Turgay Fişekçi, Turgut Çeviker, Uğur Vardan, Viktor Apalaçi, Volkan Hacıoğlu, *Yeni Film*, Yıldırım Türker, Yusuf Güven, Zeynep Dadak, Zeynep Oral.

Kitaba yazıları, söyleşileri, çeviri, fotoğraf, görüş ve önerileriyle katkıda bulunan herkese en içten teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Ve Yayınevi

Sonbahar, Özcan Alper
1. Basım, Haziran 2015

Bu kitap 1000 adet basılmış ve
tümü numaralanmıştır.

Sahi, sizdeki kaç nolu nüsha?
Kitap Takip Sistemi'mize hemen kaydettirebilirsiniz.
www.veyayinevi.com/kitap-takip-sistemi

“Özcan Alper’in *Sonbahar*’ı gerek anlatsal gerek görsel yönden bütün yalınlığına rağmen katman katman açılabilen bir film. O ‘ölüm ve aşka dair bir film’ olarak tanımlıyor *Sonbahar*’ı, bütün alçakgönüllülüğüyle. *Sonbahar* hem Çehovyen bir drama hem doksanlı yılların kayıp kuşağına yakılan bir ağıt...”

Alin Taşçıyan

“Şimdi de Özcan Alper’in *Sonbahar*’ında Yusuf susuyor. Ölüm orucuna yattığı hücrelerinden çıktıktan sonra her tarafın hücreye dönmüş olduğunu görmenin mutsuzluğuyla, ‘Sosyalizm uğruna onca yıl hapis mi yattın, yazık sana’ diyen bir Gürcü kızının hayal kırıklığıyla, bir söz orucuna yatıyor bu kez de... (...) 80’lerle başlayan ölümcül sessizliğin, sinemadaki sedası bu suskunluk...”

Can Dündar

"*Sonbahar*, genç bir yönetmenin ilk filmi. Şaşırtıcı yanı, bu kadar pişmiş, bu kadar bütünlüklü bir sinema diline sahip olmasının yanı sıra yaratıcısının imzasını daha şimdiden tanınır kılan şüri."

Yıldırım Türker

Kitapta yönetmenle yapılmış iki söyleşi ile film üzerine yazılmış yazılar da yer alıyor.

ISBN 978-605-84579-4-2

9 789786 058457 942

THE
778076
DEL
NON DEL